

Samuli Paulaharju

TUNTURIEN
YÖPUOLTA

WSOY

TUNTURIEN
YÖPUOLTA

SAMULI PAULAHARJU

on aikaisemmin julkaissut m. m.
seuraavat teokset:

HÄRMÄN AUKEILTA. Loistoteos lakeuden kansasta. Koko vanha Härmä elää sen lehdillä: »häijt» ja heränneet, isännät ja emännät, pojat ja tyttäret, ammattilaiset ja palkolliset, jokapäiväisissä askareissaan ja pyhäisissä pidoissaan. — 408 sivua, 370 syväpainokuvaa ja 5 Härmän karttaa. 2. pain. 85: —, sid. 100: —, $\frac{1}{2}$ -nahkak. 150: —.

»— Kansankuvauksen merkkiteos, hänen paras teoksensä.» (Tri I. Manninen Suomen museossa.)

SUOMENSELÄN VIERILTÄ. Kuvauksia Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Hämeen rajaseudun asutuksesta ja vanhasta kulttuurista. 323 sivua, 50 tekstikuvaa ja 116 syväpainokuvaa. 65: —, sid. 80: —.

»— Paulaharju on ainutlaatuinen ja armoitettu kansankulttuurin talteenottaja ja kuvaaja koko maailmassa.» (Vaasan Jaakkoo.)

RUIJAN SUOMALAISIA. Kertomuksia kansalaisistamme Jäämeren jäyhinä kalastajina ja pohjoisimman Norjan asuttajina. 556 sivua ja n. 200 kuvaa. 100: —, sid. 120: —.

TAKA-LAPPIA, kertomuksia äärimmäisen pohjolan asukkaista, elinkeinoista ja vanhoista jumalista. 329 s. ja toistasataa kuvaa. 75: —, sid. 90: —.

LAPIN MUISTELUKSIA. 271 s. Kuvitettu. 40: —.

VANHAA LAPPIA JA PERÄPOHJAA. 313 s. Kuvitettu. 10: —, sid. 20: —.

KOLTTAIN MAILTA. Kansatieteellisiä kuvauksia Kuollan Lapista. 202 s. Kuvitettu. 10: —.

SYNTYMÄ, LAPSUUS, KUOLEMA. Vienan Karjalan vanhoja tapoja ja uskomuksia. 186 s. 10: —. sid. 20: —.

VANHA RAAHE. Kuvauksia pohjalaisen merikaupungin elämästä viime vuosisadan puolivälissä. 422 s. n. 200 kuvaa. Sid. 75: —.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.

TUNTURIEN YÖPUOLTA

VANHOJA TARINOITA

KIRJOITTANUT

SAMULI PAULAHARJU

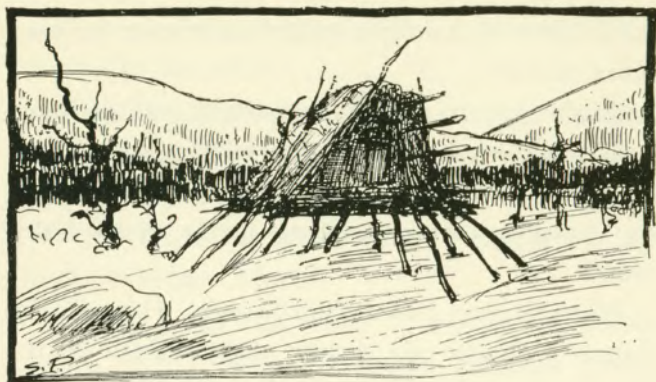
PORVOO / HELSINKI

WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA

1934

TUNTURIEN IKUINEN VAELTAJA.

Heikun Piettar hiihtää kuin henkensä edestä pitkin Höistä aapaa. Vihaisesti hän survaisee suksisauvansa hankeen, köykistää selkensä ja potkaisee . . . Ja taas, ja taas . . . oikealla ja vasemmalla . . . oikealla ja vasemmalla. Valkoiseksi hankaantunut vanha tervaamaton sivakka parahteleo pahasti pakkasen puremassa kinoksessa, vitsasta väännetyt mäystimet kiti-sevät kipeästi joka potkaisulla, ja sauvojen vitsaiset renkaat valittavat. Vahva höyry nousee Piettarin hartioista. Mutta tyly pakkänen on vastassa, hyytää höyryn ja puhaltaa sen valkoisena kuuraverhona hiihtäjän pitkään takkuiseen tukkaan, lakkireuhkaan ja

hartioihin sekä hartioilla keikkuvan kurpan karvatto-
maan pintaan.

Kuuluu tunturin tyviltä, marastosta pitkä valittava
hukan jolלות, kuuluu pitkä jolina toisestakin tuntu-
rista, kun sieltä toinen hukka vastaa toverilleen. Kuu-
luu jostakin vuoman laidasta äpärän ruma räähky-
minen . . .

Mutta Heikun Piettar hiihtää vain. Hän ei välitä
hukan jolinoista eikä äpärän räähkyemisistä. Piettar
hiihtää vain, hiihtää, hiihtää, niin että hartiat höyryä-
vät, vitsat voivattelevat ja sivakka parkuu.

Mutta tuon tuostakin hiihtäjä hätkähtää, katsahtaa
taakseen ja vetäisee pienen kurentonsa käppyrään . . .

Mutta kohta hän taas entistä kiukkuisemmin söhäi-
see sauvan hankeen ja potkaisee, niin että paltsarajan
repaleiset helmat heilahtavat . . .

Koko yön Piettar hiihtää vuoman toisensa perästä,
ruukaltaa kuin nälkäinen hukka yhdeksän vuomaa
yhtenä yönä.

Aamunkoiton punertaessa pienen lapinkylän lumi-
sia kattoja Piettar hikivirtoja valuttaen, mutta yltä
päältä valkoisena huurretonntana, harvat parranhaive-
net ja nenänalus jääkalkkareissa, hiljalleen laahustaa
halki siljon taloja kohden. Kylän koiralauma syök-
sähtää vihaisena hiihtäjän kimppuun, mutta äkkiä
kaikki haukkujat kääntyvät kiljahtaen takaisin ja kor-

vat luimussa, häntä koipien välissä painuvat pää kie-rossa mikä minnekin.

Piettar ei käännä päätäänkään penikkain puoleen, kahnustaa vain lähimmälle talolle, asettaa sivakkansa seinää vasten ristiin ja kompuroi pirttiin.

— Na, Piettar se vain hiihtää. Mistäpä hän nyt tulee? kysytään talossa.

— Tulenpahan vain tuolta . . . mistä tulen, Piettar urahtaa, heittää kurpan selästään, puistelee kuuraa parrastaan ja paltsarajastaan ja heittäytyy sellaisenaan pitkälleen ovipielen tyhjään sänkypahaseen. Kurppansa hän vain vääntää päänsä alle.

Ja kohta kuuluu ovisängystä kova kuorsaus.

— — —

Tunteehan koko suohkana, monikin suohkana, Hei-kun Piettarin, tunturien ikuisen vaeltajan, Piettarin, joka vain tulee ja menee, mutta ei viivy.

Aamuruskon koittaessa, koska päivä jo tuntureita vaeltelee ja kohta rupeaa kotasavuja punertamaan, hän laahustaa öisestä erämaasta, tulee taloon ja heit-täytyy nukkumaan. Koko päivän väsynyt hiihtäjä-parka nukkuu, vasta iltapuoleen herää sekä syö ja juo, mitä talo tarjoaa. Mutta jo taas illalla hän tulee levottomaksi, juoksee ulkona, siirtelee sivakoitaan ja peloissaan katselee pimenevään tunturiin. Mutta koska

puoliyön hetki rupeaa lähestymään, hän äkkiä hätkähtää ja sähähtää:

— Tuolla se tulee!

Kiireesti Piettar sonnustaa silloin kurpan selkäänsä, menee juoksujalkaa ulos, sieppaa sivakat ja lähtee äkäisesti potkimaan.

Tietää tunturiseutu senkin, ettei mies aina ole näin vaeltanut.

Siitä on jo kymmeniä vuosia, kun Piettar kerran — mikä lienee, pahalainen, viekoitellut — varasti Vanhan Vuollon, kiukkuisen koutokeinolaisen, tunturiluovasta peskin, sieppasipa vielä kuivatun poronlavan. Mutta vanha Vuollo, koranus, äkkäsi kohta, että luovassa oli käyty ja viety. Vuollo kokosi kou-raansa luovanroskia, puhalsi kolmasti niitä ilmaan ja kirosi ja sanoi, että kuultiin:

— Kyllä se, kortto, saa ikänsä laukkoa, jos ei vain tuo takaisin.

Nyrkkejään kohotellen ja heristellen äijä vielä ähisi:

— Ja näihin kourhin on ne tuotava!

Kuulipa Heikun Pieltarkin kylillä puhuttavan Vuollon kirouksista ja pahoin hätkähti. Mutta kohta hän vain nauroi ja sanoi:

— Katohan vanhaa hampaatonta köyryä, kun yrit-tää vielä noitua . . . Kukahan tässä rupiaa tunturia laukkomhan?

Mutta kun Heikun Piettar sitten on illalla tunturin alla pimeässä oudassa poroja raitioimassa, häneen yht'äkkiä iskeytyy kamala levottomuus, mikä lienee, kolo olemus. Hän koettaa hiihdellä ja joikailla vanhaa tunturivirttään, mutta jalka ei tahdo liikkua, eikä ääni lähteä ulos rinnasta.

Mikä kortto painaa jalkoja, mikä rietas rutistaa rintaa?

Piettar kutsuu luokseen koiraa, ainaista raitioapu-laistaan. Tsähpi tulee hyppien ja iloisesti haukhdellen. Mutta yht'äkkiä se kiljahtaa kipeästi ja peloissaan laukkaa pakoon, eikä tule enää lähelle, vaikka isäntä kuinka houkuttelisi. Kaukana se vain seisoo ja pelois- saan katsoo, ollen valmis lähtemään karkuun . . .

Piettar katselee yhä levottomampana koiransa kum- mallista menoa. Eivät ole nyt oikein asiat.

Koko tunturi ja outa tuntuvat kovin kaameilta. Ei kuulu hukan ulvontaa, ei porokellon ääntä, eivät edes taivaanvalkeat riehu. On niinkuin jokin suuri paha olisi juuri saapumassa, jostakin tuolta mustasta tunturista . . .

Mikä lie sitten tulossa tuho?

Piettar yrittää huutaa raitiokumppanilleen, joka liik- kuu oudassa porotokan toisella laidalla, mutta ääni ei lähde liikkeelle . . .

Yht'äkkiä Piettar tuntee kauhean vihlaisun, joka sävähtää läpi sielun ja ruumiin. Hän hypähtää ja

ulvahtaa kuin ammuttu hukka, syöksähtää sitten siva-koilleen ja lähtee hiihtämään kuin olisi vainolainen kintereillä . . .

Siitä alkoi Heikun Piettarin vaellus.

Joka yö, koska puoliyö rupeaa lähestymään, tulee Piettarille kamala käsky, tulee kuin joku peloittava kova kumppani, joka sanoo, että nyt lähdetään.

Ja Piettarin pitää lähteä, on sää millainen tahansa, on suvi taikka talvi, sotkuinen syksy taikka sohjuinen kevät. Ja aina pitää painaa kuin henkensä edestä.

— — —

Arvaa Piettar heti, että Vanha Vuollo se on, ja arvelee, että kylläpä hän heittää, kun aikansa kiusaa. Mutta ei heitä, panee miehen vain joka yö matkaan.

Etsii Piettar varastamansa peskin — vanha karvaton paltsaraja riepu se vain on — sulloo sen kurppaansa, pistää sinne kuivatun poronlavankin, josta hän ei ole kyennyt edes suupalaa ottamaan, ja lähtee puhuttelemaan Vanhaa Vuoltoa. Mutta Koutokeinin kamala äijä on mennyt, ei tiedetä mihin. Yrittää Piettar vielä toisenkin kerran Vuollon kodalle, mutta saa jo matkalla kuulla, että äijä on kadonnut tunturiin, mihin lienee kuollut kiroineen.

Tyhjin toimin, kuivettunut poronlapa, karvaton paltsaraja kurpassaan, Piettar surkeana tulla kahnustaa takaisin.

Ei ole enää Piettarin kirojen pyörryttäjää, eikä ole kamala koutokeinolainenkaan niitä peräyttänyt. Sen saa Piettar kyllä tuntea. Ala hiihdellä nyt vain niin kauan kuin jalka tietä antaa ja kanna kurppaa, synnintaakkaa . . .

Mutta satipa ei kannakaan!

Heittää Piettar kerran aamuhämärissä tunturia hiihtäessään kurppansa syvään kuruun ja lähtee vihaisesti laskemaan alas pitkää myötälettä. Tuntuu jo kovin keveältä hartioissa, sivakka ihan ilosta ulvahatelelee ja heittelee pitkiä hyppyjä tunturinportaalta toiselle . . .

Piettar tulee kylään kuin uutena miehenä, potkaisee sivakkansa seinän viereen ja mennä tömistää pirttiin hökäisten:

— Siitä tuli loppu nyt!

Mutta kun ilta joutuu ja puoliyö saapuu, saapuu vanha vainoojakin ja panee miehen noutamaan kurppansa. Piettar paran täytyy pimeässä ponnistella takaisin kolkkoon tunturiin, kähmiä siellä kuin yökyöpeli ja etsiä synnintaakkaansa aamuun saakka ja sitten sonnustaa se jälleen selkäänsä ja lähteä ruukaltamaan kuin ennenkin.

Ja aina joka yöpaikassa pitää kurppa asettaa pään alle.

— Na, kuinka kauan Piettarin pitää tuota takkaa kiikuttaa? kysyvät kylänmiehet joskus.

— Niin kauan kuin elän, Piettar murahtaa katkerasti ja jahkaisee:

— Kunpahan tästä pian pääsis.

— Na, olisikkos valmis kuolemhan, jos se tulis? kysytään.

— Vaikka paikalla pasuuna helähtäis!

— Mutta . . . olekkos ajatellut helvettiä?

— Tämä helvettiä on! kähähtää Piettar, potkaisee vihaisesti sivakalla ja painuu yöhön.

— — —

Näinpä sitten Piettar ohjaa kulkunsa joelle ja lähtee pimeässä potkaisemaan ylitse — kyllä vanha erämaiden kiertäjä tietää, mistä virta käy ja jäätä kalvaa . . .

Jää rusahtaa, ja öinen hiihtäjä syöksyy sulaan. Kova virta painaa, ja vahva vesi vetää miestä jään alle . . .

Ei Piettar huutele hätäänsä, eikä karju apua. Kuin jo lepoon päässeenä hän uskoo nyt vihdoinkin tulleen lopun pitkästä vaelluksestaan . . .

Mutta silloin ruukaltaa siihen taas vanha paha, panee Piettarin tempaamaan suuren puukkonsa ja kisko-
maan itsensä kovalle jäälle.

Tunturien vaeltajan ei anneta vaipua veteen. Hänen virkansa on hiihtää ja kantaa kuivettunutta poronlapaa ja vanhaa paltsarajaa.

Märkänä, kylmettyneenä jääukkona Piettar entistä

surkeampana taas hiihtää kahnustelee kylille. Ja kylän koirat hyökkäävät kahta kiukkuisemmin häntä vastaan, mutta kohta ne nopeammin kuin koskaan kääntyvät takaisin ja kiljuen ruukaltavat pakoon.

— — —

Laskee Piettar sitten taas suurta tunturia. On siellä musta pohjaton kortsi, sellainen, johon mies varmasti voisi mennä ikiteilleen, sati vain pitkää myötälettä sinne täyttä vauhtia laskettaisi.

Hiihtäjä saa äkkiä hurjan halun. Nyt kerrankin loppukoon kurja matka ja kamala kurpan kiikuttaminen.

Piettar survaisee äkäisesti sauvalla hankea ja kiittää kuin mieletön kohti surmankitaa. Sivakat huutavat, vitsat kirahtelevat, ja tuuli viheltää korvissa kuin rietas . . .

Hampaat irvissä, hurjin katsein Piettar tähtää mustaa kuilua, yhä vain työnnellen sauvoillaan, ja vauhti tulee aina hurjemmaksi. Tuntuu kuin ilkeää kurppaa ei enää olisikaan hartioilla.

— Herra Jumala . . . nyt kumminkin menhän!

Kamalana kita kyllä ammottaa, mutta — suhaus vain ja silloin on kaikki lopussa . . .

Mutta mikä siellä takana rähähti?

Yht'äkkiä tarttuu joku näkymätön sivakoihin ja väkisin vääntää kärjistä, niin että Piettar kohta kuin

lentävä kuvatus mennä viilettää hyppien ja keikkuen yli rotkojenkin porras portaalta pitkin kuilun reunaa ja tulla tohahtaa alas outamaahan tunturin juurelle.

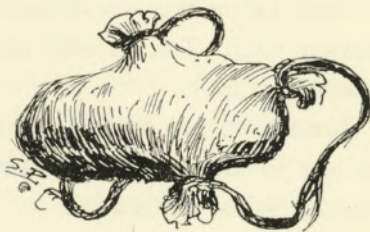
Ja aivan ehjin nahoin, kurppa hartioilla.

Vanhan paltsarajan ja kuivettuneen poronlavan varkaan ei ole lupa sortua tunturin kuiluunkaan.

— — —

Väsynein voimin pieni miesriepu yhä vain joka jumalanilta, koska muut kristityt paneutuvat Herran huomaan, vääntää selkäänsä kurjan synnintaakan ja pahan ajamana painuu yöhön. Vaikka ei tahdo enää jalka myöten antaa, eikä henki keuhkoissa kulkea, sittenkin vain pitää mennä köpittää. Yskien ja köhien . . .

Sillä tunturienmaan kirot ovat kamalat ja pyörtämättömät.

PAKSUJALKA NOITA-VAINAJAN AJOMIEHENÄ.

Vanha Paksujalka, tunturien kotamies, ajelee porolla pitkin Taka-Lapin aukeaa erämaata. Yön kalpeassa kuutamossa suuren tunturiselän matalat käkkyräkoivut kurottelevat lumikinoksista kymmeneen koukeroihin vääntyneitä varsiaan ja oksiaan kuin kopristaakseen kiinni ohitse jutavan yksinäisen ajomiehen. Ahkionpohja kahisee hangessa, vuottorai-pan jukko kitkahtelee, ja porojen koparat nakshtelevat tasaisen nulkan tahdissa. Muuta ääntä ei suuren tunturimaan valjussa yössä kuulu.

Eikä näy, paitsi Paksujalkaa poroineen, muuta elä-

vää olentoa koko erämaassa. Ainoina liikkuvina tovereina ovat vain korkeajalkaiset kuvahaiset, jotka äänettöminä kummituksina nulkkaavat kilvaten ajomiehen rinnalla.

Taivaanvalkeat roihahtavat palamaan. Ruijan korkeiden gaissojen takaa ne kavahtavat pohjoisen pimeälle kumulle, ja kaameasti sähköisten ja tohisten öiset tulet liehuvat, niin että oikein vistottaa.

Paksujalka on aralla luonnolla. Öinen autio tunturi-
maa on kovin kolkko ajella yksinäisen miehen. Taivaanvalkeatkin kun vielä kovin oudosti lieputtavat ja sähköisevät.

Ja kahta kolkompaa on, kun on kamala vainaja matkakumppalina.

Perässä, Paksujalan ahkion selkälautaan kollostet-
tuna, nulkkaa toinen poro, ja sen isossa kansiahkiossa maata kojottaa vanha kuollut noita. Kolo Stuurra-Jouni siellä, lukitun kannen alla, lepää vainajana, Stuurra-Jouni, väkevä lovinoita, johon koko Lapin-
maa on katsonut peläten ja kauhtuen. Ja syystä kyllä. Sillä sellainen noita Jouni on ollut, että hän vain joi-
kailleen on saattanut vetää valtavat peuralaumatkin tunturien taakse Taka-Lappiin, vaikka Kittilänmaasta asti. Vihoissaan hän on voinut lähettää hirmuisen ruttotaudin tuhoamaan naapurin koko poroelon, niin-
kuin hän teki Kuuvan Andarakselle. Onpa hän joskus

noitunut vihamiehensä laukkaamaan nälkäisenä hukkana ympäri tuntureita. Paksujalka kyllä muistaa vielä, kuinka kävi Panne-Jussan: hukkana joutui laukkomaan, kun riitaantui Jounin kanssa. Ja kaikkien kauhuksi Stuurra-Jouni on suurta noitarumpuaan pärryttäen laulanut itsensä louheen sekä sitten lentää kahistanut pimeään yön tietämissä seitsemät suohkanat.

Monta kertaa on Paksujalkakin joutunut kolon naapurinsa kanssa tekemisiin, ja aina hän on saanut sitä pelätä. Milloin Jouni on uhannut noitua hänet hukaksi, milloin taas tunturikoirillaan, nälkäisillä hukilla, syöttää sekä hänet että hänen poronsa viimeiseen koparaan.

— Na, vielä mie sinut, koranuksen, koirillani syötän! muistaa Paksujalka kuulleensa kymmenet kerrat.

Mutta nyt on pelätty noita kuollut, mennyt niin lujaan louheen, ettei enää ole herännyt, ei merkkisanoilla eikä millään. Oli Jouni juuri noussut ja ottanut noitarumpunsa kodanperästä ja sitten yht'äkkiä kaatunut rumpuineen. Pahasti parahtaen oli rummun nahkainen kansi pamahtanut halki, mutta vielä pahemmin parahtaen vanha noita oli jäänyt makaamaan kalliin kapineensa päälle. Siitä oli hänet sellaisenaan vanhoine paltsarajoineen ja kaikkineen kiireesti nostettu ja lukittu suureen kansiahkioon.

Ja vanha naapuri, Paksujalka rukka, on joutunut

pelättävää noitaa vedättämään kaukaiseen Pielpajärven kirkkomaahan. Se on kyllä kamala matka. Mutta ei ollut muitakaan, jotka olisivat tohtineet lähteä kuolleen kyytimieheksi, kun vielä oli yötä myöten ajettava autiota tunturimaata. Mutta parempi on lennättää vanha paha siunattuun maahan, kuin antaa hänen kylässä maata rojottaa koko tunturin kauhuna. Pääsee siitä samalla itsekin rauhaan.

Kiire on Paksujalalla. Tunturimaan talvipäivä on lyhyt, yötä myöten pitää ajaa ruukaltaa. Pitää ajaa, vaikka tuntuukin kovin kolkolta olla ruman noitavainajan kanssa kaksin kaukana pimeässä erämaassa.

Ja kun se vielä oli niin kamalasti kuollut. Vaikka lieneekö tuo edes kuollutkaan, langennut vain louheen niinkuin ennenkin. Tiedä, vaikka vielä, rietas, kompuroisi ylös.

Yön yksinäinen ajomies joutuu kuormineen aavalle vuomalle, jonka halki jutokeino oiustaa.

Taivaanvalkeat rupeavat yhä kovemmin roihuaamaan. Sävähtää mustaan avaruuteen tulisia soihtuja, jotka liikkuvat ja laajenevat, värisevät ja keijaavat kuin suuret aaveet ja taas häipyvät pimeyteen. Mutta pian nousee uusia soihtuja, ja kohta on koko pohjoinen kumu kaamean tulen vallassa. Öiset valkeat kiipeävät sähisten ylös taivaan vahvuudelle, laskevat alas ja taas nousevat, ja monta kertaa ne sävähtävät

alas lumiselle lakeudelle äkäisesti suhahdellen Paksujalan korviin, niin että karhunnahkaisen sieppurin karvat kärehtelevät. Porotkin kovin vauhkoilevat . . .

Koko tunturimaa hohtaa ja värisee yön kummassa tulipalossa. Kuvahaisetkin häiläävät ja hyppivät kuin levottomat henget. Kuin ärsytellen ne väliin jättäytyvät taakse ja sitten taas äkkiä suhahtavat edelle, taikka keikutellen nulkkaavat rinnalla . . . ja jo taas heittäytyvät ahkion alle piiloon tai sukeltavat hankkeen . . . Kuvahaisahkion pitkän pitkä kummitus-äijä keikkuu ja hyppii kuin ilkkuen ylös ja alas, mutta aina vain juovattaa ajomiestä kuin paha painajainen . . .

Taivaanvalkeat sähähtelevät yhä äkäisemmin. Paksujalka katsahtelee vuoroin oikealle, vuoroin vasemmalle, hoputtaa poroa ja joikailee:

— Jumala, Jumala, Jumala,
voia voia voia naa!

Jumala, Jumala . . .

Jälkiporo, jonka ahkioon lukittuna Jouni-raukka maata rötköttää, alkaa yht'äkkiä ankarasti vauhkoilla ja hypähdellä tiepuoleen ja riuhtoa kolloshihnaansa. Paksujalka katsahtaa taakseen:

— Na, mikäs pohtsoa vaivaa? Killa mie — — —
Herra Jumala!

Itse Stuurra-Jouni istuu kahdareisin ahkion kan-

nella. Kinnipeskeissään äijä siinä könöttää, hosuu molemmin käsin ylös ja alas ja hyssyttää:

— Hyss . . . hyss . . . hyss . . .

Takahärkä kauhtuu, niin että tempaa kolloshihnan poikki ja lähtee hulluna laukkaamaan pitkin vuomaa. Lumi lentää sauhuna, ja ahkio heittelehtii sinne ja tänne. Mutta noita yhä istuu ajopelin kannella lumiryöpyssä, heiluttelee käsiään ja sihisee:

— Hyss . . . hyss . . . hyss . . .

Kauhuissaan katselee Paksujalka Stuurra-Jounin hurjaa ajoa, katsoo ja siunailee. Sitten hän äkkiä karjaisee, räpsähdyttää poroa ajohihnalla ja lähtee laukottamaan pakoon kohti kaukaista metsää.

Mutta noita ratsastaa vain kansiahkiolla pitkin kuumamoista aapaa, heiluttelee käsiään ja hyssyttää . . .

Viimein lähtee Stuurra-Jounin poro ruukaltamaan Paksujalan jälkeen samaa jutokeinoa, jota Paksu jo kaukana mennä kaahottaa.

Tulee öisellä aavalla ankara kilpa-ajo. Kauhtunut Paksu laukottaa edellä, minkä porostaan saa irti, ja perässä tulla tohistaa ahkiolla ratsastaen kuolleeksi katsottu noita. Stuurra-Jounin karvaton paltsaraja vain reuhottaa repaleisena, lakinkolkat seisovat pysyissä kuin vihaiset sarvet, ja rintaliina roikkuu niskassa heiluvana pyrstönä.

Paksujalka katsahtaa taakseen aina vähän päästä, hosuu poroa ja parahtelee:

— Jumala, Jumala, Jumala . . .
voia voia voia . . .

Metsänreuna lähenee nopeasti, mutta perässä juovattava noita tulee myös yhä lähemmäksi. Kuuluu juohkion kahina ja poronkoparan kopsutus, kuuluu noidan ilkeä hyssytys ja heiluvien käsien tohina . . .

Jo ennättää Paksujalka metsään vuoman taakse, poukahtaa pois ahkiosta ja heittää ajohihnan puun ympäritse, sitten juosta kahistaa hirveässä hädässään samaa kyytiä tuonnemmaksi ja kapaisee suureen mäntyyn.

Samassa Stuurra-Jounikin tulla kahahtaa metsään, ja hänen ajohätkänsä pysähtyy ankarasti saaloen Paksujalan poron viereen. Noita nostelee päätänsä, kääntelee ja tuhahtelee, ja lakinsarvet heiluvat vihaisesti. Viimein hän lähtee kahdareisin kaahaamaan pitkin ahkion kantta, sitten lumikinoksessa kontaten rupeaa etsimään ajomiestään. Jo Jouni löytää jäljet ja juovattaa niitä petäjän tyvelle. Nuuskien ja tuhisten noita kiertää petäjän moneen kertaan, toisin päin ja toisin päin. Kumartuu hän viimein alas ja ilkeästi kähisten iskee pitkät ruskeat hampaansa puun kylkeen, niin että kaarnansilpareet pirahtelevat. Lennähtelee kohta tuoresta jäistä lastuakin, kun noita oikein vihan-

tiestä levittää suunsa ja upottaa julmat leukapiikkinsä puuhun kerta toisensa perästä . . .

Paksujalka kyköttää kauhuissaan männynlatvassa ja odottaa, hätäisenä odottaa päivänkoittoa, joka ottaisi noidalta vallan.

Mutta ei näy vielä koiton reunaakaan. Kalpea kukin on painunut Peldoaiven taakse, ja roihuavat tai vaanvalkeat ovat sammuneet . . .

On kaamea pimeys erämaassa. Tunturit komottavat mustina, kolkkoina köyryinä synkkää taivasta vasten, vain pienet kylmät taivaannastat tuijottavat tummalta kumulta. Metsä on läpinäkymättömän musta, ja suuri aapa on kuin jäinen synkeä hämäryys.

Kaukaa tunturista kuuluu hukan yksitoikkoinen ulvonta, kuuluu jostakin vuoman takaa pororaition pitkä huuto . . . Yhtä kaameilta kuuluvat kumpaisetkin synkkänä peloittavana yönä. Paksujalka ei uskalla hievahtaakaan, vielä vähemmin huutaa vastaan.

Mutta alhaalta petäjäntyveltä, pimeästä yhä kuuluu hiljaista kähmimistä, kähinää ja narsketta. Paksu petäjä tärisee, ja narske nousee jäistä runkoa latvaan asti. Paksujalka vetäytyy käppyrään. Hänestä tuntuu kuin ilkeä noita verenhimoisena hukkana jäytäisi hänen jäseniään ja purisi ytimiin asti. Kamala kalmanhaju höyryää petäjäntyvellä kohoten kuin rutto ylös,

ja latvassa kyköttävä Paksujalka näkee, kuinka maassa puun ympärillä taajoo suuri manalaisparvi.

Jo alkaa vahva petäjä nytkähdellä. Paksu kovertaa kyntensä kiinni puunoksiin ja vaikertelee:

— Jumala, Jumala, Jumala . . .
voia voia voia . . .

Petäjä nytkähtelee yhä kovemmin. Paksujalka tuijottaa tuskissaan yhtä mittaa taivaan koittorannalle odottaen aamunmerkkiä . . .

Mutta petäjä nytkähtelee yhä kovemmin, noita kähisee sen juurella, ja manalaiset taajovat, ja harmaa ruttohöyry nousee petäjänlatvaan asti . . .

Jo värähtää heikko ruskotus Jollamoaiiven takaisella taivaanliepeellä. Kaukainen tunturinlaki punertuu, ja öinen erämaa rupeaa aukenemaan. Paksujalka puunlatvassaan huomaa sen ja ilahtuu. Hän puristaa petäjän käkkyrälatvaa, kurottaa kaulaansa ja karjaisee niin kovasti kuin jaksaa:

— Päivä koittaa! Mene keinhos!

Oudosti kajahtaa pelästyneen miehen parkaisu öisessä erämaassa ja putoaa petäjän tyvelle kuin pitkäisen isku.

Stuorra-Jouni hätkähtää ja kohoaa pystyyn, ruskeat hampaat irvissä ja suu täynnä jäisiä petäjänsilpareita.

Aamuruskon punerrus läikähtää noidan synkkään

muotoon, ja valkoiset petäjänlaikat hänen suussaan hehkuvat kuin tuli.

Noita kähähtää vihaisesti, loksahduttaa leukojaan ja puhaltaa punaiset silpareet hangelle . . .

Sitten Stuurra-Jouni äkkiä kyykistyy pimeään ja vielä kerran kiukkuisesti iskee hampaansa petäjäntyveen. Puu kaatua rojahtaa maahan, ja Paksujalka lennähtää kauas syvälle lumikieppiin. Kuuluu vain surkea parkaisu:

— Jumala, Jumala!

Mutta silloin aamunkoitto sivelee kohta lumihankia . . .

Noita kyyristyy alas aamuruskon alle. Matalana, selkä köykyssä hän nelistäen kuin ajettu hukka laukoo porojen luo, niin että lumi ryöppyää. Ahkioonsa kannen alle hän kolisten paiskautuu, ja kansi rapsahtaa lukkoon.

— — —

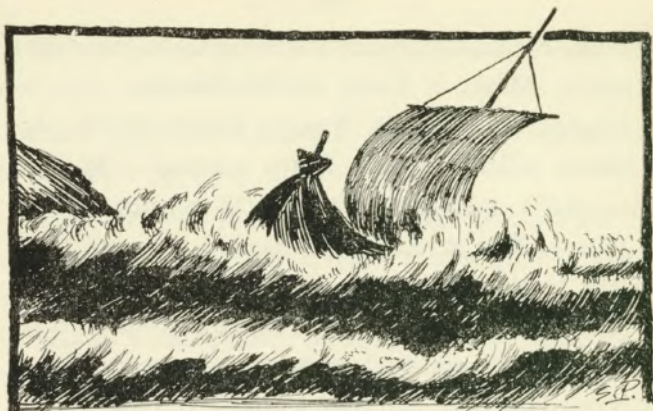
Jo viimein Paksujalka kähmiä ylös lumikiepistään. Ja päivä jo silmäpuolella katselee Jollamoaiiven takaa. Pelloissaan Paksu kurkistelee ympärilleen: noita on kadonnut, porot seisovat entisessä paikassaan. Ukko lähestyy varovasti poroja, menee arastellen kansi-ahkion luo. Se on lukossa niinkuin ennenkin. Paksu ottaa ajosauvan, koettaa sillä varovasti liikuttaa noidan

ahkiota. Se tuntuu raskaalta, siellä noita jo taas maata rojottaa. Mutta ei kuulu risahdustakaan.

Paksujalka kollostaa Stuurra-Jounin poron taas ahkionsa selkälautaan ja lähtee ajamaan. Ja kova kiire ukolla on. Yhtä mittaa pitää porojen nulkata ja tolvata, jopa myötäleissä ruukaltaa, niin että lumi-paakut lentelevät.

Sillä toista yötä Paksujalka ei enää halua olla Stuurra-Jounin kanssa pimeässä autiossa erämaassa. Ennen päivänlaskua pitää ennättää Pielpajärven kirkon siunatulle kentälle.

POUNU-LASSIN OTRINKI.

Pounu-Lassi on ostanut otringin ja ajelee sillä ylpeänä kohti kotirantoja. Äkäisesti niskojaan nakellen komea ranelainen laukkoo aallolta aallolle. Terävänä puukkona sen pysty keula viiltää paruja poikki, niin että ne kohisten paiskelehtivat kahta puolta ja sitten juovattavat sivulla kuin suurena lumi-reenä. Tervankiiltävänä läikähtelee otringin pullea kylki milloin miltäkin puolelta, ja keltaisiksi maalatut parraspuut välkähtelevät kuin tulenkielet karjaspäiden vaaleanvihreistä pärskeistä. Vinottain kiinnitetty rovaseili pullistuu komeasti, kun väkevä nuurvästä siihen puskee täysin voimin.

Pounu-Lassilla, kovalla merensoutajalla, on kerran-kin oma otrinki. Kolmiruumaisella hän kyllä on aapaa soutanut ja seilannut kohta kymmenet vuodet, on höösmannina ohjailnut muiden otrinkiakin. Mutta pääsi Pounu viimein, kun aikansa miehenä ponnisteli, oman otringin isännäksi. Sai siinä kyllä soutaa ja rähjätä ja tapella armottoman Ruijanmeren kanssa, niin että monesti verenmaku tuli suuhun. Mutta äkäistä ukkoa ei meri peloittanut eikä saanut taamotuksi.

Ja tässä nyt ensi kertaa omalla otringilla lasketellaan kotia kohden niinkuin ainakin iso aapamies. Hyvin näyttää vene uutta isäntäänsä tottelevan, ja kipparitkin, jotka hyvässä tuulessa saavat melkein joutilaina istuskella, ovat tyytyväisiä. Senkuin seiliä vain hoitelevat ja aaltojen puhaltamaa vettä auskaroivat pois.

Mutta otringissa, vaikka se niin ylpeästi keikkuen ajaa pitkin aapaa, on sittenkin jotakin outoa, josta suuri merensoutaja ei vielä ole oikein selvillä, jotakin, joka tuntuu melkein kuin vainoten juovattavan — vaikkapa juuri itseä otringin isäntää...

Jo yön hämärissä, kun Pounu-Lassi kävi hierualla katsomassa vasta ostettua alustaan, hän huomasi, että veneessä kähmi outo, alaston mies, istui etutelijolle, soutamaan muka, puhellen: »Ei tässä hyvä soutaa», istui keskitelijolle muka soutamaan puhellen: »Ei

tässäkään hyvä soutaa», ja vielä samoin souteli ja totesi toisiakin teljoja. Mutta kun alaston mies aikoi mennä perää koettelemaan, Pounu kiroten potkaisi venettä, niin että rysähti. Alaston kummitus säikähti, hyppäsi räikäisten pystyyn ja lennähti kauas mereen, upoten sinne.

Pounu kyllä arvaa, mikä se oli: onnettomuutta ennustava meriraukka, kurja, joka ei uskalla liikkua päivännäössä — tulee vain yön hämärissä kähmimään niinkuin rietas, ja räähkyä kuin äpäpä. Mutta eipä se ennättänyt koetella höösmannin paikkaa. Sen aikoo Pounu itse koetella.

On meritrolleja nähty ennenkin, eikä kovan aapa-karhun kannata ruveta niitä muistelemaan. Pounu ei sanallakaan kerro kippareilleen alastomasta kummituksesta. Säikähtäisivät he siitä, niin etteivät uskaltaisi astua koko purtiloon.

Ja aamulla haalataan ankkuri ylös, kiskotaan purje mastoon ja lähdetään laskettelemaan kohti suurta aapaa. Silloin on lähdettävä merelle, kun se on edessä avoinna, sati vain hyvä tuuli puskee. Nyt pitää joutua — turskanjuksaus on tulisimmassa menossa...

Ja näin tässä nyt mennä puhalletaan, niin että kokka kohisee. Mikä lienee sitten matkan loppuna?

Täysin purjein Pounu-Lassi laskettelee, vaikka kova nuurvästä puhaltaa täysin palkein. Rovaseili

on komeasti pullollaan, ja vesipauhut lentävät kahta puolta.

Vihainen nuurvästä saa apua ja voimaa suurelta aapamereltä, yltyen yhä ylpeämmäksi. Pounu-Lassi, äkäinen merensoutaja, Pitspärkein monikertainen kävijä, tuntee koko olennessaan, että tässä kohta tarvitaan täyttää miestä. Hän tuntee, että kolkon, kontoisen Ruijanmeren suuret kummat ovat taas liikkeellä — ja näkymätön suuri kohtalo ajelee pitkin pauhaavaa aapaa. Koko ikänsä aalloilla keikkuneen merensoutajan ei tarvitsekaan niitä nähdä, hän tuntee ne meren vihaisesta käynnistä ja tuulen äänestä. Kippareille Pounu ei niistä mitään virka, hän tietää kyllä, että hekin ovat miehiä paikallaan kun kova tulee, vanhoja aapamiehiä, kymmeniä, satoja kertoja kylvetettyjä Jäämeren raskailla, suolaisilla paruuilla.

Pounu seisoo totisena perässä, ja otrinki kiittää lentäen pitkin karjuvaa merta. Väliin se nousee kaikkein korkeimmalle aapatunturille, keikkuu sen ylitse ja taas tohisten ajaa alas kaikkein syvimpään merenhautaan, rytisten ja vapisten siellä, niin että laitanaulat natisevat iskoksissaan. Sitten se jälleen alkaa huohottaen puskea ylös toista korkeaa vesikäyryä. Kipparit saavat ammentaa vettä pois senkuin ennättävät.

Koko aapa on pauhaavana myllerryksenä ja harmaana vesisauhuna, ja vesisauhussa mennä tohistaa

uudella aluksellaan Pounu-Lassi. Hyvin kestää Lassin laiva, hyvin se ajaa pahimmatkin aallot, kun Pounu itse sitä taitavasti ohjailee.

Päivä rupeaa jo painumaan pohjoiselle, rannattoman aavan takaisiin kontohöyryihin, ja kesäinen yö alkaa vähän hämärtyä. Kaukaiset rantatunturit katselevat ja kurkistelevat kuin suuret mustat kummituiset korkealta taivaanlaidoilta yli valkoisten kontohöyryjen.

Ja otrinki laskettelee taas suurta vesimyötällettä . . .

Silloin aapamiehet yhtäkkiä kuulevat takaapäin kovan rääkäisyn, ja kaikki oikein vavahtavat. Mutta vanhoina merensoutajina kukaan ei ole sitä kuulevinaankaan. Jokainen hoitaa vain omia tehtäviään.

Siellä, veneen jäljessä juovattavan vesivyöryn valkoisella harjalla, pauhujen seassa ratsastaa alaston mies, naama vihan irvistyksessä, heristellen suuria nyrkkejään. Kun aalto saavuttaa otringin, hypätä roikkaisee mies sen harjalta, tarttuu veneen perään ja rupeaa kiipeämään ylös . . .

Kipparit aivan tyrmistyksissään odottavat kohta tapahtuvan jotakin kamalaa. Mutta Pounu-Lassi hoitaa vain peräsintä ja silmä kovana katsoo veneen taakse. Kun miehen pää viimein nousee yli veneenlaidan, hän tärähdyttää nyrkillään sitä kasvoihin, niin

että kummitus parkaisten putoaa takaisin ja katoaa meren pauhuun.

Miehet katsahtavat toisiinsa. Mutta kukaan ei puhu asiasta sanaakaan, kukaan ei ollut edes näkevinäänkään koko kummitusta.

Mutta kohta taas kuuluu kamala karjaisu, ja alaston mies jälleen ratsastaa vesiluomen kuohuissa vielä vihaisemmasti irvistellen ja vielä kiukkuisemmin hui-toen nyrkeillään. Kun vesipauhu saavuttaa veneen, mies taas hypätä roiskahduttaa, tarttuu kiinni ja rupeaa kiipeämään ylös . . .

Mutta Pounu-Lassikin seisoo valmiina. Kun irvistelevä naama nousee näkyviin, paukahtaa taaskin Lassin suuri moukari. Ruma huuto vain, ja alaston kummitus molskahtaa mereen.

Eikä vihainen meritrolli anna miehille rauhaa. Aina suurimman aallon, joka yhdeksännen vesiluomen harjakuohuista hän parkaisee ja ponnahtaa veneen perään. Mutta joka kerta Pounu-Lassin kova moukari iskee hänen naamaansa, pudottaen hänet aapaan.

Mutta kovana kohtalona Pounua vainoamaan pantu kurja meriraukka ei siitä taamoonnu. Entistä pahemmin hän parkuu ja entistä vihaisemmin irvistellen hänen naamansa nousee näkyviin. Mutta myös entistä kiukkuisemmin paukahtaa Pounun luinen nyrkki.

Meriraukka riepu on ajettu kovalle asialle.

Otringissa ei kukaan sano sanaakaan. Kipparit pelosta kalpeina syytävät vettä pois, ja Pounu-Lassi seisoo perässä äkäisenä, nyrkki valmiina iskemään. Ja Pounun kiiluvat silmät pälyilevät yhtä päätä eteen ja taakse, milloin huolehtien veneen ohjauksesta, milloin taas takaisista kuohuista etsien meriraukkaa.

Koko matka on hurjaa taistelua, taistelua henkiriivusta armottoman meren ja sen yhtä armottoman kummituksen kanssa.

Nuurvästä on ajanut koko väkensä liikkeelle. Huutaen ja ulvoen se käy otringin kimppuun, vyörytellen suuria vesituntureita. Meriraukoilla ja kaikilla meren kummituksilla on kaikkein parhain aikansa. He ajelevat pitkin aapoja suurilla surmaretkillään, ja moni merensoutaja soutaa viimeisen aapansa.

Mutta Pounu vimmoissaan antaa otrinkinsa lentää täysin purjein.

Ja se lentääkin, ajaen kilpaa aaltojen ja nuurvästänsä kanssa.

Mutta sitten muutamassa niemennokassa, jo lähellä kotirantoja, jotkut kovat paarut hyökkäävät sivulta käsin. Silloin alaston vainooja parkaisten, niin että se vavahduttaa miehiä sisuskaluja myöten, syöksyy veneeseen sivusta laidan ylitse, ruveten siitä yrittämään höösmannin kimppuun. Höösmanni katsoo

kuin peto, silmät kiiluen. Kun meren kummitus kyyryissään lähestyy, aikoen kohta tarttua kiinni, Pounu-Lassi vähän peräytyy, sitten äkkiä hyökkää potkaista jymähdyttäen raskaalla merisaappaallaan kurjaa raukkaa vasten naamaa, niin että se pyörivänä keränä lentää nurin niskoin veneen pohjalle. Kuuluu vain kova kähähdys, ja meritrolli katoaa otringin peräkottiin . . .

Kauhusta kalpeina kipparit katsovat tappelun menoa. Kalpeana ja totisena Pounukin seisoo veneen perässä. Vanhana merenkävijänä hän hyvin ymmärtää, että meritrolli on pantu juuri häntä vainoamaan, ja se yrittää päästä vain häneen käsiksi, vetääkseen hänet otrinkeineen pohjattomaan syvyyteen. Sitä se jo siellä hieruallakin yöllä aanaili.

Mutta Pounu-Lassi tahtoo viimeiseen asti tapella vastaan. Hän katselee nopeasti lähestyvää rantaa, arvioi matkaa — ja sitten hän tekee äkkiä päätöksensä.

Menkään vaikka koko purtilo, mutta nyt koetetaan kuka tässä kestää.

Pounu tarttuu äkäisesti peräsimeen ja ohjaa otringin suoraan rantaa kohden, kohti matalaa hieruaa, missä aallot vyöryvät kaikkein kauimmas maalle. Silmä tiukkana, hammasta purren, höösmanni seisoo perässä, ja täysin purjein vene laukkoo kohti kivistä rantaa. Miehet katsovat ja ymmärtävät kyllä, mikä on tällaisen

hurjan ajon loppuna, mutta he aavistavat sen tarkoituksen, eivätkä sano sanaakaan, syytävät vain vettä pois veneestä.

Otrinki lähestyy rantaa ja hiukan jo karahtaa pohjakiviin. Mutta samassa vyöryy valtava yhdeksäs aalto vuorenkorkuisena pauhuna, kohottaa veneen harjalleen ja paistaa sen, niin että rysähtää, kauas kuivalle maalle.

Kipparit kiljaisevat ja lentävät nurin aluksen keulaan. Mutta otrinki jää rannalle melkein kohdalleen isojen kivien väliin. Sukkelaan kapaisevat miehet veneestä pois, ja siunaillen he katselevat kamalaa kulkuneuvoaan.

Mutta Pounu-Lassi ei pidä kovaa kiirettä. Kirveskourassa hän äkäisesti hyppää alas veneen perästä, astellen suoraa päätä aluksen keulapuoleen ja vihaisena hakata ryskii emäpuun ja laitalaudat isoille lastuille. Sitten hän sanaakaan sanomatta sytyttää lastut palamaan . . .

Tervattuun lautaan tuli tarttuu heti rätisten, ja kirkkaina kielinä se pian juoksee ja hyppii pitkin laitoja puhaltaen mustaa savua. Kohta on Pounu-Lassin uusi komea otrinki suurena kesäyön kokkona. Liekit tohisevat ja leiskuvat, ja tuuli ajaa mustaa paksua savua pitkin hieruaa aina tuntureihin asti.

Meri yhä pauhaa ja vyöryttelee valkoharjaisia vesi-

vuoria rantaan pärskäytellen aina palavaan otrinkiin saakka.

Kipparit katsovat päätään pudistellen vuoroin palavaa alusta, vuoroin sen isäntää.

Mutta Pounu vain polttaa ja hoitelee komeaa kokkoan. Synkännäköisenä hän katsoo veneensä tuhoa. Pian on koko merenkyntäjä mennyt. Keulapuoli on jo kekäleinä, ja tuli tarttuu kohta peräkottiin.

Sitä juuri Pounu odottaa.

Kovasti vingahtaen tuli viimein puhaltuu veneen peräosaan, ja kohta on peräkottikin tohisevana nuotiona.

Kuuluu silloin tulipätsistä kova parkaisu.

Savun ja liekkien seassa keikkuu alaston mies vihaisena irvistellen ja nyrkkejään heristellen. On kuin tulen tohinasta kuuluisi karjuntaa:

— Jos olisin arvannut, että poltat, et maalle olisi tullut!

Tulisessa pätsissä keikkuen kummitus parkaisee vielä kerran, ja nyrkkejään heilutellen hän häviää liekkeihin.

Samassa koko peräkotti rysähtää kasaan, eikä Pounu-Lassin otringista kohta ole jäljellä muuta kuin savuavia kekäleitä.

Kauan Pounu-Lassi seisoo katsellen komean veneensä mustia savuavia jäännöksiä.

Siinä nyt mustana kasana käryää Pounu-Lassin otrinki, jota mies on koko ikänsä havitellut — jota varten hän on koko ikänsä soutaa rähjännyt armotonta aapaa. Ja kun mies sen viimeinkin sai, niin — siinä se sitten olikin. Vain yhden matkan hän sai sen isäntänä lasketella — kurjan senkin . . . meriraukan kanssa hengestään tapellen.

Mutta miehenäpä Pounu-Lassi siitä selviytyi, haminan otti kiinni, vaikka rietas koko matkan oli kimpussa. Eikä Pounua ainakaan vielä saatu vedetyksi meriraukkojen synkkään valtakuntaan . . .

Tiedä, vaikka Pounu vieläkin kerran laskettelee omalla otringilla. Sati vain vuosia riittää.

METSÄN PELÄSTYTTÄMÄ.

Juntin Kalla loikoilee Vähänvaaran metsäkodan risupeitteisellä lavalla yrittäen unenpäästä kiinni. Mutta uni ei tahdo tulla. Vanhassa metsäkömmänässä on jotakin outoa, käsittämätöntä. Kallasta tuntuu kuin hän ei olisi täällä yksinään, vaikkahan onkin tänne yksin illan pimetessä saapunut ja asettunut yökuntiin.

Ei Kalla ensimmäistä kertaa ole metsien yövieraana. Vanha erämies on monet vuodet ja monet kiviä kiertänyt pyytöretkillään, satojen asentokuusien tyvillä hän on nukkunut nuotiolla ja taas toisin vuoroin loikoillut autioiden metsäkotien risuvuoteella.

Mutta tänne, Vähänvaaran kodalle, ei Kallan yövuoro ole koskaan ennen sattunut. Pahaksihan tätä on aina mainittu ja niin rauhattomaksi, ettei kukaan kristitty ihminen ole tässä milloinkaan saanut nukkua yötänsä levossa. Monet arat erämiehet ovat aina tämän kaukaa kiertäneet.

Onhan Kalla tämän kuullut, ja on kuullut muisteltavan sitäkin, että Hompsi-Jouni, outalappalainen, pahanelkinen noita, koranus, olisi tässä muinaisina aikoina asustellut monet vuodet. Vielä muitakin vanhoja lapinkenttiä on tässä aivan ympärillä, ja pitkien vaaran laittaa kulkee vanhan vanha jutamakeino, jota entiset lappalaiset ja lantalaiset ovat kaikki talvet ajelleet remuten ja joikaillen.

Vanha erämies on tämän kaiken kyllä kuullut, mutta kun kota on sattunut illan tullen eteen, on hän kömpinyt sisään, heittänyt lintutakkansa nurkkaan ja ruvennut yövieraaksi, arvellen:

— Ihmisen rakentama tämä lienee ja ihmistä varten rakennettu.

Ja penikulmaisen erämaan vuosikausia autiona kyhjäyttänyt musta kota on taas saanut hoitoihinsa oikean ihmiseläjän. Räiskyvä tuli on jälleen pitkästä aikaa muistellut kodanhaltialle ja metsänvanhimmalle ihmisen läsnäolosta, ja kömmänän villiin ummehtuneeseen metsäläishenkeen on yhtynyt kristitynhajua

sekä lintukeitosta kohonnutta tuoresta metsäntuoksua.

Mutta tämä kaikki, sekä tuli ja savu ynnä tervaksentuntu yrittävät vanhasta kodasta ahdistaa pois ikivanhaa metsäläishenkeä . . .

Sillä täällä rannattomassa erämaassa, kaukana kristittyjen olinsijoilta asuu metsän suuri näkymätön henki. Öisin se hiipii lähemmäksi ja vastustamattomalla voimalla ottaa haltuunsa koko luomakunnan, vanhan kotaröttelönkin yövierainensa, kaikkienensa. Ei sitä kuolevainen saata nähdä, tuntea vain koko olennossaan.

Juntin Kallakin, vanha eränkävijä, sen kyllä tuntee. Ei hän metsää pelkää, vanha metsän tuttu ja väärsti. Hän tietää, että Jumalan suurta luomakuntaa ovat kaikki ihmisrievusta metsän näkymättömään vanhimpaan ja kyöpeleihin asti. Onhan Kalla heidän kaikkien kanssaan aina vaeltanut sovinnossa. Eivät he ole häntä koskaan liikoja häirinneet, kun hänkään ei ole heitä tahallaan ärsyttänyt eikä heille ylpeillyt.

Mutta täällä Vähänvaaran mustassa mökissä tuntuu oudommalta kuin missään entisissä metsäkömmänöissä. Erämies ei käsitä, minkätähden, mutta hän tuntee, että kodassa on jotakin . . .

Vanha metsien kiertäjä ei tästä suinkaan säikähdä. Hän vain loikoilee tyytyväisenä metsäläisasunnon kar-

kealla risuvuoteella ja katselee kuinka kodankaton räppänäaukko tulee yhä tummemmaksi kertoen yön saapumisesta.

Kotatuli on jo nukahtanut hiilokseensa. Erämieskin käännähtää kyljelleen ja yrittää nukkua.

Mutta metsän näkymätön suuri henki valvoo . . .

— — —

Tuskin on erämies päässyt hiukan hortoon, kun yht'äkkiä oven takaa kuuluu ankara jymähdys; niin että oikein kotakin tärähtää. On kuin suuri kelo olisi rymähtänyt maahan, sitä vaille, ettei kaatunut kodan katolle.

Kalla hypähtää ylös ja menee ovesta kurkistelemaan.

Ei näy missään kaatunutta keloä, eikä muutakaan kummaa. On aivan oven edessä vain suuri autio erämaa, jonka ylle on laskeutunut yön pohjaton synkeys. Taivas on raskas ja tumma, mutta vielä raskaampana ja tummempana komottaa taivasta vasten suuri musta tunturi tuossa aivan vierillä. Toisaalla taas on leveä aukea vuoma, jonka takalaidalla mustat kuikelokuuset sadoin terävin latvoin kannattavat taivaan matalaa reunaa.

Jossakin vuoman laidassa korvessa huutelee huuha-kaja, niinkuin suuren erämaan henki huhuilisi. Tun- turista päin tulla leuhottaa iso tumma lintu, lentäen

äänettömästi läpi pimeyden kuin jonkin näkymättömän heittämänä, ja yhtä äänettömästi se laskeutuu kodan taakse mustaan kuuseen. Sieltä kohta paistaa kaksi pientä kiilua kuin kissapökön keltaista silmää . . .

Suuren metsän salaperäiset näkymättömät henget ovat liikkeellä. Pimeä yö on heidän oikea virka-aikansa.

Kalla menee jälleen kotaan, vitsastaa oven kiinni ja heittäytyy kotarisuille, ihmetellen, mikä siellä rojahti.

Mutta Vähänvaaran metsäkömmänän yövieraille ei anneta rauhaa. Tuskin on Kalla päässyt pitkälle, kun jo alkaa ulkoa kuulua liikkumista ja askeleita. Joku hiipii ympäri kotaa, joskus kähmien seiniäkin . . . Kuka lienee, outo kulkija, joka ei löydä ovea, eikä osaa tulla kotaan?

Kalla makaa selällään hievahtamatta ja, korvat tarkkoina, odottaa, milloin se tulee ovea röykyttämään.

Mutta se ei näytä aikovan sisään. Se yhä vain hiipii hiljaa ympäri kotaa, moneen kertaan kiertää . . . jo mennä kähmiä katollekin ja lähestyy räppänää. Mutta ei se tule räppänästä kurkistamaan, ei ainakaan räppänäukossa näy minkäänlaista varjoa eikä kenenkään muotoa . . . Jo taas öinen vaeltaja laskeutuu katolta alas ja lähtee uudestaan seiniä kiertämään. Nyt se kopeloi nurkkaa . . . lähestyy jo taas ovea . . .

Tämähän on kirottua kähmimistä. Juuri kun outo kiertäjä kapsehtii oven takana, Kalla nousee hiljaa ylös, hiipii ovelle, työntää sen äkkiä auki ja hyppää ulos. Mutta oven takana ei näy ketään. Kalla kiertää koko kömmänän, mutta ei löydä, ei minkäänlaista elävää olentoa, ei ihmistä eikä metsänelukkaa. Eikä näy ainoatakaan jälkeä vasta sataneessa lumessa, ei kodan seinustalla eikä katolla.

Onhan vanha erämies vanhoissa lapinkodissa ennenkin kuullut monenlaisia kummia, eikä ole niitä kovin pelännyt. Hän on maannut vain yönsä rauhassa, jopa nukkunutkin. Mutta tämä tuntuu kohta melkein kololta.

Mutta tämähän onkin Vähänvaaran kuulu kota, Hompsi-Jounin kota.

Kun Kalla tulee taas sisään, vastaa kota entistä kummemmalta. Erämies tuntee vielä selvemmin, että ennen kokematon outo olento asuu kömmänässä, raskas väkevä henki, joka painaa ja puristaa, niin että kohta koko huone rupeaa hajoamaan. Näyttää kuin katto jo kohahtelisi . . .

Kymmenien metsäkotien ja asentokuusien yövieras ei sentään varsin vapise. Hän heittäytyy taas risulavalle pitkälleen, makaa ja valvoo, tuijottaa pimeään ja odottaa . . . Mustasta katosta ammottaa tylsänä

vastaan räppänän harmaa aukko, ja alhaalta arinasta katsoo pieni kirkas tulensilmä.

Ei kuulu enää hiipimistä, ei mitään, eikä ketään näy. Taisi antaa jo rauhan.

Mutta yhtäkkiä erämies tuntee, että joku nykäisee häntä jalasta. Hän kovin säpsähtää ja tuijottaa pimeään, mutta ei näe ketään. Erämies makaa melkein peloissaan, eikä uskalla hievahtaakaan, odottaa vain . . .

Kuuluu sitten niinkuin joku tulla haamuaisi jostakin ja tassuttelisi yhä lähemmäksi . . . kuuluu jo raskasta hengityksen huohotusta ja omituista klunkutusta sekä niinkuin vanhan paltsarajan kahinaa. Ja ilmassa tuntuu tunkkaista homeenhajua. Tassutus ja huohottaminen kuuluu yhä lähempää . . .

Kalla makaa ja melkein vapisten odottaa, mikä sieltä tulee ja mitä varten . . .

Kohta joku näkymätön tönäisee erämiestä olkapäähän ja suhahtaa äkäisesti:

— Lähemmä pois!

Kalla hätkähtää, hyppää pystyyn ja karjaisee:

— Seko, rietas, sun joukhos lähtee!

Kuuluu hiljainen kähähdys, ja arinan heikkoa kiilua vasten näkyy musta haamu häivähtävän ja häviävän pimeyteen.

Erämies laittaa kiireesti arinalle ison tulen roihumaan sekä koluaa ja etsii joka nurkan. Mutta ei

mitään outoa löydy. Vanha heinäkasa on tulen takana seinän vieressä, mutta eihän siinäkään, tunkkaisessa läjässä, mitään saata olla.

Käväisee Kalla ulkonakin ja kiertää kömmänän, mutta ei löydä mitään. Siellä on sama pohjaton yö, suuri erämaan yö. Huuhkaja vain yksinään huhuilee jossakin, ja yksinäisen kissapökön kummastuneet silmät kiiluvat mustasta kuusesta . . .

Yhä oudommaksi käy vanhan kodan olemus. On kuin puolilahossa metsäkömmänässä asuva näkymätön tuntisi sanomatonta tuskaa sen takia, että kristitty ihminen on asettunut hänen majaansa huokumaan ja tulta pitämään ja lintukeittojaan korventamaan. Väki-vängällä kodanvanhin tahtoisii hänet karkoittaa pois.

Erämies istua kyköttää peloissaan tulen ääressä, työntäen aina uutta puuta palamaan ja tuntien koko olennessaan, että kodan näkymätön kähmijä kohta taas ilmestyy jostakin . . .

Mutta mistä ja minkälaisena? Jaksako sen kanssa vielä taajoa?

Tulee se vain ja kohta . . .

Yhtäkkiä tunkkainen heinäkasa alkaa hiljalleen liikkua, niinkuin jokin olento sen piilossa kömmertelisi. Se nousee . . . nousee ja kahisee . . . nousee yhä, jo rupeaa kasan kukkura kierimään syrjään . . .

Kalla katsoa tuijottaa kasaa henkeään pidätellen . . .

Heinäkasen kukkura vierähtää syrjään, ja siitä kohoaa pää — vanhan äijän pää. Likainen, kurttuinen naama sieltä hiljalleen nousee, nousee . . . otsa, silmät, nenä, suu, leuka, jo kaulakin ja olkapäät. Vetiset silmät katsoa tuijottavat elottomina, ja vesisherneet kiiltelevät silmännurkissa. Iso aataminpala liikahtelee laihassa kaulassa ylös ja alas, niinkuin äijä jotakin nieleskelisi.

Kalla katsoo kauhuissaan kamalaa ilmestystä ja vetäytyy kauemmaksi karjuen:

— Mikä rietas sie olet? Mene keinhos!

Mutta äijä vain katsoa tollottaa ja kohoaa, kohoaa yhä ylemmäksi. Vanha kurmuinen pöykkyri on hänen päällään, homehtuneessa vyössä roikkuu suuri puukko, ja päässä on kulunut lakkireuhka, jonka likainen samaltunut tupsu riippaisee äijän otsalla. Ja tunkkaisia heiniä roikkuu repaleisissa ketineissä.

Hompsi-Jouni se on, kodan muinainen eläjä, jo aikoja sitten edesmennyt vanha noita.

Äijä nousee heinäkasasta ja rupeaa hiljalleen lähestymään erämiestä, kädet levällään, kourat valmiina tarttumaan kiinni. Silmät tollottavat elottomina, vesisherneet kiiluvat silmännurkissa ja aataminpala klunkuttaa vihaisesti . . .

Kauhistunut erämies sieppaa tulesta suuren palavan kekäleen, heiluttaa sitä ja karjuu:

— Älä tule, rietas! Mene pois! Mene keinhos!

Mutta Hompsi-Jouni tulla haamuaa lähemmäksi, vihaisesti klunkuttaen. Kalla peräytyy heilutellen tuliasettaan ja kiroillen. Hompsi-Jouni yhä lähe-
nee . . . Kalla painuu kodan peränurkkaan. Jouni
hamuaa sinne levitetyin käsin . . . Kalla huitaisee
kekäleellä ja pakenee toiseen nurkkaan. Mutta kun
äijä taas, entistä vihaisempänä, mustat kourat haral-
laan, rupeaa lähestymään, Kalla synkästi kiroten len-
nättää tulisen kekäleen vasten hänen harmaata naa-
maansa ja hyppää taas toiseen nurkkaan.

Hompsi-Jouni kähähtää kiukkuisesti ja pakenee.
Tuliset hiilet hehkuvat hänen olkapäillään . . .

Samassa äijä katoaa.

Mutta Kallan heittämä tulikekäle on pudonnut
heinäkasaan, ja heinät ovat pelmahtaneet palamaan.
Valkea leiskuu kohta toisella puolella kotaa, ja paksu
savu puhaltuu ulos räppänän täyteenä.

Liekkien lomasta, milloin sieltä, milloin täältä, leis-
kahtelee Hompsi-Jounin kurttuinen naama ja laiha
kaula. Kalla näkee sen ja hyppii edestakaisin, hosuen
tulikekäleellä kuin mielipuoli, noituen ja karjuen.

Viimein syttyy koko kota palamaan, ja erämies
saa sukkelaan ruukaltaa sieltä ulos. Paksu savu ja
pitkät tuliset kielet puhaltuvat vihaisina hänen kinte-
reillään.

Kohta on vanha metsäkömmänä suurena tulikokkona. Pimeänä syksyisenä yönä se on kaamea kuin kadotuksen pätsi. Musta metsä punoittaa kodan ympärillä, ja tulenliekit loimottavat kauas aukealle vuomalle. Rääkäisten katoaa kuusenoksalla istuva kissapökö pimeyteen, ja korvessa huhuileva huuhkaja käy äänettömäksi. Liekit leimuavat ja rätisevät, ja musta savu ajelee pitkin metsiä kohti mustaa tunturia.

Mutta liekkiä välissä yhä keikkuu ja leiskuu Hompsi-Jounin kurttuinen naama . . .

Kalla istua kyköttää kaatuneella puunrungolla palavan kodan ja sen hiiloksen ääressä aamuun asti. Ja koko ajan hän tuijottaa tuleen. Hän näkee vielä hiiloksestaikin äijän oudon muodon. Vanhassa punaisessa silmännurkassa yhä kimaltelee kirkas vesisherne, ja laihan kaulan aataminpala liikkuu ja klunkuttaa. Mutta Jounin naamassa ei enää ole vihanilmettä. Se näyttää jo melkein tyytyväisenä vilkuttavan hiilien hehkusta.

Vasta viimeisen liekin sammussa hiiloksesta katoaa Hompsi-Jounikin.

Mutta Kalla vain istuu ja katselee hiilosta.

Sinne painui Hompsi-Jouni, katosi vanha noita koko kotinsa kanssa saatuaan lopultakin ahdistetuksi kutsumattoman yövieraan pois asuntoröttelöstään.

Päivä katselee kohta vuoman takaa ja punertaa

tunturia, kun Kalla viimein nousee ja lähtee hiljakseen astelemaan kivelion pitkiä palkaita. Mutta vielä vuoman rantatievalta hän kääntyy katsomaan kaamean yömajansa nokista kekälekasaa.

Siellä se mustan tunturin alla mustana komottaa, ja harmaa savu siitä yhä suitsuaa . . .

— — —

Ei ole Juntin Kalla tämän jälkeen enää entisellään. Vanhan erämiehen katsantoon on tullut outo ilme. Hän astelee aina omissa ajatuksissaan ja tuijottaa niinkuin katsoisi johonkin toiseen maailmaan . . .

Toiseen maailmaan Kalla katsookin. Hänen ajatuk-sensa liikkuvat aina suuren pyöräyttävän metsän merkillisissä asioissa, joita hän ei pysty käsittämään.

Ihmiset sanovat, että Juntin Kallan on metsä pelästyttänyt.

KIERUAN VANHA PAPPI.

Kieruan vanha yksinäinen pappi on päässyt vai-
voistaan ja siunattu haudan lepoon. Oikein
ikäväiden koko suohkana muistelee vanhaa sielunpai-
mentaan, joka vielä äskettäin valkopäisenä, selkä
köykyssä yksinään käydä köpötteli kylän käytävillä
pysähtyen monesti vastaantulijoita puhuttelemaan,
tuli usein hieruallekin kalamiesten kanssa haastele-
maan ilmoista ja kalanpyynnistä, ja sitten pyhinä
Herran temppelissä puhui heille armonsanaa.

Kymmeniä vuosia pappi rukka oli asunut Jäämeren
kaukaisen kalliosaaren pappilassa ja satoja kertoja sen
pienessä kirkossa pauhannut köyhille kalanpyytäjille,
monesti kilvoitellen meren pauhujen kanssa. Oli hän

kyllä, ennen nuorena ollessaan, monta kertaa pyrkinyt etelään, rikkaammille seuduille, mutta — tännepä piti jäädä Jäämeren kolkoille rannoille, missä talvella viikkokausin asui pimeys, jumalanpäivän näkemätön, niin että lopulta jo tahtoi ihmisrievussa pyrkiä asumaan sisällinenkin pimeys, jumalanpäivän näkemätön sekin. Tänne suureen yksinäisyyteen täytyi jäädä iäkseen, tänne viimein kuollakin, ja täältä, pimeiltä periltä lähteä pimeän haudan lepoon . . .

Kunpahan olisikin, pappi raukka, päässyt lepoon.

Ei ollut viikkoja vainaja vielä levännyt mullassa, kun Kieruan kristikansa joulun pimeöissä astelee kirkkoon kuulemaan suurta sanomaa pienestä Betlehemin piltistä ja maailman suuresta valkeudesta, jota kellotkin tapulissa moukuvat ja kirkonkynttilät iloiten julistavat päivättömässä pimeydessä vaeltaville Jäämeren soutajille. Herran temppeliä lähestyessään kansa näkee kirkon portailla kuutamossa oudon mustan miehen. Päätään käsiinsä nojaten mies äänetönnä kymärässä istua kyhjöttää niinkuin jokin väsynyt matkamies. Kun kirkkoväki astua kapsehtii lähemmäksi, ja joku menee jo koskettamaan miehen hartioita, kohottaa tämä hitaasti päätään . . .

— Herra Iesus . . . mejän vanha pappi! parkaistaan koko joukolla. Kirkuen lähdetään juoksemaan pakoon pitkin kuutamoista rinnettä, toiset kaatuillen

ja kompastellen, muutamat naiset menen aivan taitamattomiksi. Vanhat, kaikkia kokeneet kalamiehetkin astelevat melkein säikähtyneinä takaperin, jääden kaukaa katsomaan.

Raskaasti huokaisten portailla istuja viimein nousee seisomaan ja lähtee selkä köykyssä, keppi kädessä hitaasti astua laahustamaan hautoja kohden, kadoten kalmiston pimeyteen.

Kierualaisten kallis joulukirkko meni melkein vikaan.

Kun kristikansa viimeinkin uskaltaa peloissaan hiipiä Herran temppeliinsä, jää maailman suuri ilosanoma siltä melkein kuulematta. Pappi kyllä saarnaa ja pauhaa, mutta seurakunta vain vilkuilee koko ajan ympärilleen, ja kynttilöiden lepattavassa valossa se luulee milloin missäkin hämärässä nurkassa näkevänsä vanhan pappi-vainajan.

— — —

Nähdäänkin vanha pappi-vainaja sitten monet kerat, ja aina kauhistutaan . . .

Kuutamoisina öinä hän mustana kummituisena usein liikkuu autiolla kirkkomaalla harmaiden hautaristien joukossa. Väliin hänet taas nähdään hiljalleen hiiviskelevän kirkon ympärillä. Selkä köykyssä niinkuin eläessäänkin, iso piikkinokkainen keppi kädessä, hän mennä laahustaa ympäri Herran temppeliä, aina vain ympäri Herran temppeliä, milloin myötäpäivään,

milloin vastapäivään, äänetönnä selkä köykyssä mennä laahustaa joskus koko pitkän yön, vasta aamunkoiton punertaessa kadoten. Toisinaan taas on nähty hänen kurkistelevan ikkunasta kirkkoon, toisinaan käyvän kirkonovea kolkuttamassa, ja sitten hitaasti, pää painuksissa hiipivän hautoja kohden.

On joku sattunut näkemään, kun pimeänä yönä kirkon ikkunoista ovat kirkkaat tulet loistaneet — edesmenneet, hautoihin siunatut vainajat ovat sinne kokoontuneet kuulemaan armonsanaa. On hautausmaan pimennosta tullut musta kumarainen kummituskin ja keppinsä varassa hiljalleen syrjäpuolia hiiviskellyt kirkonportaille, aikoen astua sisään. On hän jo avannut oven, mutta portaille, valoisaan oviaukkoon hän on jäänyt kymäränä seisoa kyhjöttämään. Ei ole hän voinut astua kirkkoon, vaikka monta kertaa on koettanut . . . aina vain on vavahtaen peräytynyt takaisin . . .

Ja siinä keppiinsä nojaten vanha pappi riepu on kauan seisonut ja surullisena, päättään nyökytellen tuijottanut valoisaan Herran temppeeliin, jossa hänkin on monta kertaa saarnannut, mutta vainajana ei enää saa mennä edes vainajien kirkonmenoa kuulemaan.

Viimein pappi on raskaasti huokaillen, entistä kumarampana lähtenyt laahustamaan takaisin pimeään . . .

Koko Kieruan kristikansa on kauhuissaan vanhan pappi-vainajansa öisistä vaelluksista. Pappi paran hautaa ei uskalleta enää päivälläkään lähestyä, eikä liioin kirkon lähimailla liikkua pimeässä. Pappi raukkaa kovin pelätään, vaikka öinen kummajainen ei tee kenellekään mitään pahaa, omia aikojaan vain hiiviskelee kirkon seutuvilla.

Mutta sitä kaikki ihmettelevät, minkätähden ei kuolleeksi siunattu kristitty pappi, jumalansanan julistaja, sakramenttien jakaja, saa lepoa haudassa. Minkä kauhean synnin hän on tehnyt, kun on niin pahoin joutunut riettaan valtaan, että pitää öisin kummitella?

Koko kylä sitä toisiltaan kyselee.

Ja sellainen voimallinen saarnamies kun hän oli!

Suuri suohkana ei osaa kylliksi kiittää entisen pappinsa erinomaisia lahjoja. Hän messusi, niin että kirkko kaikui, ja kun hän saarnastuolissa pauhasi, niin monesti vanhat merenparkitsemat aapakarhutkin pyyhiskelivät silmännurkkiaan.

Kaikkein voimallisimmin pappi saarnasi suurina rippipyhinä, jolloin Kieruan köyhä kalastajakansa kävi Herran pöydässä. Silloin koko temppelel itki ja parkui, kun sielunpaimen, itsekin itkien, puhui ihmisurjan turmeltuneesta luonnosta ja veriruskeista synneistä, jotka huutavat helvetin tulista järveä ja tar-

vitsevat Kristuksen verikuolemaa . . . Oikein huu-
taen hän varoitti sanankuulijoitaan menemästä katu-
mattomina Herran pöytään syömään ja juomaan itsel-
leen iankaikkista kadotusta. Melkein itkien hän jakoi
alttarilta pyhää ehtoollista, ja kun hänen piti sanoa:
»Herramme Jeesuksen Kristuksen veri», niin väkevä
nyyhkytys aina nielaisi viimeisen sanan.

Olihan pappi rukka monesti yksinäisyydessään,
ainaisen ikävän ahdistamana, pitkän pimeän paina-
mana istunut viinapullon ääressä, oli toisinaan sekaisin
katsein ja epävarmoin askelin liikkunut kylän käytä-
villä, oli joskus pyhäaamuna astellut kirkkoon väsy-
nein, punoittavin silmin. Mutta sitä väkevämät
manaukset ja kiroukset syntiä ja viinaperkelettä ja
kaikenlaista rietasta menoa vastaan olivat silloin saar-
nastuolista salamoineet . . .

Ei saata Kierua käsittää, mikä on tällaisen voi-
mallisen sananjulistajan ajanut riettaan valtaan.

Mennään viimein ja avataan hauta, avataan arkku
ja katsotaan, onko papin ruumista enää olemassakaan,
vai joko rietas on hänet kokonaan korjannut hal-
tuunsa.

Pappi-vainaja lepää arkussaan entisensä näköisenä.

Vanha sielunpaimen siunataan uudestaan Herransa
lepoon. Oikein kirkon vihitty pappi lukee hänelle
ankarat jumalansanat.

Mutta vähän ajan kuluttua musta kummitus taas nähdään liikkuvan hautausmaalla ja kiertävän kirkkoa. Aivan niinkuin ennenkin hän, suuri keppi kourassa, hitaasti mennä laahustelee ympäri temppeliä, toisinpäin ja toisinpäin, väliin kurkistellen ikkunasta sisään, väliin kolkutellen ovea . . . Mutta aamuruskon koittaessa hän aina katoaa.

Ja kylä on kauhuissaan.

Hiipii silloin muutamana pimeänä kuuttomana yönä pari vanhaa velhoa kirkkomaalle. He taas raastavat pappi rievun lepokammion auki, kähmivät auki arkunkin, jopa kiskovat ruumiin ylös ja kääntävät sen suulleen. Ja lopuksi velhot julmin kirosanoin siunaavat rauhattoman vainajan itse isän perkeleen nimeen . . .

Eikä sitten pitkään aikaan nähdäkään mustaa kummituista. Kylä on jo hyvillään, että pappi raukka on viimeinkin saanut rauhan, ja kyläkin on saanut rauhan sekä päässyt kamalasta pelostaan. Sitä vain monet kauhistuen ajattelevat, että heidän vanha sielunpaimenensa piti siunattaman riettaan nimeen.

Mutta jo taas muutamana kuutamoisena yönä nähdään vanhan tutun vaeltajan selkä köykyssä, keppi kädessä kiertävän kirkkoa niinkuin ennenkin. Nähdään hänen kerran liikkuvan jo kylän käytävilläkin, nähdäänpä sitten muutamina pimeinä öinä hiiviskele-

vän pappilan pihalla, kolistelevan entisen huoneensa ovea ja kurkistavan ikkunasta sisään.

Kauhusta parkuen laukkaavat ihmiset pakoon kohdatessaan peloittavan kummituisen milloin missäkin, pihalla, kylätiellä, hierualla, mutta kaikkein useimmin kirkon seutuvilla. Eikä kylä kohta uskalla enää pimeässä liikkua oviensa ulkopuolella.

Vanha edesmennyt pappi riepu, Jumalan ja perkeleen nimeen siunattu, on koko seurakuntansa kauhuna.

Sattuu sitten kerran myöhäisenä iltana pappi-vainaja tulemaan kirkon luona vanhan merensoutajan kanssa vastakkain. Harmaa aapakarhu, joka on monet meriraukat ja meritrollit nähnyt kasvoista kasvoihin ja joskus niitä puhutellutkin, ei varsin säikähdä, eikä heti lähde laukkaamaan pakoon. Kun pappi pitkin tien viertä hitaasti mennä kyökyttää ohitse, merensoutaja, katsahtaen häntä syrjäsilmillä, murahtaa:

— Mikset sie, pappi, pysy hauvassa?

Pappi ei käännä päätäänkään, mennä laahustaa vain selkä köyryssä ja hiljaa nyyhkyttäen valittaa:

— Ei saa rauhaa . . . ei saa rauhaa . . .

— Vaikka olet siunattu Jumalan ja perkelhen nimhen.

Mutta musta kummitus ei käännä päätäänkään,

mennä kyökyttää vain pitkin tien viertä selkä köyryssä, hokien:

— Ei saa rauhaa . . . ei saa rauhaa . . .

Aapakarhu astelee perässä ja huutaa:

— Kuka sun saattaa panna rauhaan?

Öinen vaeltaja katoaa pimeään kirkkomaahan, ja sieltä vielä kuuluu hiljainen vaikerrus:

— Kalsan trolli tietää . . . Kalsan vanha pappi tietää . . .

— — —

Saapuukin sitten Kalsan vanha pappi, ja syksyisenä pimeänä yönä, sydänyön hetken vierähdettyä, hän astelee kirkkomaalle.

Taivaanvalkeat loimottavat pohjoisella kaameasti valaisten kuolleitten kenttää, merta ja kylää. Ja suuri joukko Kalsan pappia seurannutta kylän kansaa hii-viskelee kirkkomaan aidan takana peloissaan kurkistellen aidan ylitse.

Kieruan pappi parka hoitaa vanhaa virkaansa: selkä köykyssä kiertää kirkkoa myötä- ja vastapäivään, väliin pysähtyen huokailemaan . . .

Kalsan pappi astelee lähemmäksi sanoen jo jotakin kierualaiselle. Mutta kirkonkiertäjä mennä köpittää vain vanhaa latuaan vaikerrellen:

— Ei saa rauhaa . . . ei saa rauhaa . . .

Kalsan pappi astuu aivan hänen eteensä ja kysyy:

— Minkätähden et, veli parka, saa rauhaa?

Vanha haudastaan karannut pappi raukka, Jumalan ja perkeleen nimeen siunattu, pysähtyy äkkiä, oikaisee köyryn vartensa ja parkaisee, parkaisee, niin että se kaameasti kajahtaa yli öisen kirkkomaan ja koko kylän.

Kieruan kansa kalmiston aidan takana säikähtää, monet lähtevät siunaillen juoksemaan pois.

Sitten kuuluu kolkko ääni, joka tulee kuin pimeästä haudasta kumisten:

— Minä olen varastanut... juonut siunattua kirkonviiniä... sekoittanut vettä siunattuun viiniin... antanut alttarilta Kristuksen verenä... häpäissyt Kristuksen veren... Minä olen siunatusta viinistä juopuneena astunut Herran Jumalan kasvojen eteen... Minulle ei ulotu Jumalan armo... Ei ole armoa maassa levätä... odottaa tuomiopäivää... Maa ei ota vastaan... Ei ole rauhaa...

Taivaanvalkeat loimahtelevat korkealle, liekehtien sinne ja tänne ja taas toisin vuoroin sähäytellen alas tuntureihin, joskus melkein kirkkotarhaan asti. On kuin itse taivaskin toteaisi vanhan pappi raukan teon kaameuden ja siitä vihanliekissä leimuaisi. Kirkkomaan harmaat hautaristitkin näyttävät yön oudossa valossa häilähtelevän.

Kalsan pappikin katsoo kovin totisena, melkein

kauhistuksissaan vanhaa sielunpaimenta, joka siinä kymäräisenä ja kurjana hänen edessään vapisten seisoo . . .

Viimein Kalsan pappi ottaa kauhtanastaan pienen nuppineulan, pistää sillä kirkkomaahan reiän, sanoen Kieruan papille:

— Maa ottaa sinut vastaan. Tuon reiän lävitse pitää sinun tällä hetkellä menemän ja mahtuman . . . ja pysymän maassa tuomiopäivään asti!

Vanha väsynyt pappi riepu, perkeleen nimeen siunattu Kristuksen veren häpäisijä, painuu vapisten yhä kymärämpään, kun Kalsan pappi häntä manaa maan lepoon. Hän putoaa polvilleen, painuu sykkyrään aivan maahan saakka ja siinä sauvaansa nojaten, kurotetuin käsin surkeana katsoo manaajaansa. Saattaako hän, kurja raukka, päästä irti kauheista synneistään, Jumalan kirouksesta, saattaako hän, maan hylkimä, mennä niin pieneksi ja mitättömäksi, että mahtuu Kalsan papin avaaman ahtaan portin kautta matalaan maan siunattuun lepoon.

Kauan Kieruan pappi raukka siinä kurjana, käsiään kurotellen kyhjöttää kuin suuren tuomarinsa edessä. Viimein hänen kasvonsa aivan kuin kirkastuvat, ja hänen suustaan kuuluu hiljainen ilon huudahdus.

Ja musta kummitus rupeaa hiljalleen kutistumaan ja painumaan maata kohden . . .

Kuuluu viimein pieni humahdus, ja vanha kirkko-
maan kiertäjä on kadonnut.

Taivaanvalkeat leimuavat ja häiläyvät avaruuden
suurella kumulla. Ne eivät enää sähise, eivätkä syök-
sähtele alas, ne viettävät suuressa ylhäisyydessään
hiljaista äänetöntä ilonhetkeä.

HAAVRUUVA HUUTAA.

Hiljainen västätuuli hajoittelee kontohöyryjä ja hajelee niitä pitkin aapaa. Kuin suuret aaveet ja jättiläisten haamut ne nulkkaavat keveästi paarulta paarulle ja rantaan päästyään kiipeävät ylös tunturien rinteitä, kunnes uupuneina jäävät levähtämään korkeimmille huipuille.

Iso kolmiruumainen mennä keikuttelee samaa nulkkaa kontohöyryjen kanssa kohti Porsangin rantoja. Nuori Kelo-Sammu on siinä höösmannina, ja rova-seiliä hoitelee vanha Kaplakan Jussa. Kontohöyryt kulkevat leikitellen aapamiesten mukana, milloin aukaisten eteen meren aina vastarantaa myöten, mil-

loin upottaen purjehtijat umpinaiseen meripimeään. Toisinaan taas vain ohuet umuhaituvat taajovat aalloilla ja häiläävät kuin kuolleitten haltiat.

Kolmiruumainen puskee komeasti halki meripimeäin ja keijuvien höyryjen, ja aapamiehet ovat tyytyväisiä. Sati vain västänen puhaltaisi kovemmin, niin kohta oltaisiin Porsangin rannoilla.

Mutta västäuulella ei ole kiirettä, ja kontohöyrytkin ajelevat yhä vain aavalla, joka on kuin haltiain ja keijulaisten suurena taajomakenttänä. Tällaisella säällä vanha aapakarhu melkein odottaa jotakin jostakin kuulevansa taikka näkevänsä.

Mutta sittenkin, vaikkahan odottaakin, kun jotakin outoa jostakin kuuluu taikka näkyy, vanhatkin merensoutajat aina vavahtavat.

Niinpä nytkin Kaplakan Jussa ja Kelo-Sammu yhtäkkiä tyrmistyvät jotakin kuuntelemaan.

Edestä kontopilvestä, jostakin, kuuluu kova huuto, niin että jo tunturitkin rannoilta vastaavat. Kelo-Sammu katsahtaa miltei peloissaan Kaplakan Jussaan, mutta vanha Jussa mälliä purren katselee vain merelle niinkuin ei olisi kuullut mitään. Sammu kysyä hölähdyttää:

— Mikä se oli? Kuulithan sie?

Jussan silmät muljahtavat vihaisesti, eikä hän vastaa mitään.

Kuuluu taas huuto, pitkä valittava naisen huuto, joka puskee läpi kontohöyryjen ja aivan vavahduttaen kulkee läpi kovankin miehen. Kelo-Sammu taas hätähtää, katsoo kummissaan Kaplakkaa ja melkein huutaen kysyy:

— No, mutta mikä siellä kiljuu? Kuulithan sie? Siellä on joku merenhä'ässä.

Kaplakan äijä katsoo kauan ja kamalannäköisenä Sammua, äristen viimein vihaisena:

— Jos sie mitä merellä näet eli kuulet, ole vaiti. Et sitä vielä tiijä?

On taas aivan hiljaista, ei kuulu enää mitään. Vene vain ajelee halki höyryjen ja paarujen. Mutta miehet katsovat herkeämättä aavalle sekä eteen että sivuille.

Miltä paarulta, mistä umupilvestä huutaja ilmestyy?

Jo näkyy edessä kaukana jotakin outoa. On kuin naisen käsi keikkuisi aalloilla. Valkoinen kaunis käsi näyttää kyynäspäätä myöten heiluvan ja viittovan ikäänkuin apua pyydellen. Hätäisenä se liikkuu ja vilkuttaa edestakaisin, vuoroin nousten korkeammalle, vuoroin painuen, niin että vain valkoiset sormet aallonharjalla vipattavat.

Sammu aivan sanaton katsoo outoa kappaletta ja ohjaa veneen lähemmäksi.

Onko se ainakin oikein ihmisen käsi, elävä käsi?

Vaimoihmisen valkoinen käsi siinä kumminkin keikkuu ja kurottelee. Kauniit sormet varsin vätisevät, ja koko käsi vapisee . . .

Kenenkä käsi se on? Kuinka se on tänne aavalle joutunut? Kuka vaimo raukka on tänne vaipunut? Ja hengissä vielä . . .

Kaplakan äijä ei sano sanaakaan, hoitelee purjetta vain ja puree mälliä, syljeskelee ja synkännäköisenä katselee tuntuireita ja kaukaista aapaa.

Valkoinen käsi yhä heiluu ja vapisee ja taas kohooa. Kohta nousee merestä naisen pääkin ja hartiat. Mustat kiiltävät, vettä valuvat hiukset ovat hajallaan ympäri valkoisten hartiaien, ja hiuksien latvat laahaavat kaukana aalloilla. Vilusta tytisten nainen liikkuu vedessä veneen perässä ja hiljaisesti äännellen hytistää:

— Hy-hy-hy-hy-hy . . .

Kelo-Sammu katsoo kummissaan merestä noussutta mustatukkaista olentoa, eikä ole uskoa näkemäänsä todeksi. Merentyttären hytinä kovin säälistää nuorta kalamiestä, ja hänen hiljainen, tuskin aaltojen loiskeesta erottuva äänensä, oikein sydäntä vavahduttaa.

Nainen ui aivan veneen viereen, kohottaa kalpeita kasvojaan ja, katsoen suurin surullisin silmin, vaiertelee hiljaa:

— Käsi paleltuu . . . Eikö ole vantutta?

Outo anelija vaipuu taas mereen. Vain paljas val-

koinen käsi jää vielä apua anoen heilumaan aalloille. Kelo-Sammu sivaltaa kiireesti vasemman vantuunsa ja heittää sen lämpimiltään paaruille. Nopea liike vain, ja merenkäsi sujahtaa sukkelasti vantuuseen. Mustatukkainen pää kohoo uudelleen, keikkuu aaltojen vaahdossa, ja vihertävistä paaruihin katselevat tummat merenviheriäiset silmät lahjan antajaa kiitollisin ilmein. Sammusta tuntuu kuin merentyttären kalpeissa kasvoissa häivähtelisi lämmin verenpuna ja huulilla leikkisi onnellinen hymy . . .

Kohta taas pää painuu mustaan syvyyteen. Valkoinen käsi, karkeaan vantuuseen verhottuna, viittoilee vielä hetkisen, ennenkuin sekin katoaa.

Kelo-Sammu tuijottaa kauan veneen takaiseen aapaan, mihin outo meren eläjä katosi. Aivan sanatonna hän istuu ja katsoo, eikä ole uskoa näkemäänsä.

Kaplakan äijä on koko ajan vain äkäisenä katsellut tuntureita, eikä ole ollut näkevinäänkään mitään kummaa. Vasta kun Sammu on heittänyt vantuun mereen, ja on päästy etemmäksi oudosta olennosta, Jussan vanha naama rupeaa lientymään.

Kyllä vanha Kaplakka aapameren asiat tietää. Heti äänestä hän jo tunsikin, että haavruuva siellä huutaa, eikä mikään onneton meriraukka, joka aina aavistelee kaikkein pahinta. Ja ymmärtää sen nyt Kelo-Sammukin, puumaailmasta tänne aapamaailmaan riutunut maan-

kiertäjä, joka aina on naureskellut vanhojen parkkiintuneiden aapamiesten meren muisteluksille ja sanonut:

— Ja ne ei ole kun vanhoja valetuksia!

Niinkuin ikänsä rannattomalla aavalla kiikkuneet merensoutajat saarnaisivat tyhjiä taikka muistelisivat joitakin joutavia satuja.

Mutta nyt puumaaailman mies on saanut itse nähdä, minkälaisia »valetuksia» merensoutajien muistelukset ovat.

On Sammu kyllä saanut kuulla monet muistelukset haavruuvastakin, kun hän vanhojen kalamiesten kanssa on istunut hierualla ranta-aitan portailla katsellen ääretöntä, milloin myrskyssä möyryävää, milloin päiväpaisteessa kimaltelevaa aapaa.

Kyllä siinä hieruan hengessä merensoutajilla riitti muisteluksia, niin että puumaaailman mies sai aivan kummissaan kuunnella. Krikan Piettar, joka varsinkin pohjoissäillä tahtoi mykitellä, ei liikoja mykiteltyt, kun pääsi saarnaamaan haavruuvasta, joka surkeasti itkien kiikkui paaruilla, kun oli pitkistä hiuksistaan sotkeutunut Piettarin turskanliinaan. Ja karkea Pörö-Jussa, kuhmuotsainen Oppanan soutaja, oli Oppanan aavalla nähnyt haavruuvan ja merikissan hirmuisen tappelun sekä auttanut parkuvaa haavruuvaa tuhoten ruman merikissan. Vanha Poikkis-äijä, joka koko elämänsä oli aavalla hyvin pärjännyt, oli aina ottanut

haavruuvalta merkkiä, milloin oli hyvä lähteä merelle. Äijä oli öisin kuunnellut, haalasiko haavruuva ankkurinkentinkiä sisään, vai kolistiko sitä ulos, ja sen mukaan oli järjestänyt merensoutunsa. Vuoti-äijää haavruuva oli varoittanut pahasta säästä, sanonut:

— Sie päät panna viijen kluvan purthin,
tulee nuurvästä, hirmuinen sää.

Mutta kun Jyykeän Petterin Isko sai saarnavuoron ja alkoi huutaen muistella, niin koko hierua kuuli, kuinka Isko oli Kalsan aavalla nähnyt haavruuvan istuvan päiväpaisteisilla aalloilla kampaillen pitkiä hiuksiaan ja laulaen niin kauniisti ja niin surullisesti, etteivät kovaluontoisimmatkaan kuulijat olleet voineet pidättää kyyneleitään. Vanhat aapakarhut olivat asioikseen katselleet tuntureita ja salaa pyyhkäisseet poskiaan. Mutta meren laulaja oli viimein huutanut hyvin pitkään ja hyvin surullisesti sekä vaipunut aapaan. Ja pian oli tullut ankara sää.

— — —

Kelo-Sammu on tällaisia meren muisteluksia epäuskoisena kuunnellut moneenkin kertaan. Mutta nyt...

Kovin surullisestihan haavruuva äsken huuteli. Siitä saattaa pian tulla kova sää. Tämän uskoo kohta puumaailmankin mies, puhumattakaan vanhasta Kaplakasta.

Hyvää vauhtia, soutamistakin apuna käyttäen, miehet rupeavat pyrkimään kohti rantaa.

Pääsevät he helposti maihin, paha ilma ei ennätä saavuttaa. Päinvastoin västätuuli, hädettyään kontohöyryt aavalta tuntureihin, vaistoa ja kokonaan väsähtää, niin että miesten saapuessa Porsangin rannoille on melkein tinatyven.

— — —

Kun Kelo-Sammu ja Kaplakan Jussa sitten muutama iltana hämärissä joutuvat paluumatkalle, on hyvä öystätuuli. Tyytyväisinä miehet haalaavat ankkurin ylös — Kaplakka on yöllä kuunnellut haavruuvan ankkurin haalaamista —, vetävät rovaseilin mastoon, ja kohta he laskettelevat kuin suuret nuurfaarat kohti kotirantoja, purje komeasti pullollaan . . .

Mutta aavalla öystä yltyy pauhaamaan täysin palkein, niin että kolmiruumainen kaksine miehineen kohta tuntee olevansa kovin vaarallisella taipaleella. Kaplakka koettaa hoidella purjetta, ja Kelo-Sammu on höösmannina ohjaamassa. Mutta valtavat merenvyöryt roiskahduttelevat veneeseen vettä, niin että Kaplakan äijä saa sitä yhtämittaa ammentaa pois.

Ja öystä yhä vain yltyy . . .

Kaplakkakin, vanha aapakarhu, rupeaa kohta jo totisin naamoin katselemaan karjaspäiden kovaa pauhua. Ei hän toki pelkää eikä vapise, mutta sellainen

merenkäynti tässä vain tulee, että saadaan katsoa, vieläkö miehet kotihieruaa näkevät...

Kohoa silloin kuohuista veneen takaa taas tuttu valkoinen käsi, kohoa kohta tuttu tumma pääkin, merenviheriäiset silmät vilahtavat vaahtojen välistä, ja meren pauhusta kuuluu hiljainen ääni:

— Anna mie styyrään!

Ja sen enempää kysymättä mereneläjä liukuu veneen viereen, tarttuen lujin käsin kolmiruumaisen perään. Siinä hän keinuu, kunnes tulee suuri vesiluomi, jonka harja hänet sievästi siirrättää veneeseen höösmannin viereen.

Heti tarttuu merentytär kiinni peräsinpuuhun. Ja hänen vasemmassa kädessään on yhä Kelo-Sammun karkea kulunut vantus.

Sitten on itse haavruuva höösmannina. Kelo-Sammun vieressä seisoen hän ohjaa venettä, niin että Sammu saa vain katsoa ja ihmetellä hänen erinomaista taitoaan. Öystä vyöryttelee kokonaisia vesivuoria pitkin aapaa, mutta Kelo-Sammun vantusta hoiteleva luja käsi hoitelee kolmiruumaisen peräsintä, niin että suurimmaltakin vesitunturilta lasketellaan pauhaten alas, ja taas heti ylpeästi pusketaan toiselle tunturille. Tulee korkea vesiköyry, ja sen valtava valkoinen harja näyttää kohta murskaavan alleen koko purtilon. Mutta juuri oikealla hetkellä peränpitäjä pyö-

rähdyttää sukkelan kierroksen, niin ettei veneeseen tule vesipisaraakaan. Tulla möyryää suuri vesipauhu toiselta taholta uhaten niellä kitaansa kaikki, mutta taas parhaalla hetkellä alus tekee komean kaarroksen ja sitten mennä viilettää poikki pauhaavien kuohujen. Merentytär on omassa valtakunnassaan. Hän on ikänsä aalloilla asunut ja keikkunut ja tietää kyllä, millä lailla aalloilla on liikuttava. Tummat silmät vain tuijottavat eteenpäin katsellen vesivuoria ja karjaspäitä, ja kuin leikitellen haavruuva niitä kierättelee.

Mutta aina väliin haavruuva vilkaisee yli olkansa Kelo-Sammuun. Kun hän huomaa nuoren höösmanin ihailevan katseen, helahtaa hieno puna hänen kalpeille kasvoilleen, ja koko kasvot ilahtuvat, silmiinkin tulee kirkas ilme. Merentyttären pää keikahtaa pystympään, käsi tarttuu lujemmin peräsimeen, ja entistä ylpeämmin pieni vene kiertää ja laukkoo julmien vesiköyryjen pauhinassa . . .

Kelo-Sammu katsoo henkeään pidätellen oudon apulaisensa ihmeellistä taitoa. Hän elää mukana ja tuntee koko olennessaan joka mutkan ja kierroksen, tehden tietämättään samoja liikkeitä kuin veneen ohjaajakin. Hän on hyvillään jokaisesta uudesta odottamattomasta käännöksestä, ylpeästä noususta ja hui-
maavasta laskusta, ja monta kertaa hänen täytyy ihme-

tellen huudahtaa, kun vene kaatumatta tekee sukkelan kaarroksen.

Haavruuvan musta tukka heiluu valtoimena myrskyn riepoiteltavana. Pitkät kosteat hiukset hivelevät Sammun kasvoja, monesti kiertyen ympäri kaulan, niin että Sammu saa niitä tuon tuostakin päästellä irti. Ne hivelevät kuin meren pehmeät kuohut, ja kalamiehen karkeisiin merenpuremiin sormiin ne tahtovat kerrassaan takertua kiinni. Niissä on omituinen, voimakas, pyörryttävä merentuoksu. Ja sama pyörryttävä merentuoksu on haavruuvassakin, joka tuossa, melkein sylissä ollen, hohtavanvalkoisena ja notkeana pitelee peräsinpuuta.

Nuoresta maankiertäjästä tämä on miltei kuin muistelusten kertomaa seilaamista satujen salaperäisillä ulapoilla. Meren ihmeellinen taruolento, valkoinen haavruuva, ohjaamassa kalamiehen vanhaa kolmiruumaista Ruijanmeren kamalassa myrskyssä! Ja haavruuvan valkoisessa kädessä kalamiehen vanha karkea vantus kuin mikäkin suuri kalleus...

Ihailten, veret vapisten, Sammu katselee merestä noussutta apulaistaan. Mutta kun hän vähänkään uskaltaa koskettaa haavruuvan valkoista hipiää, vetäisee hän äkkiä kätensä takaisin. Iho tuntuu vavahduttavan kylmältä.

Haavruuvakin tuntee Sammun kosketuksen, ja

punastus sekä ilahtunut ilme häivähtävät hänen kasvoillaan. Mutta hän huomaa myös miehen vavahduksen, ja heti valahtavat hänen kasvonsa jälleen kalpeiksi, ja silmiin tulee sumentunut, surullinen katse...

Hyvä Jumala sentään! Hehän ovat kumpainenkin eri maailmasta, saman Jumalan luomia kyllä molemmat. Ruskeakivinen ranta on heidän maailmansa rajana. Sen maapuolella, päiväpaisteessa ja avarassa sinisessä ilmassa on toisen koti, mutta toisen on hieruan meripuolella mustissa surullisissa syvyyksissä, joista voi päästä päiväpaisteeseen vain aalloille keikkumaan. Toisen koko olennessa on vapaan ilman ja päiväpaisteen henkeä, toisen taas mustien syvyyksien surumielisyyttä. Toisen kanssaveljinä ovat valossa elävän maan kaikki olennot laulavia lintuja myöten, mutta toisen tuttavina mykät kalat ja rumat aapahirviöt sekä räähkyvät meriraukat.

Siksi haavruuvan katse onkin aina surullinen ja hänen laulunsa alakuloista.

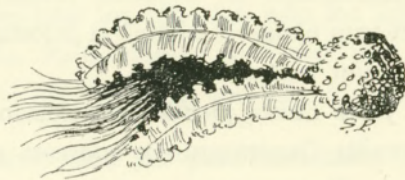
— — —

Haavruuva ohjaa kolmiruumaisen vähääkään kysymättä suoraan kalamiesten tuulettomaan kyläpoukamaan. Siellä vasta, kun vene karahtaa hieruan pohjakiviin, hän ponnahtaa takaisin mereen ja lähtee nopeasti liukumaan pois.

Kelo-Sammu seisoo taas yksinään peräsinpuun vieressä ja sanaakaan sanomatta, oikein ikävöiden katsoo hänen jälkeensä. Siellä menee paruuilla keikkuen hänen ihmeellinen apulaisensa. Valkoinen hipiä vain läikähtelee aalloista, ja mustat hiukset häilävät vesiluomista. Sammusta tuntuu, kuin vanttuun mukana olisi hänestä itsestäänkin jotakin mennyt sinne, suureen aapaan . . .

Mutta kaukaa kuohuista haavruuva vielä kohoaa ylös ja kääntyy katsomaan jälkeensä. Sitten hän kovin surullisin ilmein painuu mustaan syvyyteen.

Viimeiseksi vielä kumminkin heiluu korkealla parujen yllä valkoinen, karkeaan vanttuuseen kätkeyty käsi . . .

ONNEN LAMMAS.

Juhannusaaton aurinko on painumassa pohjoiselle, lähennellen jo korkeita tunturihuippuja. Kuvahaiset vain häiläävät pitkinä ja peloittavina kuin Staalut ja muut tunturikyöpelit.

Martin Jussa raitioi pientä porotokkaansa Rautuvaaran tievoilla Ounistunturien suuressa erämaassa. Täällä on poroilla hyvät olot, on heinäiset jängät sekä ruohoiset hetteet ja lompolorannat. On vielä kuivat jäkäläiset tievat ja jyhät pahikot, ja kirkas kaalo kaltiovesi kohisee pahtojen välissä.

Tunturien käkkyräkoivut ja matalat vaivaisenvarvut vasta vihertävät kesäntuloa. Korkeiden tunturi-

lakien ja pahtojen pohjoisilta vieriltä loistavat valkoiset lumikentät. Täällä ylhäisessä tunturimaassa on juhannus vielä viileää kevätkesää.

Mutta porot ovat tyytyväisiä. Niillä on parhain kesänaikansa, ei vielä räkkäkään kiusaa.

Martin Jussakin on tyytyväinen. Vaatimet ovat hyvin vasoneet, ja vasat jo juoksentelevat roukuen emonsa perässä. Yksinään on Jussa koko tunturissa, ja tuntee olevansa melkein kuin suuren erämaan isäntä, jonka valta ulottuu tunturista tunturiin. Kiertäessään ympäri pientä eloansa Jussa joikaillen muistelee ylhäistä asuinmaataan, muistelee että tunturit kajahtelevat:

— Na, Pyhäkeroko siinä viel' oli,
 loo loko loo lolo, loo loko loo lolo?
 Na, Outtakkako siinä viel' oli,
 loo loko loo lolo, loo loko loo lolo?
 Na, Rautuvaarako siinä viel' oli,
 loo loko loo lolo, loo loko loo lolo?

Suuri päivä jutaa yhä pohjoisemmaksi ja samalla yhä laskeutuu tavoitellen kohta kuin vanhana väärtinä Pyhäkeron ylpeätä kumua. Siellä se ylhäisissä korkeuksissa hetkisen levähtää, ei liekehdi, ei leimua, katselee vain suurena lempeänä taivaansilmänä autiota tunturimaataan, jossa vain köyhä Martin Jussa poroineen askaroi.

Yön hiljainen salaperäinen henki hiipii yli erämaan, käärien tunturit sinipunervaun sekä vetäen pahikkoihin ja lompoloille hämyisen verhon, jonka suojissa suuri luonto saa rauhassa levähtää.

Ei kuulu muuta kuin porojen roukumista, kun elo ruohoa jyrkien liikkuu lompolon rannalla tievan laidassa. Sekin kuulostaa oudolta kuin tulisi jostakin tievan alta taikka pahtakolosta . . .

On niin oudonhiljaista, että melkein jo odottaisi jostakin hämyisestä kurusta kohta kohoavan jonkin salaperäisen olion. Sillä tällaisina äänettöminä öinä, juuri juhannusöinä, tunturien ja tievojen haltiat ja salaperäiset näkymättömät henget ovat ahkerimmin liikkeellä.

Martin Jussa hyvin tietää, että täällä Rautuvaaran ja Pyhäkeron tievoissa asustaa maahiaisia. Mutta Jussa ei vain ole vielä koskaan sattunut niitä näkemään, vaikka on eloineen täällä samoilla mailla monet kesät oleskellut. Jussan äiji kyllä, vanha Martti-äijä, oli täällä Ounistuntureissa nähnyt niitä monet kerrat, samoin kuin Kurun Simu Ullatievassa ja Nili-Kalla Sökkovaarassa ja Vuontis-ukko kotilompolonsa rannalla. Olipa Martti-äijä kerran tässä samassa Rautuvaarassa tavannut ja ottanut kiinni maahiaisen lehmän. Se oli ollut hyvä lehmä, onnen lehmä. Ja siitä lähtien Martti-äijä oli ruvennut rikastumaan . . .

Sattuisipa sellainen onni joskus köyhälle Jussallekin, joka melkein koko ikänsä on saanut raitioida muiden eloa. Tätä Martin Jussa on monta kertaa ajatellut yksinäisinä pitkinä öinäin, oleskellessaan pienen elonsa kanssa täällä Rautuvaaran maahiaistievoilla.

Sattuisipa kerran Jussallekin.

Satipa joskus sattuukin . . .

— — —

Yön hiljaista hetkeä viettäen Jussa istuskelee nuotiolla käristellen poronkieltä, ja elokin rauhassa liikuskelee ruohoa etsien.

Mutta yhtäkkiä porot rupeavat rauhattomina roukumaan . . .

Jussa hypähtää katsomaan, mikä kumma peloittelee eloa.

Siellä musta elukka liikkuu porojen joukossa. Jussa säikähtää, luulee ahmaksi ja kiireesti, pala suussa, rukattaa hätään.

Mutta ei siellä petoa ole. Musta lammas siellä vain liikkuu, kaunis sukkajalkainen musta jaara, jonka päässä on kaksi valkoista kairaa, poskissa kahden puolen. Porojen joukossa se kävellä keputtelee omia aikojaan, väliin ruohoa nuuskii, väliin taas seisoo ja ikävissään määkii — ei mää'i, vaan kovin oudosti ikisee: »i—i—i!» Lammas näyttää kuin jotakin etsivän. Poroja se katsoo oudostellen, samoin porotkin sitä.

Jussa katsoo kauan outoa elukkaa ihmetellen, mistä on tullut tunturiin tuollainen elävä. Sitten hänelle yhtäkkiä selviää asia. Sehän on maahiaisen lammas . . . noin kummallisesti määkiikin. Maahiaisen lammas se on . . .

Siinä nyt olisi Martin Jussalle onnen lammas. Kun vain Jussa osaisi ja ymmärtäisi ottaa sen kiinni.

Kyllä Jussa tällaiset asiat tietää ja taitaa. Hän hiipii hiljaa lähemmäksi — niinhän Martti-äijikin oli tehnyt —, riisuu luhkan hartioiltaan, käärii sen lujaan myttyyn — aivan kuin Martti-äijikin —, hiipii vielä vähän, piiloitellen luhkaa selkensä takana . . .

Lammas on takaperin Jussaan, nuuskii vain ruohoa, ei huomaa . . .

Jussa hiipii vielä muutaman askeleen, käännähtää varovasti selin, katsoo lammasta vasemman olkansa ylitse — Martti-äijikin oli samoin tehnyt — ja sitten äkkiä kovalla vauhdilla lennättää luhkamytyyn olkansa ylitse, niin että se mennä tohahtaa yli lampaankin.

Lammas säikähtää, ponnahtaa ylös, mäkäisee surkeasti ja aikoo ruukaltaa pakoon. Mutta se ei ota montakaan hyppyä, kun jo äkkiä pysähtyy, katsoo pelästyneenä luhkaa ja kauan aikaa ikisee kovin surullisella äänellä. Viimein se kääntyy ja tulee hitaasti, pää alhaalla, hiljaa ikisten Jussan luo.

Siinä se sitten poropaimenen edessä pää painuksissa, ikisten seisoo ja peloissaan häntä katsoo . . .

Jussa on itsekin hiukan aralla luonnolla. Uskaltaako, saako kristitty ihminen sitä ollenkaan kosketella? Jos se silloin karkaa pois ja katoaa . . .

Viimein kumminkin — pitäähän se toki panna kiinni — Jussa kädellään hiljaa koskettaa lampaan selkää. Elukka säikähtää, laukkaa pakoon. Poropaimenkin pelästyy: nyt onnen lammas jälleen meni. Mutta se heti kääntyy ja tulee takaisin surullisesti ikisten. Vapisten se seisoo ja peloissaan, kallella päin katsoo suurin mustin silmin, kun poropaimen sitä sievästi taputtelee ja silittelee ja raaputtaa sen niskaa. Vielä surullisemmin se ääntelee, kun Jussa sitoo karkean nahkahihnan sen kaulaan, sonnustaen hihnan toisen pään isoon kiveen, ettei elukka pääsisi karkuun.

Mutta kun Jussa menee noutamaan luhkaansa, huomaa hän, että se on kadonnut. Maahiainen on siepannut poromiehen uuden luhkan lampaansa hinnaksi.

Jussa ei siitä pahastu. Hän on päinvastoin hyvillään. Nyt on eläin maksettu. Menköön luhka, vaikka uusikin! Hän on saanut nyt haltuunsa maahiaisen lampaan, onnen elukan.

Ja poropaimenen eteen läikähtää yhtäkkiä koko tulevaisuus . . .

Nyt hän, Martin Jussa, rupeaakin rukattamaan onnen palkaita, nyt vasta alkaa elämä kääntyä oikeille keinoille. Vielä tässä raitioidaan tuhansien tokkaa ja aivan omaa eloa, niinkuin ennen Mahtin Aslakka Koutokeinossa. Semmoisen elon kanssa sitten kelpaa rymistää ympäri Ounistuntureita ja outamaita ja mennä vaikka Ruijanmerelle asti . . . mennä, niin että maat jytisevät, ja kymmenet rengit ja piiat karjuvat, ja kymmenet koirat kiljuvat, ja kymmenet, sadat poron kellot pompottavat. Ihmiset vain katsovat kateellisesti ja siunailevat ja sanovat toisilleen:

— Siinä meneekin Martin Jussa, iso rikas! Sillä on eloa, niin ettei tiijäkkään . . . kaikki tunturit täynnä . . . niinkuin sopulia. Siinä on Ounistunturien iso rikas, Martin Jussa!

Kyllä Jussa osaisi tuhantisen token hoitaa: renkejä ja piikoja kyllä saa, ja sikiöitä on omalla kotakentällä nousemassa . . . Mutta sen hän aina katsoisi, etteivät lantalaiset, kortot, eivätkä Ruotsin puolen outamiehet, pororosvot, saisi paljoakaan varastetuiksi . . . Köyhille lappalaisille hän kyllä nakkelisi ilmaiseksi kisu-roita ja silmäpuolia vasoja, jopa jonkin piettiinkin ja huonon stainakan. Ja hyvä väarti hän olisi toisien rikkaiden tunturilaisten kanssa, ja pahpan kanssa ja länsmannin kanssa — pahpalle hän usein veisi parhaita paisteja . . . Eikä hän toki koskaan rupeaisi leik-

kelemään omia merkkejään muiden peurakorviin. Hän on kuullut, että maahiaisten asiat vaativat kristillistä ja nuhteetonta vaellusta.

Itse hän ajelisi komeissa valkkopeskeissä, oikein gabba-jievjoissa, ja äkäinen mutsikkahärkä olisi jutona, ja perässä rukattaisi toinen härkä, jonka lukollinen kansiahkio olisi täynnä hopearahoja . . .

Siinä ajaisikin Martin Jussa, oikea ylilappalainen, Ounistunturien iso rikas!

Mutta kyllä pitääkin nyt maahiaisen mustaa lamasta — tuollahan tuo ikisee — hoitaa hyvästi. Eikä saa toki maahiaista suututtaa — pitäköön vain luhkan . . .

Kuinkas oli käynyt Martti-äijän, kun oli saanut maahiaisen lehmän ja tullut rikkaaksi. Ukko riepu oli suuttanut maahiaisen, ja siihen oli hänen onnen palkaansa päättynyt. Aivan köyhänä oli vanha Martti-äijä hävinnyt tunturiin. Oli kuultu, kun hän oli siellä kovin surkealla äänellä ja nuotilla joikaillut:

— Voi, Ounistunturia onnetonta,
loo loko loo lolo, loo loko loo lolo,
loo lolo loo loo, loo lolo loo loo . . .

Martin Jussa kyllä koettaa aina pysyä sovinnossa maahiaisten kanssa. Ja hän joikailee kirkaasti, niin että sen kyllä kuulee vaikka maahiaisukko tievamaajaansa:

— Na, Pyhäkeroko siinä viel' oli,
loo loko loo lolo, loo loko loo lolo . . .

— — —

Aamulla kun Jussa vie porotokkaa kotansa luo koittolevolle, hän ajelee elon perässä mustaa sukka-jalkaista jaaraa. Lammas pysyy jo hyvin irtaallaan matkassa, vähän kyllä kuin kummastellen, että mihin tässä viedään. Se juosta kapistaa porokarjan kinte-reillä. Mutta aina tuon tuostakin se kääntyy katso-maan jälkeensä ja ikisee kuin kysyen, vieläkö rukate-taan. Sitten se taas lähtee kipittämään joukon perään, niin että valkoiset sukkajalat vilkkuvat.

Tunturien turvekota juoksee pienimpäänsä myöten katsomaan outoa mustaa elukkaa, joka niinkuin iso koira saapuu porokarjan mukana kentälle. Kovin hätäisennäköisenä lammas seisoo kotaväen keskellä, pyörii ja katselee ympärilleen ja ikisee.

— Se on maahiaisen lammas, onnen lammas!
Jussa ylpeästi todistaa, muistellen, kuinka ja mistä hän on sen käsittänyt.

— Ja nyt tässäkin koassa ruvethan elämhän!

Ja kaikki saavat kuulla ja uskoa tämän, kun vielä musta lammaskin vakuuttaa:

— Ni-i-iin!

— — —

Maahiaisen musta lammas jää kotakentälle. Kaikki

tahtovat sitä hyvillä. Lapset aina laukkaavat sen perässä, koettaen ohjata sitä parhaille ruokapaikoille. Mutta tunturitievojen piiloisilla laitumilla liikkuneelle elukalle ei kelpaa parhainkaan rantaruoho, vaikka sikiöt sitä kuinka tarjoaisivat. Lammas vain vähäisen niitä haistelee, kääntää pois pänsä ja ikisee. Sitten se nuuskii ilmaa joka tuulelta ja viimein ruukalta suoraan suurelle jängälle. Hyvillään äännellen se laukkaa suurien hillanlehtien kimppuun ja alkaa niitä napsia. Ruskeanviheriäiset isot hillanlehdet, mustan väkevän jängän nostamat, ovat maahiaisen lampaan oikeaa evästä. Mikään muu viheriä ruoho ei sille kelpaa.

Mutta kun mustaa lammasta janottaa, se juoksee kentän laitaan kirkaalle kaltiolle. Lompolon tumma vesi ei sille kelpaa, ei purovesikään, ja jängän ruskeaneste on sille kauhistus. Vain kirkas kaltiovesi on mieluista sekä läpikuultava Valkeansaivon vesi.

Eikä maahiaisen sukkajalkainen jaara viihdy kentän toisien lampaiden seurassa. Kun ne leveästi määkien ja päristäen tulevat sen luokse, se peloissaan kii-reesti pakenee pois. Ja aina se kapsuttelee omaa polkuansa kaltiolle ja hillanlehtilaitumelle.

Mutta kun lammas näkee turvekodan lapsia kentällä, se jo kaukaa heille ikisee ja juoksee luo, vaikkakin se aina katsoo heitä hiukan oudostellen.

Kaukainen turvekota elää suurien toivojen aikaa. Kaikki puhuvat vain maahaiisen lampaasta, onnen lampaasta, joka Jussalle, kodan köyhälle isännälle annettiin tunturissa itse juhannusyönä. Kaikki ovat tyytyväisiä, kaikki asiat menestyvät hyvin. Vasat kasvavat nopeasti, eikä räkkä kiusaa eloa kovin ankarasti.

Ja Ounistunturien poropaimen joikailee yhä ylpäämmin mahtavasta tunturistaan.

Pienessä turvekodassa saarnataan joka päivä koreista silkkihuiveista ja isoista hopeaisista rintariskuista, kirjotakeista ja valkkopeskeistä. Niitä on luvassa pienimmälle pissikoltullekin kohta monin kerroin. Kotiemäntä jo melkein itseään halveksien ja säälien katselee vanhaa kulunutta silkkiriepuaan ja kovin virttynyttä kirjotakkiaan. Mutta kohtahan ne joutavatkin pois ja saadaan sijaan uudet, joita ei tarvitse hävetä.

Lapset juoksevat alituisesti onnen lampaan perässä luetellen sille, mitä koreaa kukin tarvitsee, ja kysellen, milloin he niitä saavat. Kyllä sikiöt sen tietävät, että musta lammas niitä kaikkia kohta toimittaa.

Lammastahan toki, kaiken menestyksen alkua, aina pitää huolehtien muistaa. Lapset kantaa reputtavat jängältä säkillisittäin hillanlehtiä, kuivaavat niitä kotasiljolla ja rakentavat ison sauran. Siinä on lampaan talviniesta — ja lapsilla on luvassa omat nimikkovasat.

Mutta kun tulee syksy, ja elukat pitää laittaa talvisuojaan, rötistetään maahiaisen lampaalle turvepuuran nurkkaan oma pieni karsina, jossa se saa oleskella omissa eväissään erillään toisista lampaista. Näille, kaikkiruokaisille kristikansan kasvateille, kannetaan syötäväksi vaikka mitä, lehtiä, jäkäliä, roskaheiniä ja kaikkia kalansuljuja ja keittoliemiä. Mutta musta onnen elätti napertelee vain sieviä viisisormisia hillanlehtiä ja juo kirkasta kaltiovettä, jota pitää tarjota kirkkaasta tinakattilasta.

Onnen lammas onkin lähtöisin sellaisesta paikasta, jossa on astioina hopea. Se on kyllä kuultu Martti-äijiltä, mutta täällä täytyy lampaan tyytyä tinaan, turvekodan hopeaan.

Pitkä ruma syksy ja pimeä syystalvi vierähtävät tunturientakaisessa turvekodassa samassa suuressa uskossa ja toivossa kuin kesäkin.

Hyvin vain menestyy kaikki, lampaatkin tekevät jo kolmosia, ja syksyllä olivat verkot järvessä siikaa täynnä. Jussa kiertelee eloineen matalia outamaita, ja porot jäkälää kaivaen tekevät kiekeröitä pitkin tievoja.

Ja tuon tuostakin kuuluu lumisesta oudasta komea joikaus:

— Na, Pyhäkeroko siinä viel' oli,
loo loko loo lolo, loo loko loo lolo . . .

Sati vain tässä jokin vuosi vielä eletään, niin Martin Jussa jutaa kuin Mahtin Aslakka, että tunturit ryti-sevät.

— — —

Joulu, pimeimmän kaamosajan suuri juhla, saapuu pienelle turvekodallekin, joka yksinäisenä, paksujen hankien ympäröimänä kyhjöttää tunturien takana. Hyvin täällä vain eletään ja joulua odotellaan. Mikäpä täällä hätänä, vaikka olisivat vielä suuremmat hanget ja tunturit ympärillä.

Täällä on onnen lammas hillanlehtiä näpertelemässä, eikä ole maahiaista, eikä muitakaan kummituisia suututettu.

Ja vaarallinen kaamosajan juhla pitää nyt viettää entistäkin varovammin. Kotasiljo siistitään sieväksi, korjataan risut ja roskat syrjään, ja aina liikutaan hiljaa, eikä anneta sikiöidenkään kovasti taajoa.

Levottomina sitten kuunnellaan, kuinka jouluyönä tunturimaiden näkymättömät kummituiset, joulustaalut ja tontut ajella tohistavat pitkin erämaita. Ollaan kuulevinaan, kuinka ne tulla kahistavat kotasiljollekin ja kiertävät kotaa sekä lammaspuuraa . . . Onpa kuuluvinaan kuin kova kolahdus ja sähähdys ja ryskähdys, sekä sitten niinkuin jotakin tuttua ikinää . . .

Ja sitten taas ajaa suhistetaan ympäri kotasiljoa . . .
Kaamosajan suuret henget ovat liikkeellä. Pie-

nen ihmisen täytyy niitä avuttomana, peloissaan kuunnella.

Aamulla menee kotaemäntä puuraan lampaita hoi-telemaan, ja hillanlehtirove on hänellä kainalossa sekä kädessä tinakattila, jossa on kirkasta kaltiovettä.

Mutta karsinasta ei kuulu tuttua ikinää.

Vapisten, pahoin aavistuksin emäntä astuu aidan viereen ja rupeaa pimeässä kopeloimaan karsinaa. Siellä ei tunnukaan olevan mitään. Emäntä säikähtää, niin että vesikattila ja rove rävähtävät alas hänen käsistään, ja suuressa hädässä hän juoksee kotoon surkeasti voivotellen . . .

Jussa arvaa heti asian, ryntää oikopäätä puuraan ja rupeaa pimeässä tunnustelemaan karsinaa . . . Ei siellä mitään ole! Lammas on kadonnut . . . Mutta sitten sattuu käteen aidan vierestä jotakin pehmeää, villaista . . .

Jussa voihtaisee kipeästi.

Vähitellen Jussan silmät tottuvat puuran hämärään, ja hän näkee koko onnettomuuden.

Karsinassa, aidan vieressä makaa musta onnen lammas hengetönnä. Se on pistänyt, raukka, päänsä aidan rakoon ja siihen hirttynyt. Mustin sammunein silmin se tuijottaa Jussaa, ja suu on avoinna kuin se vieläkin haluaisi sanoa: »i-i-ii».

Jussa hyppää karsinaan, irroittaa elukan aidan-

raosta, ruveten sitä mielettömänä repimään ja pudistelemaan kuin henkiin saadakseen. Mutta lammas pysyy kuolleenä. Synkkänä, sanaakaan sanomatta Jussa raukka sitä katselee.

Siinä menivät nyt suuret elot ja muut hyvät.

Mutta kotaemäntä itkee ja huutaa aivan sekapäisenä. Joutuvat siihen sikiötkin, ja kun he näkevät mieluisen hoidokkinsa kohtalon, on kohta koko kenttä täynnä surkeaa valitusta ja parkumista.

Kun sitten päivän valetessa katsellaan kotasiljoa, nähdään lammaspuuran luona puiden hakkuupölkkyy paiskattuna ylösalaisin. Siitä arvataan, että joulu-staalu on yöllä ajanut pölkkyyyn, lennättänyt sen vihoissaan nurin ja vielä kostoksi ajanut kodan onnen lampaan surmilleen.

Hakkuupölkkyy, onneton, on sattunut unohtumaan staalujen ja tonttujen tielle.

— — —

Itse joulupäivänä Jussa ottaa onnen lampaansa hartioiden ja tuura kädessä hiihtää jängälle. Ja sikiöt kahlaavat parkuen perässä surullisena saattona. Jussa purastaa jänkään syvän kuopan, pudottaa sinne surkean kantamuksensa ja peittää sen jäätäneillä, hillanlehtisillä turvekokkareilla.

Rikkinäisin takkirievuin, karvattomin kengin lapset seisovat kuopan ympärillä vilusta väristen, itkien

ja huutaen, ettei saa heidän lammastaan sinne peittää. Kenelle he nyt syöttävät hillanlehtiä?

Sanatonna Jussa hiihtelee takaisin jängältä, ja lapsiparvi tarpoo perässä.

Sinne täytyi, mustaan jänkään, Martin Jussan, itse joulupäivänä haudata suuri onnensa, uskonsa ja toivonsa . . .

Köyhän turvemökin valoisa joulu on muuttunut pimeimmäksi kaamosajan yöksi. Sanattomina istutaan kylmässä savuisessa kodassa pihisevän tulen ääressä. Jussa katselee synkästi, emäntä on itkuisin silmin, ja lapset yhä parkuvat ja muistelevat mustaa lammasta, joka söi vain hillanlehtiä . . .

Hillanlehtisaura kyhjöttää kotasiljolla lumen peitossa kadonneen onnen surullisena muistomerkkinä . . .

— — —

Ei ole Martin Jussa enää suurien toivojen nostama tunturimies. Jussa riepu ei enää uskalla ajatuksissaan ajella tuntuireita tuhantisen token isäntänä, ei hän kuvaile valkkopeskejä, eikä usko heliseviin hopeoihin. Ei juokse hänen äänensä ylpeästi, eikä hän jaksakaan enää joikailla komeaa tunturivirttänsä.

Jussa on taas vain köyhä turvekodan ukko, joka raskain mielin raitioi pientä porotokkaansa. Vain joskus kuuluu tunturista hänen joikauksensa. Melkein kolkosti kajahtelee suuri tunturimaa, kun Martin

Jussa pimeänä yönä pienen tokkansa vierillä surkein
äänin — aivan kuin ennen muinoin Martti-äiji —
huutaa jouvottelee:

— Na, Pahakuruko siinä viel' oli,
loo loko loo lolo, loo loko loo lolo?
Voi, Ounistunturia onnetonta,
loo loko loo lolo, loo loko loo lolo,
loo lolo loo loo, loo lolo loo loo . . .

JORPA-OLLIN KUOLEMA.

Jorpa-Olli, vanha eränkävijä, makaa pirtin peräkömmänässä odotellen lähtöä — ei suinkaan suureen valkoiseen, taivasta tavoittelevaan tunturiin, vaan pimeälle tuntemattomalle taipaleelle, josta ei ole paluukeinoa viitoitettu. Pahainen tuli palaa tui-kuttaa takkapieleen ripustetussa traanikollassa täyt-täen huoneen harmaalla savulla ja inhoittavalla merel-lisen katkulla.

Resuisessa vuoteessa, vanha kulunut pöykkyri päällä, mutta sittenkin vilusta hytisten, Olli rukka maata retkottaa laihana ja partaisena, harmaat harvat

tukanhaivenet pörrössä ja silmät kovin oudosti palaen. Tuon tuostakin hän hätkähtää, kohottaa päätään pielukselta ja koettaa käheällä vaipuneella äänellä huutaa:

— Eikö pappia jo kuulu?

Pirtinovea raotetaan ja vastataan:

— Ei kuulu vielä. Mutta kyllä se kohta tulee . . .

Koetahan sie oottaa!

Ovi sulkeutuu taas, ja Olli jää yksin. Mitäpä hänestä, loppua tekevästä äijästä, kylän hoitolaisesta. Hyvä kun pian pääsisi pois . . . Riettaan kanssa lienee haurannut jo monet vuodet.

Vanhan eränkävijän täytyy yhä odottaa. Hän on kyllä pyytöretkillään tottunut odottamaan, lyhyeen jos pitkäänkin. Eihän saalis aina heti ole saatavissa. Mutta nyt on sielusta kysymys, nyt on asiana joko taivaan autuus taikka helvetin tuli.

Eikä pappia vain kuulu, päästäjää, pelastajaa.

Olli vääntelehtii tuskissaan.

Miksi tulituikkukin palaa noin huonosti ja levottomasti lepattaa? Tuntuu kuin riettaat henget taajoisivat pimeissä nurkissa ja odottaisivat otollista hetkeä.

Jorpa-Ollista se on kovin kamalaa. Hän vavahtelee yhtä päätä ja kähisee itsekseen:

— Voi, miksikäs mie sen tein?

Kaameana nousee vanhan erämiehen mieleen muuan kaukainen kaamosajan yö, jolloin hän, koska

koko kristikansa nukkui, yksinään pimeässä mennä kähmi kuin kyöpeli mustan tunturin alle ja siellä nirhasi nimettömään sormeensa reiän ja tipahdutti yhdeksän punaista pisaraa kolmeen tienhaaraan ja sanoi . . . kurja, uskalsikin sanoa:

— Veri olkhon pirulle,
ja metänvilja minulle!

Tämä nousee nyt mieleen kaameana totena. Muistaa Olli vielä, kuinka tekonsa häntä heti vavahdutti, kuinka hän koko sielussaan tunsu kamalan ahdistuksen, että nyt jotakin, jotakin hyvin kallista oli hänestä pienten veripisarain mukana lähtenyt, lähtenyt ainaiseksi. Hän olisi kohta jo kovin mielellään ottanut tekonsa takaisin, mutta teko oli tehty, pisarat annettu ja sanottu kovat sanat. Ollia vieläkin virstottaa muistaesaan, kuinka hän silloin kuuli tunturista ilkeän naurun rähähdyksen.

Jorpa-Olli katselee ja puristelee nimetöntä sormeaan. Siinä näkyy vieläkin pieni arpi. Vaikka Olli silloin vain pisti pikkuruisen, pikkuruisen reiän, jäi siihen sittenkin elinikäinen merkki.

Siinä se vain on vieläkin, synnin ja kadotuksen merkki, riettaan poromerkki, pykälä, pistel . . . Kyllä Olli on sen koko elämänsä tuntenut kamalana, sydämen ja sielun syvyyteen työnnettynä pistoksena . . . Monesti on Olli jo tarttunut kirveeseen iskeäkseen

pois koko sormen, paholaisen pykäliseen. Mutta niinhän tekevät poronvargaat, leikkaavat merkit pois — ja sittenkin poro totuudessa kuuluu sen oikealle omistajalle. Samoin Ollikin, vaikka iskisi pykälän pois, on merkitty riettaan pykällyspuuhun... On merkitty yhdeksällä punaisella pisaralla, veripisaralla.

Veressä on sielu, ja nyt se on annettu riettaalle.

Ja rietas taajoo ja kähisee jo tuolla pimeässä nurkassa. Kyllä Olli sen kuulee, ja tuntee hänen kähinänsä. Tuolla hän kähmii jo... Eikä pappia vain kuulu.

Muut sitä, rietasta, eivät kykene ajamaan pois, ei jumalansanallakaan. Mitäpä he, kun on sielu riettaalle omin ehdoin veren kanssa luvattu.

— — —

Mitä sitten rietas on antanut miehen sielusta?

Kyllä Jorpa-ukko, vanha erämies, muistaa.

Kamalan kaamosyön perästä kohta rupesi tulemaan metsänviljaa melkein pyytämättä. Se oli totisesti ylpeätä aikaa. Sitä muistaessaan vanha kuolemansairas Jorpa vieläkin oikein hypähtää vuoteessaan. Silloin ei koskaan tarvinnut pyytöretkeltä palata tyhjänä. Aina oli jotakin kurpassa, riekkojakin väliin peskinpovi pullollaan. Oli komeata tulla sellaisen saaliin kanssa kotiin silloin, kun toisilla oli laihassa kurpassaan vain jokunen rikki ammuttu riekkoriepu...

Peuroja, isoja hirvaita, ajoi rietas hautoihin ja hankaisiin joskus oikein tokittain. Eikä tarvinnut muuta kuin mennä ja nylkeä. Kyllä kelpasi silloin elää, kun oli lihaa ja taljoja tuntureissa luovat täynnä. Kettuja, kalliita, kalliita mustia kettuja, joita ei joka mies ollut nähnytkään, tuli monesti kaksittain samoista sangoista. Ja niistä rahaa lähti, kiisat täyteen hopeaisia speisejä ja taalereita, niin että helisi. Oli ja tuli viljaa . . .

Kyllä kelpasi elää!

Vanha erämies taas hytkähtää mielihyvästä.

Mutta kohta jälleen muistuu mieleen kamala kaamosyö, ja sairaan pää retkahtaa alas. Ja taas nousee mieleen kaameita kuvia.

Kuka antoi viljaa . . . ja millä hinnalla? Missä ovat nyt rahat ja riistat, ja . . . ja . . . missä olen minä . . . Riettaan pykällyspuussa.

Ja minkälaista oli vilja?

Mustia, mustia olivat ketut aina, riettaan kettuja jok'ainoa. Ja mustia olivat riettaan ajamat peuratkin, niin että monesti oikein vistotti.

Mutta vielä enemmän vistotti, kun joka kerta, kun metsässä piti nylkeä saamaansa peuraa, mustat korpit suurin tokin kokoontuivat ympärille klonkkumaan ja rähisemään. Ne klonkkuivat aina kovin oudosti, tappelivat ja rähisivät ja täyttivät kaikki petäjät.

Kyllä Olli arvasi, kenenkä väkeä korpit olivat. Eivät ne oikeita lintuja olleet . . . eivät ne sillä lailla klonku. Sitä ne katsoivat ja ilkkuivat, kun miesriepu siinä tuskissaan kiskoi sielunsa hintaa.

Silloin taas, kun Olli tuli tunturista kantaen mustaa kettua, vaikka piilossakin, harakat lensivät vastaan koko joukoin ja seurasivat perässä räkättäen, niin että pää oli mennä sekaisin. Tuvankatolle ne jäivät koko harjan täyteisenä rivinä räkättämään, eivätkä lähteneet pois, vaikka Jorpa koetti niitä hätistellä ja kalikoilla viskellä. Pienen mutkan ne vain lentää riepaisivat, tulivat takaisin ja räkättivät entistä pahemmin.

Muistaa Olli vielä, kuinka koloa oli korppien koikkuminen ja harakkain ilkeä räkätys. Naapuritkin sitä jo kauhistuivat, jopa rupesivat Ollia kohta kammoamaan.

— Se on riethan kanssa liitossa, kuuli Olli joskus takanapäin itsestään sanottavan.

— Arvasivathan he, että riethan joukkokuntaa harakat ja korpit olivat, Olli tuskissaan ähkäisee.

Siitä muistuu Jorpa-Ollin mieleen, kuinka hän monet kerrat jo oli ollut menossa papin puheille päästäkseen kolkosta teostaan — oli nimettömän sormen riettaan pykälä muistunut mieleen . . . Mutta aina oli sattunut matkalla vastaan hyvä saalis, suuri peura-

hirvas taikka säihkyvä musta kettu. Ja silloin oli heti pyytömiehen veri päässyt valloilleen. Hän oli aivan unohtanut sekä pappilat että sielunsa asiat, sormenkin surkean merkin, ja täyttä vauhtia lähtenyt lennättämään viljaa. Mutta se oli joka kerta villinä paennut ja hiihdättänyt aina takaisin kotipaikalle, jopa siitäkin ohitse, ennenkuin ajomies oli sen tavoittanut.

Ja näin oli pappilassa käynti ja pahan vallasta pääseminen aina siirtynyt ajasta toiseen. Harakat vain olivat yhä ahkerammin räkättäneet Ollin lähimailla, ja korpit metsässä koikkuneet.

Mutta viljaa oli tullut hyvästi, ja se oli aina pyytömiestä kiihoittanut. Harakoihin ja korppeihin hän oli melkein jo tottunut, ja veripisarot olivat monesti miltei unohtuneet.

— Niin oli, niin oli . . . ja papin luona käyminen jäi, Olli surkeana vaikeroi.

Sitten tuli vanhuus ja väsymys . . . vanhuus ja väsymys ja — rietas itse.

Ei jaksanut Olli enää mennä tunturiin eikä etemmäksi outamaihin pyytöretkille. Ei saanut hän enää jaloa villipeuraa, ei säihkyvää mustaa kettua, eikä paljon mitään . . . Jonkin riekkorievun vain.

Mutta kerran hän — muistuu mieleen vieläkin kovin kaamealta — viritti raudat kotikentälle, aivan aitan lähelle, päätellen:

— Tuokhon nyt jonkun elukan tuohonkin!

Eikä Jorpa-Olli malttanut olla katsomatta, kuinka käy. Ikkunapielestä hän salaa kurkisteli kuutamoiseen yöhön ja näki kauhukseen, kun sarvipäinen rietas tuli tunturista ratsastaen tulipunaisella revolla ja ajaa ruukalti yli aukean vuoman, niin että lumi suihkusi perässä punaisena pyrstönä. Otusta korvista pidellen rietas lasketteli sinne ja tänne ja viimein ohjasi elukan sankoihin. Mutta juuri, ennenkuin raudat rävähtivät kiinni, paholainen poukahti pois selästä, heittäytyi hangelle pitkälleen ja kieritteli siinä ja nauroi, nauroi, kauan aikaa kieritteli hangella räkättäen ilkeästi kuin harakka, niin että se kuului pirttiin asti. Sitten se aina tuon tuostakin nauruun rähähtäen laukkasi takaisin mustaan tunturiin . . .

Olli riepu oli niin kauhuissaan, ettei uskaltanut mennä nukkumaankaan. Pimeän pirtin ikkunapielessä, pöytään nojaten hän istua kykötti koko yön. Aina vähän päästä oli ulkoa kuuluvinaan rumaa naurua, ja pirtinlattialla ikkunan kuutamokuvassa puunoksien kuvahaiset olivat kuin revolla ratsastava rietas.

Kovin peloissaan Jorpa aamulla meni katsomaan saalistaan. Raudoissa oli komea musta kettu niinkuin ennenkin. Mutta kun Olli muisteli yöllistä näkemäänsä — rietasta ajamassa tulenkarvaisella revolla — hän ei tahtonut uskaltaa koskea koko elukkaan.

Mutta saaliin säihkyvä musta turkki voitti vanhan pyytömiehen kammon. Olli otti revon sangoista ja kiskoi siltä nahan. Se oli kyllä kaikkein kamalimpia tehtäviä. Vapisevin käsin miesparka ahersi, ja turkki poltti kuin tuli. Kädet punertuivat aivan verenkarvaisiksi, ja nimettömän sormen pykälästä alkoi jo tihkua punaisia pisaroita. Se viilteli ihan sydämeen saakka . . .

Ei ollut vanhalla Jorpa rukalla tämän jälkeen enää luontoa virittää pyytöjä mihinkään.

Kyllä rietas on ajanutkin Jorpa-Ollille viljaa, on ajanut kymmeniä vuosia sekä itse pyydystänyt ja odottanut Ollia, merkittyä viljaansa . . . Elikkä — sati totuuden sanoo — hullu saalis on itse rukattanut ja pistänyt päänsä riettaan pyydykseen.

— Ja nyt se tulee korjaamhan, Olli surkeana vaikei. Eikä vain pappia kuulu.

Traanikollan tulituikku rupeaa kohta loppumaan. Se värisee ja lieputtaa kovin levottomasti, milloin leimahtaen isoon liekkiin, milloin taas miltei sammuen. Ja tummat kuvahaiset taajovat ja hyppivät kuin ilkeät peikot ympäri seiniä, menen väliin piiloon, väliin taas vilahtaen esiin.

Kauhusta vapisten, silmät palaen Olli katselee kaa-meaa taajomista. Väliin hän sävähtää tulikumaksi ja

tuskanhikeen, väliin taas kovat vilun puistatukset ajavat läpi laihan ruumiin.

— Nyt se tulee . . . nyt se tulee! Olli ähkii, yrittäen kurkistella päänsä taakse. — Tuolta se tulee tuntuturista . . . kyllä mie näen . . . Sillä on sarvet ja koparat . . . rattastaa tulenkarvaisella ketulla . . . . räkättää kun harakka . . . kuulenhan mie . . . tunnenhan mie . . . Voi, Herra Iesus, ne yheksän veripisaraa . . . syäntä polttaa . . . sormea polttaa . . .

Olli puraisee tuskissaan sormeensa, niin että siitä punainen veri purskahtaa. Sitten hän mene tajuttomaksi . . .

Vähän ajan kuluttua hän taas herää ja koettaa pihistä:

— Eikö pappia jo tule?

— Jo tulee . . . pihaan jo ajoi! vastataan ovelta.

— Tuli kohta sammuu . . . tulee pimeä . . . . . pimeä . . . kuuluu melkein kuin lapsen itkuinen vai-kerrus.

Mutta samassa jo kopisee porstuassa, ja pirttiin astuu outo vieras — odotettu pappi tuo lienee, varmaan uusi apulainen. Kovin musta hän on ja komeissa mustissa turkeissa liikkuu. Mitään puhumatta, keneenkään katsomatta vieras oikopäätä astua kopsottelee perähuoneeseen, hiukan näyttää onnahtavan vasenta

jalkaansa. Ja on hänellä niinkuin papilla ainakin pieni kiisa kainalossa.

Outo painaa oven kiinni jälkeensä. Eikä huoneesta kuulu vähään aikaan muuta kuin hiljaista sihinää ja kähmimistä . . .

Mutta yhtäkkiä viiltää ilmaa kamala parkaisu, joka tuntuu lähtevän sielun sisimmistä syvyyksistä, kaikkein synkeimmän kauhun pusertamana. Koko pirtti liikahtaa, ja kuulijat seisovat tyrmistyneinä, siunaillen ja voivotellen. Mutta kukaan ei uskalla mennä perähuoneeseen edes ovenraosta kurkistamaan.

On taas vähän aikaa aivan hiljaista. Pirtissä olijat vapisevat kauhusta arvaten, että huoneessa tapahtuu jotakin kamalaa . . .

Kuuluu peräkömmänestä ankara ryskähdys, niinkuin jokin vahva kappale äkkiä murtuisi . . . ja kohta alkaa kuulua kovaa korinaa ja röhinää . . .

Koko pirtti on aivan kauhun vallassa. Kukaan ei uskalla liikahtaakaan, tuskin henkeään puhalttaa.

Taas alkaa kuulua hiljaista kähmimistä, ja viimein tulee sieltä outo vieras pois, astelee mitään sanomatta ja keneenkään katsomatta kiisoineen ulos ja lähtee ajamaan.

Kahdella mustalla hevosella ja kuomureellä nähdään vieraan ajelevan. Mutta hän ei lähde jutamaan kirkolle vetävää keinoa. Suoraa päätä outo kävijä

oiustaa yli umpihankien, ja jälkiä jättämättä hän öisessä kuutamossa lennättää täyttä vauhtia kohti pohjoista tunturia.

— — —

Mutta perähuoneesta ei kuulu enää äännähdystäkään. Uskalletaan sinne viimein mennä varovasti kurkistelemaan. Tuli on jo sammunut, huoneessa on pilkko pimeä.

Kun tuodaan tuli, nähdään vanhan Jorpa-Ollin maata retkottavan hengetönnä, muoto mustana, päätäakse väännettynä ja kädet tuskaisessa koukussa tiukkaan nyrkkiin puristettuina...

Huoneessa on kaamea tulikiven katku, ja lattialla näkyy palaneita koparanjälkiä.

SUONGIL, SUURI NOITA.

Suongil, suuri noita, palaa aina ylpeänä pyytöretkeltään. Veneessä on kalaa vaikka viikoksi ja lintua toiseksi viikoksi.

Näin vain Suongil, suuri noita, viljaa tuo ja saa.

Ei tarvitse muuta kuin mennä järvelle melomaan ja heittelemään verkkoja sinne ja tänne — jo saa kohta nostaa kaloja niin paljon kuin kehtaa. Ja kun hetkisen kiertele järven takaisia outamaita ampua paukutellen, jo on lintuakin kylliksi.

Eikä sitten muuta kuin meloa takaisin turvekömmänälleen. Ja niestaa on pitkäksi aikaa, riittää sitä antaa muillekin, ja itse saa huoletonna vain maata ja syödä.

Koko kylä, kaikki turvekodat sitä mainovat ja joikaavat:

— Suongil, suuri noita,
aina viljaa saa,
Suongil, suuri noita,
viljaa saa, viljaa saa . . .

Ja kun Suongil juovsattaa villipeuroja yhdeksien tunturien takaa, silloin erämaassa syntyy suuri pyytö. Koko lapinkylä lähtee liikkeelle, Suongil parhaana miehenä. On silloin erämaassa elämää, melua, huutoa ja ähinää, ja satalukuinen sarvipäinen villi tokka kolhitetaan viimeiseen koparaan. Sitten kylän jokaisessa turvekömmänässä höyryävät täydet lihakattilat, ja niiden ääressä mässätään pitkät pimeät. Maataan ja nukutaan, tuhistaan ja röyhtäillään, ja taas mässätään liemisin naamoin, syödään peurankuuta, imeskellään ydinkontteja . . . Koko kotakylä elää yltäkyläisyydessä, ja joka kotatulen ääressä joikaillaan:

— Suongil, suuri noita,
aina viljaa saa, viljaa saa,
Suongil peuroja juovsattaa
yli yheksien tunturien.
Suongil, suuri noita,
viljaa saa, viljaa saa . . .

Vain Vaiskin Illep, kiersilmäinen kademieli, koettaa todistella:

— Peura kulkuu tuonne, peura kulkuu tänne . . . ei tottele peura Suongilia.

Illep laittaisi vaikka kortot Suongilin pyytöihin, jos vain pystyisi ja uskaltaisi.

— — —

Ja Suongil saa aina kyllä lintua ja kalaa, niin että riittää muillekin, joskus koko kylälle. Kelpaavat ne Vaiskin Illepillekin, naapurikodan ukolle, kiersosilmälle, joka monet illat istuu väärtinä Suongilin kodassa, mättäen suuhunsa milloin rasvaista siikatauroa, milloin höyryävää metsokeittoa, mättäen niin että naama ja kourat ovat rasvassa. Ja parhaita paloja ahmien Illep aina välillä saarnaa:

— Olet suuri noita sie, väarti, suuri ja väkevä . . . Saat kalaa, saat lintua, saat vaikka mitä. Sie hyvät taurot laitot, hyvät lintukeitot . . . Mutta et keitä, väarti, mettoa ja siikaa samassa kattilassa . . . Kiurin Evvan keitti — — Mutta Evvan onkin hyvin suuri noita.

— Valehtelet! Ei keittänyt, sanoo Suongil.

— Keitti! väittää Illep. — Mie katoin . . . ja sitten syötiin keittoa Evvanin kanssa. Evvan on hyvin väkevä noita . . . keitti mettoa ja siikaa . . .

Suongil ei puhu mitään, jyrsii vain ja imeskelee metson kumppiluuta, katsellen syrjäsilmillä naapurikodan kiersosilmää. Näyttää hän sitten puhtaaksi kaluttua luuta Illepille ja sanoo:

— Na, siinä olikin oikea outalintu! Katohan, kuinka suuri peräkumppi!

— Na, na, suuri on . . . Mutta Kiurin Evvan keitti meton ja siian samassa kattilassa, ja ne vasta suuria oli . . . Mutta sie et keitä . . . Et ole niin suuri noita kun Evvan.

Suongil viimein suuttuu ja karjaisee:

— Keitän miekin! Ei Evvan mikään noita ole.

— Et keitä . . . Evvan keitti, Illep vielä ilkkuu.

Suongil sieppaa ison kattilan, työntää äkäisesti sen haahloihin, paiskaa siihen siian ja metson ja laittaa alle ankaran tulen.

Vaiskin Illep, kierosilmä, istuu kotatulen toisella puolella ja itseksensä ilkeästi naureskellen katselee Suongilin keittohommia.

Suongil kohentelee tulta kattilan alle. Mutta tuli tohisee ja vinkuu niin oudosti, että Suongil kohta melkein aralla hengellä sitä hoitelee, milloin työntäen uutta puuta, milloin entistä nykien pois. Keittovesikin kuhisee kovin kummallisesti. Kattilasta kuuluu kuin kipeää kitinää ja valitusta sekä jo vihaista sihinää, pitkää vihansihinää . . . Rupeaa sitten kuin jonkin pahan ajamina pullahtelemaan ylös toinen toisensa perästä suuria vesipolluja, jotka oudosti äänellen kuplahtelevat halki . . .

Kattilan keitokset, metso ja siika, silloin äkkiä lii-

kahtavat kuin olisivat eläviä. Siika potkaisee pyrstölleen ja ponnahtaa toiselle sivulle kiehuvaa pataa, kauas metsosta, metso, sätkähdyttäen siiventynkiään taas vierähtää kauas vastaiselle puolelle.

Suongil jo kovin hätäisenä katsahtaa kattilaan aina vähän päästä, työnnellen ja vedellen kekäleitä edestakaisin, milloin puolelle ja toiselle. Heittää hän monta kertaa hätäisen syrjäsilmyksen Illepiinkin, ja ukon naama punoittaa kovin vakavana.

Mutta kotatulen toisella puolella punoittaa Illepin kavalasti naurava naama, suora silmä tuijottaen Suongiliin ja kiero silmä katsoen kattilaan.

Keittovesi alkaa yhä oudommin porista ja kohista. Se kaivautuu keskeltä syvälle kuopalle ja kohoaa toiselta sivulta siian ympärille, toisella taas peittämään metsoa, niin että kumpainenkin kiehuu omassa suojassaan, syvä hauta vain välissä. Ja suuri kumma porina käy kattilassa. Toisella puolella polskahtelee ja potkii siika, toiselta kuuluu kuin metson kotkotus . . .

Ja vesi yhä nousee kahta laitaa.

Aivan peloissaan Suongil jo vartioi keittoansa, lopulta nopeasti vedellen kekäleitä pois kattilan alta. Kierosilmä vain katsoo ja kavalana naureskelee.

Yhtäkkiä keittovesi sähähtää vihaisesti ja kohta oikein huutaen syöksähtää kahta puolta yli kattilan reunan. Siika ja metso paiskautuvat kumpikin puo-

leltaan kotamaalle, vesi yhä puhaltuu ylitse, ja tuli sammuu. Kova höyry tohahtaa tulesta, samalla kuin kattila pamahtaa kappaleiksi, ja palaset lennähtävät ympäri kotaa.

Kauhistunut Suongil paiskautuu kodan perään asti. Mutta kiersilmäinen Illep rähähtää ilkeään nauruun, kompuroi sitten nopeasti ulos, huutaen:

— Ei keittänyt Kiurin Evvankaan!

Kääntyy kiersilmä vielä takaisin ja ilkkuu ovenraosta:

— Siinä meni pyytös ja . . . pyytöonnes!

Säikähtyneenä Suongil, suuri noita, istua kyköttää pimeään kodan perässä. Höyry pihisee vieläkin kuumasta tuhasta. Tulisijan toiselta puolelta paistaa pimeästä puolikypsä siika, toisella puolella maata retkottaa iso, tumma, käpertynyt metso. Ja pimeästä, niiden välistä jostakin kiiluu tulisen kekälelen hehkuva nokka tuijottaen kuin ilkkuva silmä.

Koko yön Suongil istuu kodan perässä liikahtamatta ja katsoo kurjaa keittoansa . . .

— — —

Se oli onneton keitto.

Suongil makailee vain kaikki päivät kotarisuillaan, ja aina on mielessä surkea keittoyritys. Vanha pyytömies tuntee ylpistyksissään tehneensä jotakin, joka olisi saanut jäädä tekemättä . . . Paha epäily ja pelko

ovat iskeytyneet Suongiliin, niin että hän on kohta aivan suunniltaan. Monta kertaa hän kompuroi kodastaan ulos ja aikoo lähteä järvelle, mutta kääntyy pian tieltä takaisin ja heittäytyy jälleen kotarisuilleen. Menee Suongil kerran jo rantaan saakka, vie verkotkin veneeseen. Mutta silloin taas nousee epäily, niin ettei hän uskallakaan lähteä, vaan kantaa verkot jälleen uluille ja astelee takaisin kotaansa.

Mutta viimein Suongil päättää koettaa kaiken uhalakin. Hän nostaa luontonsa ja manaa väkeä avukseen. Vihaisesti kiroten hän hyppää kodasta ulos, paukahduttaa oven jälkeensä kiinni ja lähtee äkäisenä viuhtomaan järvelle päin. Kohta se nähdään, koranus!

Kun Suongil mennä reuhtoo kylän monien turvemökkien ohitse, tuntuu hänestä kuin joka kömmänestä pahalla silmällä salaa kurkisteltaisiin hänen jälkeensä. Mutta ukko mennä köpittää vain ja kohta äkäisenä meloo järvelle. Mutta siellä taas, kun siiat päiväpaisteisella pinnalla myötäänsä maikkuvat, muistuu mieleen siian ja metson keittoyritys — ja kova nostoluonto rupeaa kohta painumaan. Kovin totisena kalamies laskee verkkonsa, ja ensi kerran koko elämässään hän pyytöjä asetellessaan arvelee:

— Satipa ei tule mitään!

Epävarmoin ja hitain vedoin Suongil sitten taas meloo kokemaan verkkojansa, ja vapisevin käsin hän

niitä nostelee. Ja — siinä ovat hänen pahat aavistuksensa: ei ainoatakaan siikaa eikä taimenta, vain jokin piikkiselkäinen ahven ja pikkuinen hauenpenikka.

Synkkänä, mieli mustana kalamies katselee viljaansa. Siinä on Suongilin, suuren noidan, suuri saalis: muutamia risukaloja veneenpohjalla. Ahvenet vielä kuin pilkaton harittelevat selkäpiikkejänsä, ja hauet kuin halveksien ja irvistellen aukovat leveää kitaansa. Iljettä koko ryöttäjoukkio. Tekisi mieli kiroten lennättää kaikki takaisin järveen. Mutta siitä tulisi vielä suurempi pahennus — eikä turvekömmänessä enää ole parempaakaan syötävää.

Synkkänä ukko meloskelee hiljalleen rantaan ja kiskoo raskaalta tuntuvan tyhjän veneen maalle. Kii-reesti hän työntää kurjan saaliinsa kurppaan ja syrjäpuolia kiertäen hiipii kömmänäänsä. Ei ole koskaan täysinäkään kalakontti Suongilista tuntunut näin raskaalta.

Samoin käy sitten yhä edelleenkin, kun Suongil koettaa laskea verkkonsa toiseen ja toiseen paikkaan kokeillen, jotta ehkä siitä lähtisi. Ei tartu Suongilille enää oikea vilja. Kalaonni on mennyt. Kylän laitoja kierrellen ukko saa joka kerta hiipiä kotiinsa.

— — —

Sitten kerran taas Suongil äkäisenä nostaa luontoansa, manaa väkeä avukseen ja vihantäytisenä läh-

tee metsänviljaa pyytämän. On outamaissa elävää kyllä, joka lajia, lintuakin monenlaista, metsoa ja muuta. Vanha pyytömies, outien kiertäjä, kyllä tietää, missä aina parhain vilja liikkuu.

Suongil näkee puussa komean metson, suuren mustan linnun, joka istuu petäjän latvassa, istuu, istuu tönöttää vain ja kovin kummasti kääntelee päätään . . .

Suongil hiipii lähelle ja ampuu paukahduttaa. Luoti vingahtaa ohitse. Metso kääntelee vain päätään ja katselee ympärilleen niinkuin ei olisi mitään tapahtunut. Suongil kiroaa, ampuu toisen kerran. Ei satu. Metso katselee vain kahta puolta, katsoa muljahduttaa kerran ampujaakin, mutta kuitenkin istuu yhä paikoillaan, ei lähde lentämään. Suongilista tämä tuntuu jo oudolta. Hän jo melkein arvaa, että jotakin, jotakin on kummaa tässäkin, mutta yrittää kumminkin vielä. Hän valitsee sileimmän kuulun, sylkäisee siihen kolme kertaa ja vihaisesti kiroten painaa sen pysyysnä. Sitten hän tähtää kauan ja tarkasti ja taas antaa pamahtaa. Luoti vain vähäisen höyheniä pölähdyttää . . .

Mutta metso ei lähde lentämään. Se istuu vain ja kääntelee päätään. Kauan se kahta puolta, toisella ja toisella silmällään vuorottain katsoa tollottaa kuin ihmeissään suoraan Suongiliin. Viimein se rupeaa päätänsä kyökyttären kiukkuisesti kotkottamaan. Suon-

gil katsoo säikähtyneenä ja kuulee kotkotuksesta selviä sanoja:

— Suongil kyllä suuri noita,
muttei saata Suongilkaan,
suuri noita, suuri noita,
metsoa, siikaa yhdessä keittää . . .

Sitten suuri musta lintu venyttää kaulaansa, laukoo siipiänsä yhdeksät kerrat ja lähtee lentämään mustaa tunturia kohden. Mutta ei kuulu vähäistäkään siipien tohinaa.

Ampuja istahtaa kannolle ja katsoo metson jälkeen, katsoo ja miettii. Suongilin, suuren noidan, olisi pitänyt tietää tämä ilmankin. Ei asu metsänväki sovinnossa vedenväen kanssa. Eikä niitä koskaan kostamatta panna yhteen.

Kauan istuu Suongil metsässä ja tuijottaa tyhjään metson istumapuuhun. Viimein hän hypähtää ylös, pieksää pyssyinsä petäjänkylkeen kappaleiksi ja heittää mustaan metsälompoloon.

— — —

Ei yritä Suongil enää metsälle, eikä rupea peurojakaan juovsattamaan — hän tietää sen turhaksi. Ei ole hänellä enää uskoa eikä voimaa. Vain järvellä hän meloo ja hiljakseen, kylän syrjäpuolia laahustellen, kanniskelee risukaloja kurpassaan. Pieni on kantas, mutta raskaalta se tuntuu.

Saapa hän joskus jostakin turvekömmänestä kuulla jälkeensä joikailtavan:

— Ei ole Suongil suuri noita,
ei lintua saa, ei kalaa saa,
ei peuroja saata juovsattaa.
Ei ole Suongil suuri noita,
ei enää viljaa saa . . .

— Satipa ei olekaan! Suongil tähän katkerasti hymähtää ja mennä köpittää kömmänäänsä.

Pienessä turvekodassa Suongil sitten yksinään istua kyköttää tulen ääressä ja tuleen tuijottaen keittää tuhrailee huonoa risukalaa. Ei nyt ole kellään Suongilin kodalle asiaa, ei kiersilmä Illepilläkään, vaikka oli kyllä ennen . . .

Tuli rätisee, suhisee ja leiskuu kattilan alla, heitellen punertavia valoja ja tummia varjoja kodan mustiin seiniin sekä keittomiehen kasvoihin. Tulen rätinä saarnaa ja muistelee Suongilille entisiä suuria saaliita, peurojen juovsatuksia ja hurjia ajoja sekä padantäyteisiä lihakeittoja, joiden ääressä yökaudet mässättiin, ja kylän kansa joikaili hänestä komeasti, mainoi ja raamoi.

Risukala-kattila kiehua porisee, Suongil yhä tuijottaa tuleen ja kuuntelee sen muisteluksia . . .

Silloin oli aina kyllä hyvää kalaa ja lintua, ja ylpeä joikaus kuului yli kylän . . .

Äkkiä kattila kohahtaa yli laitojensa, ja kalakeitto tulvahtaa tuleen vihaisesti sähähtäen.

Suongil säikähtää, niin että kiljaisten hyppää pystyyn. Hän muistaa onnettoman keittoyrityksensä, joka saattoi hänet turmioon. Peloissaan hän kurkistaa kattilaan, että eihän siellä vain taaskin . . . Mutta kohta hän hymähtää:

— Eihän siellä toki siikaa . . . mistäpä? Kurjaa risukalaa vain. Se on Suongilin, »suuren noidan», paras niesta. Ja sekin, rietas, jo vihaisena yrittää ruukaltaa kattilasta pois . . .

Ja Suongilin, suuren noidan, vanha luonto nousee kohta täyteen kiukkuunsa, kun hän kotatulensa ääressä manailee:

— Voi, koranus! Satipa nyt olisi vaikka yksi ainoa siika, vaikka kurja siianpenikka ja edes yksi pieni metsonrepale . . . olis . . . olis yksikin riepu, niin samaan kattilaan paiskaisin molemmat riettaat, ja tulen, helvetin tulen työntäisin alle ja korventaisin, korventaisin, niin että koko kota pamahtaisi kappaleiksi, koko kylä lentäisi rääsyinä ilmaan . . .

— Saisikin lentää, ja mustina riekaleina kaikki kelvottomat kerjäläiset . . . Osaavat, koranukset, kyllä pilkaten joikailla Suongilista . . . Vaikka eivät itse saata juovsattaa yhtä kurjaa peurakisuraa . . . joi-

kastaa osaavat ja räähkyä kuin piessat: »Suongil ei ole suuri noita . . .»

— Suongil on ollut suuri noita, satipa on vieläkin. Suongil ei saa enää siikaa, ei lintua, eikä saata enää peuroja juovsattaa. Mutta Suongil taitaa lähteä pois, kun häntä ei enää tarvita. On Suongil vielä niin suuri noita, että uskaltaa lähteä . . .

Suongil kapsahtaa äkkiä ylös ja lähtee hämäärään yöhön. Läpi kylän, ohi tuttujen turvekömmänän hän äkäisesti astelee. Kotien räppänistä vielä nousee savua ja tulisäkeniä, ja sisästä kuuluu asukkaiden puhetta. Mutta Suongil ei välitä sellaisista. Hän menee rantaan ja potkaisee veneen järveen, hypätä roikkaisee siihen ja lähtee melomaan.

Järvelle hän kuulee kylästä joikauksen:

— Suongil ei ole suuri noita,
ei lintua saa, ei kalaa saa . . .

Mutta Suongil ei siitä välitä, meloo vain kohti järven luusuaa, josta jo kuuluu Patunan kova pauhu . . .

On kohta sydänyön hämärin hetki, kun Suongil saapuu Patunan niskalle. Alhaalta tummasta yöstä jo kumottavat könkään valkoiset pauhut, harmaat usvat nousevat sauhuna ylös, ja koski ärjyy kuin vihainen peto.

Veneen perässä pystynä seisoen Suongil pimeän-

hämyssä ohjaa pienen purtilonsa kohti kovinta pauhua, karjuen vielä Patunaakin pahemmin:

— On Suongil niin suuri noita,
että uskaltaa Patunaan laskea!

Vihaisesti virta vetää veneen kitaansa. Kuin ammuttuna se syöksyy könkään kaikki nielevään niskaan, loiskahduttaa siitä komean kaaren alas ja katoaa kuohujen valkoiseen pärskeeseen . . .

Suongilin mela sieltä vain viimeisenä vilahtaa, ja sitten tumma lakki läikähtää, kun suuri noita pystynä seisoo veneen perässä.

VANTUS MEREN RANNALLA.

Vanha Krikan Sammu soutelee saitatorkoa Por-sanginvuonolla.

On erinomainen torkon soutuilma. Hiljainen tuuli taajoo keveitten kontohöyryjen kanssa vuonolla, ja matalat paarut ajelevat toisiaan pitkin aapaa. Yhtämittaisena, katkeamattomana vaeltajajoukkona ne tulevat ja menevät, keikuttelevat Sammun venettä, kohahtavat hiljaa jonkin meren muisteluksen, sitten taas kiirehtivät edelläjuoksijansa jälkeen, ja viheriäisenä läikähtelee niiden kiiltävä selkä. Lumiharjaiset tunturit katselevat kontohöyryjen ylitse kesäistä meren-aapaa, jossa siellä täällä monet saidanpyytäjät soutelevat edestakaisin.

Saita on myös ahkerana vaeltamassa. Sammu saa tuon tuostakin kiskaista torkonsa veneeseen ja irroitaa siitä ison rimpuilevan kalan sekä heittää koukun uutta ottamaan. Ja vene on kohta puolillaan kauniita hopeakylkisiä saitoja.

Tyytyväisenä Krikan ukko katselee saalistaan, ja yhä vain kiskoo uutta, koska kala on hyvällä syömäkiirillä. Hyvin näyttävät saavan kaloja toisetkin torkomiehet, jotka siellä täällä pitkin vuonoa soutelevat. Yhtämittaa heilläkin läikähtelee merestä nostetun kalan hopeainen kylki.

Nyt onkin paras torkoaika.

Mutta aina saa soutaja tarkkailla merta ja taivasta. Ruijanmeri on epävakainen ja petollinen. Nousee musta pilvi aavasta, taikka puskee paha tönkyrä tunturin takaa, ja kohta kova tuulenrossa viheltää ympäri vuonoa pannen meren pauhaamaan, niin että saidansoutajat saavat ruveta nopeasti soutamaan rantaa kohden. Ja vielä nopeammin, jos kovan sään edellä on pitkin aapaa ajellut jokin outo huuto.

Niinkuin viime kesänäkin juuri näihin aikoihin . . .

Sammu vavahtaa, heittää soutamasta ja rupeaa kuuntelemaan.

Hiljainen vaikerrus kiirii yli aaltojen. Se on kuin tuskaisesta ihmissielusta lähtenyt surkea valitus, mutta kumminkaan se ei kuulosta lähtevän mistään määrä-

tystä paikasta, tuolta taikka täältä, irtonaisena ja sijat-
tomana se vain lentää ilmassa paarujen yllä:

— ... oi joi ... joi ... joi ... jooooi ...

Sammu katselee peloissaan ympärilleen joka suun-
nalle, mutta ei näe mitään outoa missään.

Tuuli hiljalleen ajelee kontohöyryjä, ja paarut ajele-
vat toisiaan niinkuin ennenkin. Toiset torkomiehiet
soutelevat ja nostavat saittaa, eivätkä näy kuulleen
mitään, taikka eivät ainakaan näytä olevan kuulevi-
nansa.

Kyllä vanha merensoutaja tietää, ettei outo ilmassa
lentävä valitus ole elävän merensoutajan suusta läh-
tenyt, ja tietää hän senkin, mikä tavallisesti juovattaa
tällaisen valitushuudon jäljessä: kova sää ja miesten
meno, meno taikka pärjäys.

Sammu lappaa nopeasti orron koukkuineen venee-
seen ja lähtee kiireesti kiskaltelemaan rantaa kohden.
Toiset saitamiehet soutelevat vain edestakaisin vuo-
nolla.

Soudelkoot ja pärjätkööt sittenkin, kun kova sää
tulee. Mutta Krikan ukko soutaa rantaan. Hänen kor-
vissaan yhä kaikuu meren hiljainen vaikerrus.

Miksi siinä oli niin pystyvä voima, vaikka se aivan
hiljaa vain vaikerteli. Ei sellaista kestä vanhakaan
merensoutaja kuulla.

Mutta ei tule nyt kovaa säätä eikä miesten menoa.

Kunnialla palaavat rantaan toisetkin saidansoutajat, eivätkä he ole kuulleet mitään outoa ääntä.

Krikan ukkokin jo alkaa epäillä vanhojen korviensa valehdelleen, vaikka niissä vieläkin selvästi kaikuu outo valitus.

— — —

On Sammu muutamana päivänä taas vanhalla paikallaan soutamassa torkoa. Tuuli tulee, kustahan tulee niinkuin ennenkin, ja viheriäharjaiset paarut ajelevat kilvaten toisiaan rannasta rantaan yli vuonon, ja valkeaharjaiset pilvet ajelevat kilvaten toisiaan taivaan kumulla tunturista tunturiin yli vuonon...

On taas hyvä torkoilma, ja saita syö hyvästi. Sammu nostaa kalan toisensa perästä, ja samoin näyttävät tekevän toisetkin ukot ulompana vuonolla. Ei tarvita muuta, kun heität koukun aapaan, ja saat taas kohta ruveta kiskomaan orrosta. Ja kalan kylki läikähtelee komeasti päiväpaisteessa.

Saidan soutaminen on kalaukon mieluisinta työtä, kun aapa antaa hyvin kalaa ja Jumala paistattaa päivää sekä antaa hyvän tuulensa hiljalleen puhaltaa.

Yhtäkkiä taas, kun Sammu parhaillaan lappaa orroa veneeseen, kiirii ilmassa pitkä hiljainen vaikerrus:

— ... oiioi ... joi ... joi ... joi ... jooooi ...

Orron lappaminen keskeytyy. Sammu aivan säikähdyksissään istuu ja kuuntelee.

Sama ääni, sama vaikerrus taaskin.

Sitten äkkiä viiltää ilmaa kova huuto, pitkä suora huuto, joka ajelee parujen yllä sijatonna niinkuin valitusäänikin.

Vanha saidansoutaja pelästyy vielä kovemmin. Vapisten, orro kädessä hän istuu teljolla kuunnellen ja hätäisenä katsellen ympärilleen joka suunnalle.

Mutta meriraukkaa ei näy missään paruuilla keikkuvan. Eikä se ole haavruuvakaan. Ei haavruuva näin huutele miehen karkealla äänellä.

Siinä oli taas niinkuin jokin ottava tuntu. Mikä se oli?

Toiset torkomiehet eivät näytä nytkään kuulleen mitään. He vain soutavat rauhassa ja lappavat kalaa. Mutta suuri huuto otti Sammulta niin luonnon pois, että hänen täytyy taas lähteä kiskomaan kohti rantoja.

Siinä soudellessa Krikan Sammulle muistuu mieleen viimekesäinen saidanpyytö. Silloinhan juuri näihin aikoihin — hyvä Jumala, eikö lie ollut aivan tänä päivänä — tällä samalla aukealla Oulan Juntin soutaminen loppui. Tuollahan hän, tuon pienen saaren öystäpuolella veti torkoa, kun suuri tuulispuska ajoi nuurvästistä kuin riettaan iili, paiskaten veneen kerrassaan ylösalaisin. Sinne Juntti meni, niin ettei ole sen koommin kuultu eikä nähty. Vain tyhjän veneen tuuli kuljetti kumollaan rantaan.

Eihän se vain ollut Oulan Juntin huuto?

Sammu oikein hypähtää. Sehän se olikin! Siksi se oli niin ottava.

Kun Sammu rupeaa tarkemmin muistelemaan kuulemaansa ääntä, hänestä tuntuu kuin itse Juntti olisi siellä jossakin huutanut. Ääni särähteli aivan samoin kuin silloinkin, kun kerran Kelviikin aavalla yhdessä jouduttiin merihätään ja kaatuneen veneen pohjalla kilpaa paruttiin karjaspäiden vyöryessä myötäänsä ylitse. Juntti parkui ja huuteli oijoi-joitaan hänen korvansa vieressä juuri samalla äänellä kuin äsken.

Siellä Juntti raukka taas aavalla merenhädässä huutaa, eikä ole nyt toivoa avusta. Ei edes saata odottaa laivaa, joka tulisi veneen pohjalta pärjäämään, niin kuin silloin Kelviikin aavalla. Ei ole raukalla nyt turvana kumoon keikahtanutta venettäkään. Missähän, kurja, ajelehtinee?

Sammu hyvin muistaa, kuinka Juntti monta kertaa, kun kuultiin meriraukkojen surkeaa valitusta ja nähtiin niiden avuttomina keikkuvan aalloilla sekä sitten taas parkuen painuvan mustaan armottomaan aapaan, sanoi, että Herra varjelkoon ihmisriepua tuonne joutumasta. Se on kolo paikka.

Sinne kumminkin, meriraukkojen synkkään joukkoon, meriraukkana parkumaan, Juntti joutui. Pitkän ikänsä miesriepu sai kiikkua paaruilla, ja samaa

kiikkumista täytyy hänen jatkaa kuoltuaankin. Ja vielä pitää parkua eläville merensoutajille onnettomuutta sekä peloitella vanhaa soutukumppaniaan.

Surullisin mielin Krikan Sammu soutaa kiskaltelee muistellen edesmennyttä aapatoveriaan ja tarkastellen taivaan ja meren merkkejä.

Tuuli puhaltelee edelleenkin hiljaisesti, eivätkä taivaan pilvet ainakaan myrskyä aavistele. Mutta Ruijanmereen ei ole koskaan uskaltamista, vähimmin silloin, kun kuulee tuollaisia sijattomia huutoja. Voi tulla tuulispuuska milloin tahansa ja mistä tahansa, niinkuin silloinkin, kun Juntti meni. Ei ihmisriepu milloinkaan tiedä, missä on hänen merensoutunsa loppu ja missä on viimeinen hamina. Toinen vaipuu mereen meriraukkojen joukkoon, ja toinen kuolee kuivalle vuoteelle . . .

Ei tule nytkään kovaa säätä eikä hätäsoutua, vaikka meren huuto sitä aanautteli. Hyvin pääsee Krikan ukko rantaan, ja toisetkin soutajat tulevat illalla täysin venein.

— — —

Toiset torkomiehet soutavat jo taas seuraavana päivänä vuonolle, mutta Krikan ukko ei uskalla mennä hieruaa ulommaksi. Siinä hän vain kävelee ja istuskelee rantakivillä tarkkaillen vuonoa ja taivaan tuulia. Sammun korvissa yhä vain kaikuu Oulan Juntin sur-

kea huuto. Hän uskoo, että se varmaankin oli vanhan venekumppanin kutsu. Hänen vuoronsa saattaa tulla piankin . . .

Mutta sitten muutamana koreana päivänä Sammu saa äkkiä kuin salaisen käskyn, että nyt pitää lähteä vuonolle. Hän rukattaa hierualle, lykkää veneensä rantakiviltä ja soutaa vanhalle pyytöpaikalleen. Mutta kovin aralla luonnolla miesriepu on, ja aina vähän päästä hän heittää soutamisen, katselee ympärilleen ja kuuntelee . . .

Sää on mitä parhain. Paarut tulevat ja menevät, hiljainen tuuli puhaltelee, ja korkeat tunturit vuonon takaa katselevat pieniä merensoutajia, jotka tyytyväisinä vedättävät saitatorkoansa.

Ja Krikan Sammukin, vanha kalamies, lappaessaan hopeakylkisiä saitoja, tarttuu pian pyytöönsä, niin ettei kohta enää muuta muistakaan . . .

Silloin taas äkkiä vaeltaa yli paarujen hiljainen vai-kerrus, ja kohta, lyhyen äänettömyyden jälkeen kajah-taa valtava valitushuuto. Suurena ilmantäyteisenä tuskanparkaisuna se ajaa yli vuonon, niin että ranta-vaarat vastaavat ja ilma tärisee. Sijattomana, irtolaisena se vain kiirii paarujen päällä . . .

Kuuluu kohta toinenkin kova parkaisu, joka päättyy pitkään surkeaan uikutukseen. On kuin joku hengen-

hätäinen jossakin olisi keikkumassa kaatuneen veneen pohjalla.

Krikan Sammun saidansoutu on heti taas loppunut. Vapisten hän istuu ja kuuntelee . . . Kaamea huuto ja surkea vaikerrus viiltävät syvään sydäntä ja sielua. Sitä enemmän, kun ääni on Oulan Juntin tuttu ääni.

Mistä huutanee Juntti raukka ja mitä varten?

Sammusta tuntuu kuin viimeinen surkea uikutus olisi kuulunut jostakin tuolta pieneltä saarelta taikka saaren takaa. Mutta hän on niin peloissaan, että taas lähtee kiireesti vetelemään maata kohden.

Mutta kun Sammu yrittää soutaa ja ohjata rantaan käsin, vene aina pyörähtää selälle päin. Hän koettaa kiskoa ja kääntää venettä oikeaan suuntaan, mutta on kuin jokin näkymätön voima väkisin vääntäisi, niin että veneen keula on viimein päin pientä saarta. Ja silloin vene rupeaa itsestään liukumaan, eikä Krikan ukkokaan enää uskalla ponnistella vastaan. Hän tuntee, ettei tässä auta muu kuin soutaa vain ja antaa mennä, mihin vedetään. Ja vene juoksee, että kohisee, karahtaen kohta saaren hieruaan.

Arkana ja peloissaan Krikan ukko rupeaa katselemaan saaren rantoja. Täältä pitäisi jotakin löytyä, jotakin meren ajamaa, ihmiselle kuuluvaa.

Onkin hierualla, pitkin rantakivikkoa, meren luomaa roskaa ja ryönää, taaria ja temppeä monena pitkänä

ruskeana rivinä. Ja satalukuiset edesmenneet, kuivalle ajautuneet harmaat kraakut irvistelevät rannalta ja rantaroskasta suu ammollaan.

Mutta jokin näkymätön ohjaa Sammuun saaren öystäpuolelle, pienen mutkan pohjukkaan. Siellä ullirajassa, ison kiven juurella, merenryönän seassa on se, jota Krikan Sammu on tuotu etsimään...

Se on vain harmaa karkea vantus, vasemman käden vantus. Se lojuu siinä rantaroskien joukossa yksinään kovin surullisena, suu avoinna kuin valmiina suureen tuskanhuutoon. Rikkinäinen peukalo piipottaa äkäisesti pystyssä, viittoen kuin elävä olento ohikulkijaa luokseen.

Helposti Sammu huomaakin vantuun ja arvaa heti asian. Kenkänsä kärjellä hän varovaisesti kääntää vantuun esiin.

Siinä se on, tunteehan Sammu sen, Oulan Juntin käsine.

Juntti raukka on henkirievustaan taistellessaan vetäissyt vantuun vasemmasta kädestään, ja armoton meri on ajanut sen maalle. Mutta Juntti itse on joutunut, mihin lienee joutunut synkkään syvyyteen.

Mutta rantaan ajautunut, hukkuneen lämpöisestä kädestä lähtenyt vantus ei ole saanut rauhaa, eikä antanut rauhaa Juntti raukallekaan. Se on hierualla ajelehtinut avuttomana niinkuin orpo sielu, milloin

ullin huuhdottavana, milloin tuulen purtavana, milloin taas on sitä päivä polttanut, samalla tuottaen vaivaa entiselle omistajalleenkin.

Tämän on tuntenut Juntti raukkakin, ja sitä on hänen pitänyt lähteä vanhalle soutukumppanilleen valittamaan.

Ja Sammu, elämänsä ikäinen aapojen soutaja, ymmärtää heti Juntin vaivan ja tietää, mitä on tehtävä. Hän kaivaa kuopan kuivaan maahan ullirajan yläpuolelle ja hautaa vantuun siihen. Vierittää hän vielä ison kiven painoksi, sanoen:

— Tuohon mie sinut hautaan. En tiijä, missä sie ite olet . . . mutta lepää rauhassa, Herran nimessä.

Hartaana Sammu katselee rakentamaansa pientä omituista hautaa. Siinä on maan lepoon siunattuna ainoa, mitä meri on antanut kadonneesta Oulan Juntti raukasta. Ristissä käsin Krikan ukko hyvästelee ja siunaa entisen soutukumppaninsa karkean vantuun leposijan, sanoen:

— Lepo kuollehille, rauha eläville!

Sammusta tuntuu kuin olisi hän kätkenyt maahan itsensä vantuun omistajan.

Keventynein mielin vanha torkomies lähtee soutamaan saarelta pois. Ei venekään enää yritä pyöriä vastaan, se juosta viilettää suoraan kohti kotihieruaa.

Ja päivä paistaa kirkkaasti, tuuli puhaltelee pehmeästi, ja siikanteet ajelevat rantaan . . .

Eikä Krikan Sammun enää koskaan tarvitse kuulla Oulan Juntin surullista vaikerrusta.

RIKKAAN HANNUN AARRE.

Uvjaladnen suuri kortsi on kolo paikka. Sen rumat louhikkoiset pahtaseinät kohoavat kahta puolta peloittavan synkkinä, ja kuilun pohjassa kohisee Uvjaladnejoki mustana manalan virtana. Siellä se päivättömässä rotkossa pauhaa väliin ilkeästi kähis-

ten, väliin taas vihaisesti huutaen, niin että kortsin partaalta katsojaa melkein kauhistuttaa.

Harvoin kyllä sinne, suureen autioon tunturiin kukaan sattuu kulkeutumaan, ja vielä harvemmin kukaan lähtee rumaan kuiluun kurkistelemaan. Monet peloissaan jo kaukaa kiertävät Uvjaladnen kortsin.

Mutta kumminkin kaikilla on kortsille kova veto ja mieliteko. Ankara pelko vain estää sinne menemästä.

Sillä koko tunturimaa korkeilta outaperiltä ja tenonlatvoilta aina Ruijanmerelle asti tietää, että kortsin pohjalla, Uvjaladnen kuohujen partaalla, jossakin luolikossa on kätkettynä Rikkaan Hannun suuri aarre. Se on ollut siellä jo satoja vuosia, ja sitä on yhtä kauan etsitty ja yritetty vallata. Mutta saamatta se on jäänyt.

Koko tunturimaa tietää senkin, kuka Rikas-Hannu on ollut. Monet muisteluksethan kertovat ylpeästä ylilappalaisesta, joka tuhatpäisine porotokkineen ennen muinoin juti tunturista tunturiin, mennä rymistäen milloin Ruijanmeren rannalle, milloin taas eteläisiin outamaihin. Ja rahoja, silparahoja, speisejä ja päivätaalereita oli miehellä kiisat täynnä.

Tunturista tunturiin muistelukset saarnaavat, kuinka Rikas-Hannu autioita erämaita jutaessaan monta kertaa joutui tappelemaan Staalujen, väkevien, julmien tunturipeikkojen kanssa, ja aina oli kysymyksessä,

puolin ja toisin, henki ja tavarat. Mutta joka kerta Hannu voitti, tappaen tunturipeikon ja perien sen hopeat. Kaksitoista Staalua tunturimies surmasi, saaden heiltä hopeoita nelikoittain. Sillä joka Staalulla oli taskuissaan, peskinpovessa ainakin nelikollinen hopearahoja.

Oikein hopean helinä kuuluu, kun muistelukset tunturitalossa, turvekodassa taikka pororaition laavussa näitä mainovat — vaikka samalla tuntuu karmalta kuulla, kuinka Rikkaan-Hannun on pitänyt henkensä kaupalla tapella voittaakseen kimppuunsa käyvän tunturipeikon.

Mutta vielä kovemmin silparahat helisevät, kun kuullaan, että Hannu on kätkenyt Staaluilta saamansa suunnattomat rikkaudet Uvjaladnen rumaan kortsiin. Neljä suurta kuparikattilaa hopeoita täynnä Hannu on renkeineen ja poroineen kantaa kiikuttanut tunturiin ja piiloittanut sinne kortsiin johonkin louhen alle.

Korvat pystyssä koko tunturimaa kuuntelee vanhaa mainasta, ollen heti valmiina valtaamaan Hannun hopeat — ja sitten vasta kelpaisi olla. Löytäisipä pienen turvekömmänän kinnipeskinen ukko Uvjaladnen silparahat, niin jo elämä valkenisi — ainakin hirsi-talo lohtakamareineen ja sinisine ikkunapielineen heti rakennettaisiin. Taikka saisi tuntuureita kiertävä rie-

konpyytäjä aarteen hoitoihinsa, hän kohta olisi vaikka valkoisen kauppatalon isäntänä.

Mutta maahan kupsahtavat suuretkin toiveet heti, kun muistelus kertoo, että ylpeä Hannu pani aarteensa niin koloon paikkaan ja niin kovien haltiain hoitoihin, ettei sitä joka turvekömmänän ukon eikä joka poropaimenen pää kestä mennä yrittämäänkään.

Tietäähän sen, että jylhiltä tunturipeikoilta saadut tavarat piti jälleen heittää jylhään tunturiin. Henkensä kaupalla ne oli taaskin lunastettava. Ken aikoi mennä niitä uudestaan valtaamaan, hänen oli tapeltava tunturipeikkojen kanssa. Muisteluskin sen sanoi, ja se oli vanha tunturimaiden laki. Ei suuri tunturi, eivätkä rumat tunturipeikot anna ilmaiseksi mitään. Eikä pelkurin tarvitse yrittääkään, miestä siinä kysytään.

Turvekodan kinnipeskisen ukko rievun hirsitalo sinisine ikkunapielineen häipyä jälleen pimeään tulevaisuuteen, ja riekkoja pyytelevä tenomies saa yhä edelleenkin viritellä riekonansoja tunturikuruihin.

Mutta muistelus kumminkin ahkerasti helisyttää hopearahoja monen koryissa, rakennellen hirsitupia, sinisiä ikkunapieliä ja lohtakamareita ja valkoisia kauppataloja. Siitä jo moni niin intoutuu ja ylpistyy, että melkein aanailee olevansa oikea ja valittu aarteiden valtaaja. Ja moni taivaltaa tunturiin, rumalle

kortsille — ainakin katsomaan, kuinka kolo paikka se on.

Ja kolo se onkin, koska sieltä pimeinä syksyöinä nähdään tulen liekehtivän, ja talvipäivinä nousevan paksun savun. Joskus sieltä taas kuuluu kumeita jymähdyksiä, ja joskus on siellä nähty outojen peloitavien henkien taajovan. Tunturien ankarat haltiat siellä elämöivät.

Pienet lappalaisrievut, vaikka ovatkin suurien erämaiden elämänikäisiä kiertäjiä ja tuntevat kaikki tunturit ja tunturien rumatkin rotkot, palaavat kortsilta hyvin pian takaisin.

Kyllä heille silparahat kelpaisivat, mutta paikka vistottaa.

Vistottaa se, ja on kolo.

Sen saavat nähdä ja kokea kerran vanhat kovat riekkomiehetkin, jotka harmaana syyspäivänä oikein miehissä menevät sinne rikkauksia perimään.

Tornakon ukko ja Hormaniemen Juhan-Piettar, Kinis-Tuomas ja Piret-Erkki ovat koko viikon kierrelleet tuntureita Uvjaladnen ympäristöillä ja saaneet hyvästi riekkvoja. Kaikilla on reput pullollaan, ja tunturikotaan jäivät vielä suuret takat.

Siitä riekkomiehet niin ylpistyvät, että päättävät lopuksi mennä korjaamaan Rikkaan-Hannun aarteen.

Mikäs siinä, kun kerran tunturissa lähellä ollaan, niin saattaahan samoin keinoin käydä pistämässä kurppaansa Hannu raukan hopeat. Ovat ne jo kylliksi homehtuneet tunturipeikkojen hoidoissa, niin että hyvin joutavat jo kristittyjen ihmisten käsiin kirkastumaan. Sitten vasta kelpaisi astella kotiin, kun olisi rahaa, jopa oikein Uvjaladnen rikkaudet. Riekkorievut joutaisivat silloin tunturien hyväksi.

Jo saisi tunturimaa kerrankin saarnaamista.

Sati vain riekkomiehet uskaltavat mennä.

Riekkomiehet uskaltavat ja menevät, että maat jytisevät. Nyt ovatkin sellaiset miehet matkassa, että rahat otetaan, vaikka tulisi tuhannen kyöpeliiä. Kaikkein kovimpana koko joukossa pauhaa ja etumaisena mennä touhottaa Kinis-Tuomas.

Mutta kun peloittava kortsi rupeaa lähestymään, miehet hiljentävät kovaa vauhtiaan, ja lopulta he hiljaa hiiviskellen äänettöminä perä perää astelevat kuulun partaalle. Kaikkein viimeisimpänä nilkuttaa Kinis-Tuomas, koska hän louhikossa sattui jalkansa nyrjädyttämään.

Siinä kamalaksi sanottu kortsi silparahoineen nyt on aivan jalkojen edessä. Hämäränä syysiltana se näyttää entistä kolkommalta. Ja yksinäinen erämaa sen ympärillä on kovin outo... ei kuulu linnun ääntä, ei risahdusta. Mutta tuntuu kuin kohta saat-

taisi kuulua ja näkyä jotakin — vaikka itse musta sarvipäinen rietas kömpisi synkästä kurusta ja parkaisi, niin että pahtaseinät paukahtaisivat halki.

Äänettöminä, henkeään pidätellen riekkomiehet seisovat kuilun partaalla katsellen pelokkaina ympärilleen, vilkaisten syrjäsilmillä toisiaankin...

Ja sitten he yhtäkkiä sanaakaan sanomatta, kuin yhteisestä sopimuksesta taikka jostakin salaperäisestä käskystä, kaikin lähtevät laukkaamaan pakoon, Kinis-Tuomas kaikkien etumiehenä.

Eikä kukaan uskalla edes taakseen katsoa. Kaikista tuntuu kuin jokin kamala olento olisi kintereillä, kohta kiinni tarttumassa...

— — —

Mutta Joun'-Niilas, kouluja käynyt länsmanni lähtee tunturiin aivan yksinään, tahtoen yksin vallata kaikki silparahat — mitäpä niitä osittelemaan. Kirjanoppinut Joun'-Niilas nauraa vain Staaluille ja muille tunturikummituksille sanoen, ettei sellaisia olekaan. Mutta siitä huolimatta kirjaviisas menee erämaahan juuri juhannusyönä, koska on kuullut, että silloin aarnihaudan tulet palavat ja haltiat hoitelevat aarteitaan, ja silloin ne parhaiten voidaan käsittää. Onpa länsmanni vartavasten kiskonut päälleen lapinpuvun.

Koreisiin lapinparseeleihin vaatehdittu Joun'-Niilas kyköttää sitten kuin lapinäijä taikka vanha aarnihau-

dan haltia juhannusyönä yksinään kortsin partaalla autiossa tunturissa odottaen, milloin ja mistä aarnihaudan tuli tuikahtaisi. Katsoo hän synkkään kuiluun tuonne, katsoo taas tänne, katsoo ylös, katsoo alas ja odottaa . . . odottaa . . .

Ja niin tapahtuukin, että sydänyön hetkellä, koska aurinko on alimmillaan ja erämaa melkein kuin uneen vaipumassa, pieni kirkas tuli häilähtelee hämärästä kurusta, suuren louhen juuresta. Pieni elävä tuli, sinertävä liekki siellä värisee ja vapisee . . . sammuu ja taas lehahtaa ilmi ja arkana värisee . . .

Aarnihaudan salaperäinen haltia siellä parhaillaan hoitelee aarrettaan.

Kortsin partaalla istuva aarnihaudan vartija vavahtaa, katsoo tarkkaan värisevää tulta, katsoo vielä tarkemmin ja sitten hyppää ylös, ruveten nopeasti laskeutumaan kuiluun, kumminkin lakkaamatta tuijottaen kurunpohjassa värisevään liekkiin.

Sieltähän se louhen alta yhä leiskuu. Kyllä nyt aarre löytyy ja nousee.

Mutta juuri kun Joun'-Niilas laskeutuu kuruun, muuan iso kallionlohkare itsestään liikahtaa kuin näky-mättömän käden kääntämättä, lähtien sitten kolisten vyörymään alas. Ja kohta koko pahtaseinä on valtava vyörynä, jossa isoimmat kivet, pomppien pie-

nempäinsä ylitse kiukkuisesti kolisten ja paukkuen ajavat toisiaan takaa, niin että tunturi jymisee...

Kirjanoppinut Joun'-Niilas on lapinparseeleineen vähältä joutua samaan vyöryyn. Hädintuskin hän ennättää hypätä syrjään kovalle kalliolle, kun jo koko seinä on suurena kivivirtana.

Ei länsmanni viitsi enää istua aarnihaudan vartijana, eikä hän liioin halua lähteä hopeoita kaivamaan. Ei hän enää muista edes katsoa, vieläkö kortsissa haltian tuli häilähtelee.

— — —

Rupeaa hopeain helinä kiusaamaan jo Aapa-Junttiakin, suurta puhuvaista miestä, joka ahkerasti käy tunturien ja vuonojen kansalle jumalansanaa julistamassa, saaden melkein joka saarnapaikassa kuulla saarnattavan Rikkaan-Hannun aarteesta. Siellähän se yhä on rumassa kortsissa kyöpeliä ja metsäperkeleitten hallussa. Ja ne aina ajavat ja peloittavat pois jokaisen kristityn, joka vain uskaltaa niitä yrittää, ja pitävät, köyryt, itse hopeansa.

Mutta kun etsisi niitä jumalansanan voimalla ja ottaisi riettailta rahat pois.

Ja Aapa-Juntti lähtee, yksinään vain lähtee ja nousee tunturiin kantaen Raamattua kainalossaan, niin että se kaikilta nähtäisiin. Ei hän tarvitse silloin muita

apumiehiä, kun on isokirja matkassa. Siinä on paras apumies ja todistaja kovimpaankin asiaan riettaita ja kaikkia köyryjä vastaan. Moni kyllä olisi halukas lähtemään Juntin mukaan, pelkurikin hyvin uskaltaisi saarnamiehen perässä painella, mutta Juntti painelee yksin.

Kaikki uskovat vahvasti, että nyt viimeinkin rumasta kortsista riettaat karsivat tunturiin, ja hopeat helähtävät louhen alta, kun itse Aapa-Juntti on asiassa. Onhan monta kertaa kuultu, kuinka väkevästi Juntti saarnatessaan manaa perkeleitä ja kyöpeleitä, niin että heidän täytyy häntä pelätä ja totella.

Sati vain hopeat eivät nyt helähdä, niin eivät sitten koskaan, uskovat sekä Maskjoki että Punakas ja Taana. Ja muutamat hyvät kylänmiehet saarnaavat, että siellä on niin julmasti sitä hopeanromua, silparahoja, ettei Juntti jaksa niitä yksin kantaakaan. Oikein pitäisi lähteä häntä miehissä auttamaan. Ehkä saisi siitä jonkin speisin ja päivätaalerin itsekin.

Koko kylä odottaa ja katsoo ylös tunturiin, milloin Aapa-Juntti sieltä astuu alas loistavin kasvoin kuin ennen muinoin Mooses Siinainvuorelta.

Vasta seuraavan päivän iltapuolella vanha Aapa-Juntti hiljalleen tulla kähmii takaisin. Synkkä on hänen muotonsa, allapäin hän astelee, ja isonkirjan hän on kätkenyt kurppaansa. Ei hän paljoa puhu mat-

kastaan. Sen vain Juntti muistelee, että hän aamuruskon punertaessa tuntureita, koska kuilu vielä asui pimeyden varjossa, seisoi kortsin partaalla Raamattu kädessä avoinna, väkevästi manaten perkeleitä ja rietaita ja Staaluja jättämään silparahat kristityn haltuun sekä itse menemään sinne, mihin heille sija valmistettu on . . .

Mutta mitä sitten tapahtui, saarnamies ei muistele.

Tiedä, vaikka Juntti olisi nähnyt itse hänet — helvetin vanhimman . . .

— — —

Mutta koska Aapa-Juntti ei saanut aarretta esiin sanan voimalla, lähtee viimein kova kauppamies, Skankke, ajamaan sitä ylös ruudin voimalla. Apumiehikseen hän saa kaupparenkensä ja Lintin Aukustin sekä tiennäyttäjäkseen lappalaisen Jouni-ukon.

On jo myöhäinen ilta, taivaalla ajelevat ukonpilvet painavat ilman jo hämäräksi, kun miehet ehtivät perille. Lapin Jouni ei kyllä uskalla mennä pelätyn aarrepaikan lähellekään. Kaukaa kortsin partaalta hän vain viittoilee ja huutaa kipittää, kun miehet kähmivät tummassa kuilussa etsien suurta pahtaa, jonka alta Jouni sanoo monta kertaa nähneensä tulen tuikkivan. Kun miehet viimeinkin löytävät pahdan, Jouni vapisten kitisee jotakin, että se se on, sen alta on tuli näkynyt — ja kapaisee sukkelasti kauas tunturiin.

Kohta kuuluu hämärästä kortsista kalkutus ja raudan helähtely, kähmiminen ja hiljainen haastelu. On kuin manalan sepät siellä olisivat pajatöissä takomassa kadotettujen kahleita . . .

Sitten yhtäkkiä kuuluu kumea jymähdys ja näkyy tulen leimahdus kortsin kohdalla, tummaa pahtaseinää vasten. Tunturit tärähtävät, ja kuilusta sinkoilee ilmaan suuria kivensirpaleita — ja sitten juoksee kaiku pitkänä jylinänä tunturista tunturiin.

Jouni on niin kauhuissaan, että ruukaltaa pois koko Uvjaladnelta. Vanhana erämaan kiertäjänä hän aavis-
taa, että kortsissa kohta tapahtuu kamalia asioita. Tunturien haltiat eivät kestä eivätkä kärsi noin ylpeätä röykkäämistä omassa valtakunnassaan. Ja vielä yöllä, joka on heidän parhain aikansa.

Mutta kortsissa miehet ovat räjähdyttäneet pahdan pois.

Ja he rupeavat heti kovalla kolinalla kaivamaan aarretta. Kivikuokilla he hakkaavat kalliomuraa, kierretelevät kiviä ja vääntelevät kangilla niitä syrjään. Kaikkein kiukkuisimmin häärii köyhä kaupparenki. Piikkikuokalla hän röykyttää vuorta, niin että tulikipinät lentelevät, ja paiskii kivilohkareita menemään kolisten alas virtaan. Kuoppa tulee yhä syvemmäksi, ja kaupparenki kyökyttää kuin kyöpeli sen hämärässä rotkossa. Iskee hän siinä oikein vihantiestä kuokallaan

kuopanpohjaa. Se rämähtää kovin oudosti, rämähtää kuin vanha kattilariepu. Sitten kuuluu kovaa helinää syvemmältä, jostakin kivien alta . . .

Kaupparenki karjaisten ilosta poukahtaa korkealle. Hän kyllä tietää, kuinka hopeat helisevät, ja hosuu vielä vihaisemmin kivikuokallaan. Kuuluu taas helinää, kaupparenki kaivaa vielä äkäisemmin, huudellen:

— Jo helisee . . . jo helisee!

Mutta tunturin päälle painuneesta mustasta ukonpilvestä leimahtaa äkkiä kirkas salama valaisten synkkää kuilua. Ja samassa pamahtaa hirveä pitkäisen jylinä, joka vuoria vyörytellen hiljalleen ajaa pitkin hämärtyviä tuntureita, niin että koko erämaa vapisee. Leimahtaa taas ja pamahtaa kohta toinen vielä ankarampi isku, ja se lennättää kaupparengin kivikuokkineen syvästä kortsista kauas tunturiin. Ja sitten pitkäinen taas lähtee vuoria jylkyttämään . . .

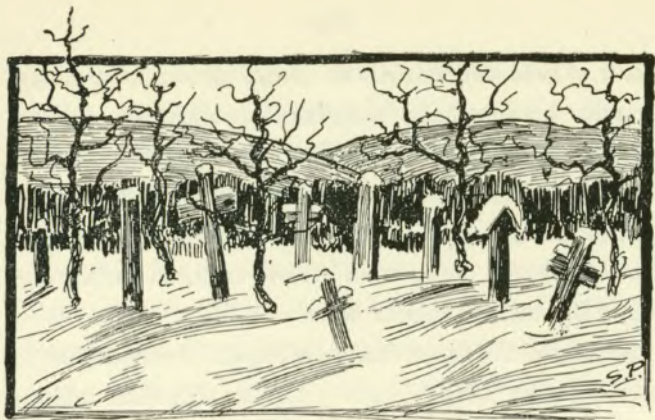
Ei ole kauppamiehellä eikä Lintin Aukustillakaan enää halua etsiskellä Rikkaan-Hannun hopeoita. Kivikuokat, porat ja moukarit unohtuvat, kun aartenkaivajat kiireesti kapaisevat ylös kurusta ja lähtevät kuin peikkojen ajamina juoksemaan pois, pitkäisen yhä juovattaen perässä vuoria vyörytellen . . .

Tunturissa he tapaavat kaupparengin, joka piikki-kuokallaan hosuu ja hakkaa kovaa kalliota, niin että

tuli suihkii. Ukkosen jylistäessä hän hyppii ja iskee
kahta kiukkuisemmin, hulluna karjuen:

— Helisee . . . helisee . . . Rikkaan-Hannun silpa-
rahat . . . helisee . . . helisee . . .

RAUNAN PIERA TAAJOO MANALAISEN KANSSA.

Vanhasta markkinatuvasta kirkon takaa kuuluu iloista elämää, naurua ja laulua, joikaamista ja jalankapsetta. Kylän nuoret ovat siellä kisailemassa.

On Ruijanmeren rannalla kyllä pitkää talvista iltaa ja yötä taajoa. Ja kannattaa taas maatjalassa remuta, kun koko kevättalven ja kesän sekä syksyn on saanut kalan kintereillä soutaa merta, monesti yökausin, milloin turskaa juksaten, milloin saitatorkoa vedättäen.

Mutta nyt on taas hetkeksi helpoittanut, niin että joutaa vähän iloa pitämään.

Vanha tunkkainen tupa, jossa entiseen aikaan markkinaväki elämöi ja öisin kaikenlaiset kyöpelit möykäsivät ja rietastelivat, on taas täynnä elämää ja taajo-

mista, elävää nuorta elämää. Siinä tanssia kahistetaan ahtaalla keskilattialla, seisokkellaan parittain seinien vierissä taikka istutaan käsikauloin nurkassa rahilla, jopa lattiallakin, joskus taas juostaan peräkkäin huu- taen ja nauraen. Ja kaikilla on hyvä mieli, lapinpojat- kin joikailevat. Ei kukaan muista raskasta merensou- tua, eikä ketään vaivaa könttyri.

Kisaileva huone on melkein pimeä. Peräseinällä ja takanpielessä käryää vain pieni traanikollan tuikku laskien merellisen hajua huoneen harmaaseen hen- keen, joka jo ilmankin on kyllästetty hikihöyryllä ja lapinpeskien väkevällä tuoksulla.

Mutta mitä niistä. Kyllä kylän nuoret tuntevat toisensa hämärässäkin, eikä merensoutajalle merellisen haju ole outoa.

Kaikkein iloisin kisailemaan on Raunan Piera, Russemarkan komea lapinpoika, joka aina ajelee yl- peissä valkkopeskeissä joikaillen, niin että kuuluu yli koko kylän. Häntä moni tytär tahtoo tavoitella kump- panikseen, ja Piera laskettelee kylän tyttäristä helise- viä joikauksia, niin että kaikki saavat kuulla, millaisia he ovat: iloisia ja kemppejä sekä seppiä tekemään vaikka mitä. Kyllä Piera tyttäriä saattaa joikailla, vaikka kuinka komeasti.

Mutta Kuuvan Elleä Piera vain ei saata joikailla heleästi. Siitä tulee väkisinkin rumaa jouvotusta:

— Elle-koo-oo, vanha-koo-oo,
 paha-koo-oo, laiska-koo-oo,
 Elle-koo-oo, ruma-koo-oo,
 nuun nuun nuun nuun nuu . . .

Elle, vanhan Kuuva-noidan tytär, on aina kovin tavoitellut Pieraa suopunkiinsa. Hän on rukattanut pojan perässä yhtäpäätä ja koettanut kisailla hänen kanssaan, on vienyt hänet kotiinsa ja näytellyt rikkauksiansa, onpa kerran yrittänyt häntä syöttää itseensä, mitä lienee oudonnäköistä ydinkonttia tarjonnut.

Mutta Piera on silloin suuttunut, heittänyt konttiluun kodanovesta vanhalle silmäpuoli koiralle, karjaisten Ellelle:

— Älä yritäkään! Koirille sun konttis!

Siitä on Elle jäänyt kiukuissaan itkemään ja kiroamaan — huutanut vielä ovelta jälkeen riettaista ja manalaisista ja nyrkkejään heristellen uhkaillut:

— Riettaihen ja manalaisten kanssa sie päät vielä taajoman!

Mutta Raunan Piera ei siitä välitä, joikailee ja nauraa, kisailee ja taajoo elävien tyttärien kanssa markkinatuvan parhaana poikana. Kuuvan Elle on kyllä joukossa, mutta hän pysyttelee seinävierillä naureskellen ilkeästi ja katsellen kovin pahalla silmällä. Mutta Piera ei häntä näe, Piera katselee muita ja hyvällä silmällä sekä joikaillen muistelee kylän kemppejä tyttäriä . . .

Vanha markkinatupa elää suuressa ilossa. Traanikollain tulituikut hyppivät ja häiläävät samaan tahtiin kuin nuoretkin, höyrypullahtelee ulos harmaana pilvenä joka oven avauksessa, ja iltahetket vierivät nopeasti.

On kohta jo puoliyön aika. Kuu katselee taivaankumulta kummastellen, ja nuoret yhä vain kisailevat.

Mutta Kuuvan Elle seisoskelee seinävierillä ja vilkuilee ympärilleen niinkuin jotakin odotellen . . .

Kuuluu yhtäkkiä jostakin ulkoa pitkä valittava huuto, kova tuskan parkaisu.

Koko kisapirtti hätkähtää ja aivan peloissaan pysähtyy kuuntelemaan — vain Kuuvan Ellen muodossa häivähtää ilkeän ilon välkähdys.

Oliko se vainajain valitusta kirkkotarhasta, vai meriraukkako parkui vuonolla? Kamalaa se vain oli, ja onnettomuutta se ennustaa . . .

Tytöt aivan kalpeina siunailevat, juoksevat ovelle ja aikovat lähteä kotiin, mutta pojat eivät laske, sanovat vain:

— Antaa meriraukkojen huuvelle. Se on heijän virkansa. Ei ne maalle tule.

Kuuvan Ellekin naureskelee tyttöjen pelolle ja sanoo, ettei meriraukkoja tarvitse maalla pelätä.

Kolkko huuto onkin kohta unohdettu, ja pidetään iloa niinkuin ennenkin, tanssataan, nauretaan ja joi-kaillaan . . .

Kuuvan Elle vain kovin hätäisesti aina vähän päästä vilkuilee oveen.

Sieltä kohta, oven takaa, kuuluu hiljaista kahinaa ja tuulen suhinaa, vaikka on tyyni kuutamoinen yö. Ja taas kuuluu, kun suuri tuulispuuska tulla riepoittaa kohti markkinatupaa, niin että ilma tohisee ja nurkat vinkuvat. Tuvan ovi repäistään äkkiä auki, porot vain ryöpsähtävät takasta lattialle. Mutta minkäänlaista tulijaa ei näy . . .

Tytöt taas kirkaisevat kauhusta, ja koko kisapirtti tuijottaa säikähdyksissään pimeään oviaukkoon . . .

Jo viimein sieltä tulla kiepsahtaa aivan outo olento, nuori kaunis tyttö, mustassa silkissä kahisten. Tytön tummat silmät palavat tulenliekkeinä, mutta hänen kasvonsa näyttävät tuikun hämärässä valossa kovin kalpeilta. Peloissaan, arkoina katsovat häntä kylän tytöt, oudoksuen katsovat pojatkin. Vain Kuuvan Elle näyttää tuntevan vieraan tulijan ja rupeaa häntä kohta viemään toisten joukkoon. Mutta tytöt yhä peläten siirtyvät syrjään.

Pojat toki eivät kauan katsele, kun jo koko joukolla rukattavat tytön ympärille. Mutta tyttö menee kahisten ja aivan kuin ilmassa keijuen, jalankapseen kuulumatta, suoraan Raunan Pieran viereen, ruveten häntä suostuttelemaan. Ja Pieran silmät leimuavat, kun hän nauraen ja huudellen rupeaa tytön kanssa ilakoimaan.

Mutta kohta tuntuu, että mustan tytön mukana on tupaan tullut jokin outo henki ja olemus. Huoneessa on jotakin sanomattoman raskasta ja ahdistavaa, jota-kin elävälle elämälle aivan vierasta ja vastaista, jota-kin, joka väkisinkin painaa ja taamoo elämäniloisia nuoria. Yksin traanikollain pahaiset tulenliekit vipajavat levottomasti, niinkuin heidänkin elävää henkeään jokin ahdistaisi . . .

Sitten yhtäkkiä henkäisee ilkeän kylmä viima läpi tuvan, niin että pienet tulituikut sammuvat. Vinkuen menee viima ulos savupiipun kautta, ja oven puolesta kuuluu Kuuven Ellen naurun rähähdys.

Tytöt kirkuvat toinen toistaan kovemmin, muutamat rupeavat mielettöminä hyppimään ja huutamaan.

Kalpea kuu katsoo kummissaan pienestä ikkunasta vanhan markkinatuvan outoa menoa . . .

Pojat peloissaan raapivat tulta, mutta tuli ei syty, vaikka kuinka piirreltäisiin. Tikut vain tuhahtelevat ja sammuvat. Huoneen outo olento ei saata kestää elävän tulen polttavaa liekkiä.

Tytöt yhä kirkuvat, hyppivät ja parkuvat, nauravat ja itkevät. Viimein he kovalla kohinalla ryntäävät ovelle ja huutaen ja siunaillen laukkaavat samaa vauhtia kotiin.

Mutta pojat jäävät vielä ja koettavat kilvan tavoitella outoa tytärtä. Helposti hänet löytää, vaikei valoa

olekaan. Hänen silmänsä välkkyvät pimeästä nurkastakin, ja hänen silkkiensä kahina kyllä kuuluu. Mutta tyttö ei juuri välitä toisista pojista, hän haluaa olla vain Raunan Pieran kanssa. Eikä Pierakaan enää joi-kaillen muistele kylän tyttäriä, hän katselee vain vasta tulleen kaameasti kiehtovia silmiä ja rupeaa kohta niistä joikailemaan.

Oven puolesta mustasta nurkasta yhä vielä kuuluu ilkeää naurua.

Mutta pimeässä markkinatuvassa tuntuu olevan kovin outo tuoksu. Se tulee yhä väkevämmäksi, ollen kohta kuin kamalinta kalmanhajua. Pojatkin jo pelois-saan siunailevat ja katsovat epäillen mustana kahisevaa tyttöä. He aanailevat, että tyttö ei ole oikea ihminen, mikä lienee kalmistosta lähtenyt manalainen. Viimein he kauhuissaan toinen toisensa jälkeen kiireesti pakenevat pois koko huoneesta.

Raunan Piera vain ei tunne mitään outoa tuoksua. Hän kisailee, eikä huomaa sitäkään, että hän lopulta on tytön kanssa vain kahden tuvassa.

Tytön silkkiensä kahina täyttää huoneen, ja kun hän keijuu ikkunasta tulevassa kuun valossa, hänen verhonsa välkähtelevät kuin noitavalkeat. Ylpeä Piera tästä aivan huumaantuu. Hän nauraa ja puhuu ja joikailee tytölle, vaikka tyttö ei sano sanaakaan eikä liioin

naura. Tytön kasvot ovat oudon kalpeat, mutta silmät katsovat liekehtien ja kutsuen . . .

Ja siitä Piera viimein tulee niin hulluksi, että tempaa tytön syliinsä ja puristaa häntä mielettömänä.

Silloin tyttökin äkkiä kuin villipeto tarrautuu Pieraan kiinni ja puristaa häntä, rutistaa niin että poika on tukehtua ja puree, puree poskiin, korviin, otsaan, leukaan, kaulaan, mihin vain ennättää . . .

Kauhuissaan Piera yrittää huutaa, mutta ei saa ääntään liikkeelle. Hän tuntee tytön kamalan huouunnan kasvoillaan, ja häntä puistattaa tytön ihon kosketus. Sehän on kylmä kuin jää.

Viimein poika saa hirveällä ponnistuksella selvaistuksi tytön pois luotaan.

Mutta kun Piera peräytyy etemmäksi ja taas katsahtaa tyttöön ja näkee pimeästä hänen viekoittelevat silmänsä, hän syöksyy ja uudestaan sieppaa tytön syliinsä. Tyttö heti tarrautuu kiinni kuin peto, ja poika kohta tuntee, kuinka tytön kädet ja käsivarret kiertyvät hänen ympärilleen kylminä rautaisina puristimina, ollen kovat ja kolkot kuin luurangon kourat . . .

Tuskissaan Piera pyrkii irti kamalasta syleilystä. Mutta tyttö kuristaa yhä kovemmin. Poika ponnistele vastaan kaikin voimin, ja pimeässä kuutamoisessa tuvassa tulee kaamea ottelu. Taisteleva pari kaatuu

lattialle, ja siinä se suurena keränä kierii ja pyörii ympäri huonetta huohottaen ja ähisten, poika pyrkien irti tytön kolkoista kourista, tyttö armottomasti pitäen kiinni, purren ja kuristaen.

Rahit ja istuinpöliköt kaatuilevat ja pyörivät kolisten nurkasta nurkkaan, silkit kahisevat ja välkehtivät kuutamossa, ja elävä hiki sekä kuollut kalmanhaju sekaantuvat yhteen täyttäen huoneen. Tytön kylmä tunkkainen huounta puhaltuu ilkeänä pojan kasvoihin, ja hänen ihonsa jäinen kosketus ajaa kylmät väristyksiset kautta ruumiin ja sielun...

Mutta aina kun poika sattuu katsahtamaan tytön silmiin, hän uudestaan sekaantuu ja joutuu tytön kamaliin käsiin.

Viimein kun aamunkoitto on kohta nousemassa vuonon takaa, tyttö äkkiä heittää Pieran irti ja hypähtää ylös. Hän katsahtaa vielä palavin silmin poikaan ja sitten kiittää kahisten ulos.

Piera lähtee juoksemaan hänen jälkeensä. Tyttö liitelee keijuen edellä. Mutta ei kuulu askelten kapsetta, silkkien kahinaa vain. Eikä näy tytön kuvahais-takaan hangella.

Kirkkoa kohden tyttö keijuu, aina vähän päästä katsoen taakseen, ja poika laukkoo mielettömänä perässä minkä jaksaa.

Tyttö liitelee portista kirkkomaalle. Sinne Pierakin

peloissaan ruukaltaa, ennättäen juuri nähdä, kun tyttö vanhan kallellisen hautapatsaan luona vielä kääntyy häneen päin, katsoen palavin, mutta surullisin silmin. Sitten tyttö viittaa kädellään ja päästää pitkän, valittavan huudon . . .

Poika on jo ennättänyt aivan lähelle ja aikoo taas tarttua tyttöön kiinni, mutta silloin yhtäkkiä mustat silkit putoavat kahisten alas . . . ja hautaristin luona seisoo — alaston luuranko, jonka tyhjät silmäkuopat katsoa tollottavat kaameina, mutta sanomattoman surullisina . . .

Sitten luuranko ankarasti vavahtaa, rysähtää kalisten kasaan ja katoaa ristin juureen.

Piera seisoo kauhusta kalpeana ristin luona, eikä voi käsittää, mitä on tapahtunut. Hänen päässään vilisevät sekaisin kahisevat silkit, palavat silmät ja kamala kaliseva luuranko . . . Sekapäisenä hän tuijottaa ristin juurelle, mihin tyttö katosi, mutta näkee siinä vain puhtaan valkoisen rikkomattoman lumen.

Äkkiä Piera parkaisten heittäytyy maahan ja rupeaa kaivamaan lunta ristin juurelta. Paljain käsin hän kynsien ja kuopien työntää lunta syrjään yhtä mittaa hokien:

— Tänne se meni . . . täällä silkit kahisevat.

Syvän kuopan, aina kylmettyneeseen maahan saakka hän punoittavin, verta tihkuvin kynsin kaivaa. Van-

han ristin jäistä tyveä hän kohmettunein käsin puristelee, valitellen:

— Tuolta sen silmät näkyvät . . .

— — —

Kylä pitää komeaa Raunan Pieraa hiukan kummallisena. Ei hän enää halua taajoa tyttärien kanssa, eikä joikaillen heitä muistella. Hän saarnailee vain Kalggu-Jousepin Priita-Mariasta sekä joikaillen muistelee hänen liekehtiviä silmiään ja kahisevia silkkejään. Mutta sitten hän kohta taas melkein itkien joikailee kalisevasta luurangosta.

Mutta kylän vanhat muistavat, että Priita-Maria on nuorena tyttönä kuollut jo aikoja, aikoja sitten. Hänen hautaristinsäkin on kohta lahona kaatumassa. Kaunis hän oli ollut, ja silkeissä hänet oli haudattu.

Tytöt melkein pelkäävät Raunan Pieraa, kun hänen koko muotonsa on täynnä kolkkoja huunpuremia.

Mutta Kuuvan Elle, kun näkee Pieran, rähähtää aina ilkkuvaan nauruun.

KUTTURI JA NAKKULA.

Nakkula, Rakkiniemen suuri noita, laskettelee purje levällään kohti kotirantaa. Hyvä tuuli työntää tohisten, rovaseili pullistuu, ja kolmiruumainen laukkoo komeasti keikkuen paarulta toiselle. Nakkula itse on höösmannina venettä ohjaamassa, ja kipparit hoitelevat purjetta.

Ja vuono vyöryy läikkyen vihertävinä paaruina, juoksiaiset ajelevat ympäri ulappaa purskautellen ilmaan vesisuihkuja, moosat lentelevät kirkuen veneen ympärillä, ja jostakin kaukaa kuuluu yksinäisen meriraukan pitkä huuto . . .

Nakkula kuulee meriraukan parkumisen, katsoo, katsoo, mistä päin se kuuluu, ja vähän levottomana

tarkastelee merta ja taivaanmerkkejä. Meriraukan huutohan tietää pahaa säätä ja onnettomuutta.

Äijä muistaa, kuinka hän äskettäin Muotkan hie-rualla sattui yhteen vanhan Kutturin kanssa. Siellä heti syntyi heidän välillään kiukkuinen kamppailu, niinkuin monta kertaa ennenkin. Vihan vimmassa siinä sähistiin vastakkain kuin kaksi raivostunutta petoa. Hampaita kiristellen ja syljeskellen, nyrkkejä heristellen, molemmin puolin puhallettiin toisilleen mitä kauheimpia kirouksia ja uhattiin toisiaan riettailla ja manalaisilla ja köyryillä ja kaikilla pahoilla.

Kutturi, Juovankan iso noita, onkin iankaikkinen vastus. Hän on aina Nakkulan tiellä poikkipuolin kuin rietas, milloin kalanpyydössä, milloin riekkotunturissa, milloin missäkin.

Mitä teki, vanha köyry, kerrankin?

Kun Nakkula menee turskanliinoja kokemaan, niin vihaisia tainareita, ryökäleitä, on hampaat irvillään joka koukussa . . . Ja taas toisen kerran on rumia merikissoja, riettaita, niin että oikein vieläkin vistottaa.

Niin ja taas, kun päivä aivan kirikkaana paistaa yli vuonon ja tunturien, eikä tunnu tuulen henkeäkään, kun Nakkula on saitatorkoa soutamassa ja saa lappaa kalaa, minkä ennättää, niin eikös ajelekin pitkin vuononreikää vihainen tuulispuska ja tule kohti vinkuen ja sähisten. Ja kuka on tuulispuskassa? Itse Kutturi

siitä irvistelee, Kutturin, riettaan, ilkeä naama irvistelee pyörivästä vesihöyrystä. Suoraan päälle se aikoo ajaa ja paiskata kaikki ylösalaisin, niin että köli paistaa . . . Mutta kun Nakkula kiireesti sieppaa puukon ja kiroten lennättää sen vasten Kutturin irvistelevää naamaa, niin jo pirunpuskan täytyy heittää kyynäspäämutka ja viheltäen mennä tohistaa kohti Juovankan tuntureita, niin että vesi vihaisena sauhuna nousee taivaalle.

Ja sitten taas, kun Nakkula talvella menee tunturiin kokemaan riekonansoja, ei niissä ole muuta kuin valkoisia höyhentukkoja sekä jokin verinen riekonpää. Ketut ja naalit ovat kierrelleet pitkin ansoja tehden puhdasta. Ja sen arvaa kysymättäkin, että Kutturin äijä ne on nostanut ilkitöihin.

Ja mitä tekee Kutturi, kun Nakkula on tunturissa heinänteossa, asustellen jokivankan vanhassa metsäkodassa? Lähettää, rietas, sinne kyöpeleitä koko token. Nakkulan täytyy hikipäissään ja puukko kourassa tapella niiden kanssa pitkä yö, ennenkuin saa ne ajetuksi pois kimpusta.

Eipä silti, että Rakkiniemen suuri noita pelkäisi Juovankan isoa noitaa taikka joutuisi hänen kanssaan otellessaan alakynteen, niin että rupeaisi sovintoa pyytämään ja tunnustamaan itsensä huonommaksi. Sitä toki Nakkula ei tee, eikä hänen tarvitsekaan tehdä.

Hän on aina maksanut täysin mitoin kaikki, lähettäen kortot takaisin, niin että Kutturi on monta kertaa saanut nostaa koko väkensä avukseen, ennenkuin on selvinnyt kaikista pahoistaan.

Sillä omia lähettämiään hän ovat olleet. Itsepähän on äijä sitten saanut omien pahojensa kanssa taajoa. Ja vielä ne hänet taamovatkin.

Nytkin Kutturi taas, vanha koranus, Muotkan hierualta lähdetessä kirosi, ettei Nakkula, maka, ota kiinni Rakkiniemen haminaa. Mutta siihen Nakkula puolestaan kiroten sähähti vastaan:

— Ja mie otan! Mutta sie mahat mennä Juovankan hierualle lentämällä . . . Ja korpit sinut, riethan, sitten syökhöt!

— — —

Ja kolmiruumainen laukkoo hyvässä tuulessa kohti Rakkiniemen rantaa . . .

Kuuluu taas meriraukan pitkä huuto. Nakkula katselee levottomana takaistaan aapaa, mistä huuto kuuluu.

Kutturin pahat siellä jo taitaa olla kulkemassa.

Kova tuulenpyrähdys ajaa yhtäkkiä ohitse vinkaisen ilkeästi ja kovasti rävähdyttäen purjetta.

Koko venekunta arvaa, että Kutturi se on, ja melkein peloissaan odottaa, millä tavoin noita nyt on liikkeellä.

Ajaa vähän ajan päästä toinen, kovempi tuulenrossa ja menee ohitse kiljuen ja repien rovaseiliä. Sitten kohta tulee kolmas, ja se jo lentää karjuen ja raastaen, niin että koko kolmiruumainen vapisee.

Ja yhä uusia tuulenrossia ajelee toisiaan, aina kovemmin karjuen, viimein ulvoen täyttä kurkkua. Suuri vuono vyöryy valkoisina karjaspäinä. Kolmiruumainen syöksyy lentäen karjaspäältä toiselle, milloin hurjaa vauhtia lasketellen pauhaavaa myötälettä, milloin taas vavahdellen puskettaen kohisevaa vastamäkeä. Höösmanni saa täysin voimin hoitaa peräsintä, ja molemmat kipparit ajavat vettä pois veneestä senkuin ennättävät.

Taas ruukaltaa ohitse kova tuulenpyrähdys vinikaisten ilkeästi, ja purje pamahtaa halki. Mutta vene vain mennä viilettää . . .

Samassa suuri valas nostaa kauheaa päätään merestä, veneen takaa. Nakkula säikähtää, mutta tulee kohta melkein hyvillään ja karjaisee:

— Na, sielläkös sie, rietas, oletkin?

Nakkula hyppää seisomaan veneen perään ja karjuen ja kiroten ja nyrkkejään heilutellen rupeaa manaamaan hirviötä pois. Mutta se tulee vain yhä lähemmäksi, puhaltaa vesisuihkun ja taas nousee ja taas sukeltaa . . .

Sitten jo äkkiä aivan veneen vierestä puhaltaa töris-

tetään vettä niinkuin suuresta torvesta, ja kohta hirviö nousta ryöhähtää ylös, ollen vähältä kaataa veneen. Siinä se sitten kелlettelee, inhoittava päkkitunturi, melkein airon ylettyvillä.

Kolmiruumainen keikkuu ja heiluu melkein upotakseen, ja purjeen riekaleet repalehtavat tuulessa kuin hätää huutaen.

Mutta valas yhä puskettaa veneen rinnalla, painuen veteen ja taas nousten ja aina vähän päästä töristäen, välittämättä vähääkään Nakkulan manauksista. Kipparit ovat aivan kauhuissaan, ja totisin harmain naamoin katselee Nakkulakin armotonta saattomiestä.

Viimein Nakkula, Rakkiniemen suuri noita, sieppaa suuren viinaottinkinsa, lennättää sen täyttä vauhtia valaan kuonoon, karjaisten:

— Mene, saatana, sen tykö, jonka sun lähettänyt on! . . . Ja se saapi olla tänäpäivänä korkeimman tunturin harjalla, mutta huomenna syvimmissä hauvassa!

Valas säikähtää ja painuu paikalla pohjaan. Se vetäisee pyrstöllään, pyörähtää ympäri ja lähtee kovaa vauhtia takaisin. Valtavana kiilana se kyntää merta, niin että korkeat paarut kuin tunturit seisovat kahden puolen suurta vakoa. Ja aina tuon tuostakin törähtää ilmaan vihainen vesisuihku . . .

Kova tuuli kohta melkein tyyntyy. Meri vain vielä kauan aikaa jonkaa suurina vyöryinä.

Kolmiruumaisen kipparit saavat jo viimein ruveta airoilla kiskomaan raskasta venettä. Nakkula könöttää perässä höösmannina katsellen, kuinka vesiryöppy kovaa vauhtia pakenee yhä kauemmaksi kohti vuonon perää . . .

Sieltäpä hän lähettäjänsä löytää.

Kun miehet saapuvat kotirantaan, näkevät he siellä ison kiven vieressä hierualla Nakkulan heittämän viinaottingin. Meren jonka sitä siinä hiljalleen keikuttelee, ja tyhjän ottingin kylki kumahtelee kiveä vasten.

— — —

Kutturikin, Juovankan iso noita, on vuonolla.

Hän soutaa kiskaltelee Outa-Tomman kanssa, ja kotirantaa kohden hänkin on yrittämässä. Tuuli puhaltelee pitkin vuononreikää, päivä läikkyy vihreillä paruuilla, ja valkoiset pilventönkyrät ajelevat yli lumi-harjaisten tunturikeilojen.

On soutajilla hyvä sää.

Siinä hiljalleen soudeltaessa Juovankan Kutturi-noita naureskellen muistelee Tommalle, kuinka hän Muotkan hierualla sanoi Rakkiniemen vanhalle Nakkulalle, joka muka on noita olevinaan hänkin. Vielä kovemmin Kutturi nauraa, kun hän muistelee, minkälaisen kyytimiehen hän laittoi Nakkulalle.

— Siinä saakin Nakkulan äijä kattoa, saako kiinni

haminaa . . . Mutta met vain menhän ja otethan Juovankka kiinni.

Ja miehet soutelevat naureskellen.

Kuuluu yhtäkkiä vuonolta, ulkoa päin pitkä huuto.

Miehet vavahtavat, vilkaisevat toisiinsa, mutta eivät sano sanaakaan, rupeavat vain kuin salaisesta käskystä kovemmin vetämään airoillaan.

Kuuluu taas surkea valittava parkaisu, kaksikin pitkää huutoa peräkkäin . . .

Miehet vavahtavat vielä kovemmin, mutta eivät puhu mitään, kiskovat vain ankarammin. Vene menee jo kohisten.

Taas viiltää ilmaa monta pitkää surkeaa hätähuutoa . . .

Mutta Kutturi ei sano sanaakaan kuulemastaan, eikä sano myös Outa-Tomma. Molemmin he vain kiskovat airoista kuin henkensä edestä. Vene menee melkein lentäen.

Suuri tuulenrossa ajaa vinkuen pitkin kirkasta merenpintaa, ja äkkiä käy koko aapa kaamean harmaaksi.

Mutta kohta taas on aivan hiljaista. Ei tunnu tuulta, ei kuulu meriraukan huutoa, ei moosankaan kirkumista. Aapa vain on harmaa ja kolkko.

Soutajat tuntevat, että nyt on kohta kauheita tapahtumassa. Mutta eivät he ole tietävinäänkään, kiskovat vain kovasti . . .

Jo näkevät miehet, että kaukana vuonolla vesi nousee savuna korkealle ilmaan niinkuin tuulispuskan pyörittämänä. Siellä ryöhyää valtava vesitunturi, ja se näyttää kovalla pauhulla ruukaltavan kohti soutumiehiä.

Kutturi katsoo sitä kauhusta kalpeana. Hän arvaa jo, mikä sieltä on tulossa, ja tempoo niin että aivot ovat katketa. Kauhistuen katsoo Outa-Tommakin pauhaavaa vesivuorta ja kiskoo minkä jaksaa. Tomma uskoo sieltä ajavan ainakin itse vesiperkeleen.

Nyt on henkiriepu kysymyksessä.

Suuri merenryöppy lähenee nopeasti, tullen joka hetki yhä valtavammaksi. Vesi pärskyy ainakin tunturien tasalle, ja kova kohina, törinä ja möyry kuuluu jo veneeseen asti. Soutajista tuntuu niinkuin vene ei liikkuisi paikaltaan, vaikka he kuinka raastaisivat . . .

Kohta rupeaa vesiryöpystä hämmöittämään tavatoman suuri tumma möhkäle, niinkuin valaan pää. Kutturista näyttää, että sen niskalla ratsastaa vanha Rakkiniemen noita. Kalpeana hän sitä katsoo, ja hänestä rupeaa tuntumaan, että nyt on asia pantu käymään hengen päälle.

Musta kummitus tulla ryösää venettä kohden purskautellen vihaisia suihkuja, niin että meri savuaa. Hirviö leväyttää aina vähän päästä auki suuren kitansa.

Se ammottaa kuin kadotuksen portti, johon koko vene molempine soutumiehineen, kaikkineen saattaisi kerrassaan upota kuin ilmaaikainen leikkikappale.

Kutturi hätäpäissään syljeksii mereen kahta puolta venettä ja kiroaa ja noituu, ja karjuen koettaa manata valasta pyörtämään pois. Mutta se ei tottele vähääkään, tulla kohistaa vain perässä aukoen ja loksahdutellen kauheaa kitaansa . . .

Outa-Tomma rukka tätä katsoessaan kauhtuu, niin että heittää aivot omiin valtoihinsa ja parkaisten paiskautuu suulleen veneen pohjalle. Mutta Kutturi kiskoo kalpeana, aina tuon tuostakin katsahtaen taakseen, vieläkö on pitkälti rantaan.

Ranta ei näytä lähenevän ollenkaan, mutta valas kyllä lähenee. Se puhaltaa perässä kuin vihollinen suurena merenkauhuna ja kadotuksena, aukoen kitaansa ja töristäen vihaisia vesisauhuja.

Kutturi tempoo airoista, niin että veri suusta pursuaa ja verivirta vuotaa nenästä pitkin rintoja. Mutta Outa-Tomma makaa vain suullaan veneen pohjalla potkien ja parkuen kuin järjetön luontokappale.

Kutturi vilkaisee taakseen. Kohta ollaan hieruassa — ja kohta on meri niin matalaa, ettei valas, riettaan rumilas, enää pääse uimaan . . .

Vielä muutamia kovia vetoja — eikä suuri rumilas enää saata mitään . . .

Mutta silloin valas, töristäen niin että tunturit kajah-
tavat, pyörähtää kiukkuisesti takaisin, ruotaisten valta-
valla pyrstöllään. Räsähtäen lennähtää vene miehi-
neen kaikkineen kauas kuivalle rannalle.

— — —

Verta sylkien, verta valuttaen ja voihekien Kutturi
parka, Juovankan iso noita, makaa hierualla, eikä saata
paikaltaan liikahtaa. Outa-Tomma vain laukkoo edes-
takaisin pitkin rantaa parkuen:

— Voi voi voi, nyt se rietas tulee . . . rietas tulee . . .
ja syö minut . . .

Kuuluu vuonolta silloin kovaa tohinaa, viheltämistä
ja klonkkumista . . .

Sieltä tulla ryöhältää suuri tuulispuska vettä kor-
kealle riepoittaen. Tuulispuskan matkassa tohistaa
tuhantinen parvi suuria mustia lintuja, pyörien ja
repalehtaen ilmantäyteisenä ryöttäjoukkona ja klonk-
kuen toinen toistaan rumemmin.

Kun Kutturi näkee ne ja kuulee niiden äänen, hän
parkaisee kipeästi:

— Herra Jumala . . . jo tulivat!

Vanha noita raukka kouraisee voihekien rintojansa ja
puhaltaa hierualle suuren punaisen verivirran.

Tuulispuska mustine klonkkujineen ryöhältää suo-
raan kohti. Pitkän aikaa se tohisten ja vinkuen pyörii
Kutturin kohdalla, ja riettalinnut reuhaavat mukana

ryöpsähtäen monta kertaa kiinni verissään makaavaan noita parkaan. Kiljaisten tuulispuska lähtee taas ajamaan jokireikää pitkin tunturiin pyörien ja kiertäen, niin että koivutkin vääntyvät solmuun.

Tuulispuskan matkassa mennä riekkuu korppienkin tuhintinen tokka valtavana pyörteenä, huutaen ja klonkkuen.

Ja Outa-Tomma näkee, kuinka samassa parvessa mennä riepoittaa suuri musta reuhake, joka on kuin Kutturi, Juovankan iso noita.

LUSSIN PIETI JA KUNINKAANTYTÄR.

Lussin Pieti rievulle ei ole liikoja annettu. Sen verran vain, että hän pystyy palkkapaimenena raitioimaan tunturilaisen eloa. Koira kintereillään hän, niinkuin raitiot ainakin, hyvin osaa hiihdellä porotokan perässä ja hoidella eloa pysymään koossa. Ja taas pimeinä talviöinä, kun hukka vaanii syrjäpuolissa, hän saattaa kyllä parkua ja joikailla niin kovasti, ettei peto uskalla hänen kohdaltaan hyökätä porojen kimppuun. Moniin muihinkin raition toimiin Pieti pystyy, ollen aina vuorollaan paimenessa, mutta moneen hän taas ei pysty. Suopungin heittäminen on jo niin kova konsti, ettei Pieti saata sitä oppia. Nuo-

ransilmukka singahtelee hänen käsistään mihin milloinkin, muttei juuri milloinkaan sinne, mihin mies riepu sitä tarkoittaa. Mutta ei hän siitä suuria välitä. — Na-na! hän vain sanoo ja yrittää uudestaan.

Tietäväthän kaikki Pieti paran ja säälien häntä katselevat. Ei hän liene ainakaan onnenlakeissa syntynyt. Tiedä, vaikka olisivat maahiaiset vähän pilanneet.

Mitäpä hän, Pieti riepu. Hyvä kun kelpaa porotokan kintereillä hiihtelemään ja laukkomaan ja hukkia karjumalla peloittelemaan. Eipä hänelle liioin suuria palkkoja tarvita. Mies on tyytyväinen, kunhan saa vatsansa täyteen lihakeittoa ja paltsarajan päälleen sekä niin paljon rahanpuolta, että saattaa niinkuin toisetkin tunturimiehet koreissa parseeleissa käydä kirkkopyhinä kirkonperässä alttarin aterialla.

Kirkossa on Pieti yhtä hyvä kuin muutkin. Eihän siellä tarvitse suopunkia heittää. Ja kun lukkari nurkkapenkissään nousee seisomaan ja ylpeästi rykäisten panee alkuun virren, Lussin Pietikin rykäisee ylpeästi ja alkaa veisata senkuin jaksaa. Silloin koko suohkana saa kuulla, että hän on seppä huutamaan vaikka lukkarin kanssa kilpaa. Lussi huijauttelee kuin tunturissa hukanajossa, niin ettei lukkarin yrityksiä kaikiste kuulukaan. Mitäpä lukkari! Eihän hän koskaan ole hukkaa pois karjunut, eikä ollut tunturissa niinkuin Pieti. Ei kirkossa siihen opita. Ja mitäpä

siitä, vaikkei aina aivan kirjan mukaan joikaakaan, sati vain ääntä lähtee.

Saattaahan Lussin Pieti riepu joikailla. Sitäpä hän juuri saattaakin — vaikka kristityt sanovat, että joikaaminen on riettaan virkaa, ja Pieti parkuu riettaan kunnioiksi. Mutta Lussin Pieti karjuu tavallisesti vain tunturissa hukalle, ja huutelee hän muutenkin. Ylpeä-sarvista hirvasta ja komeaa oiushärkkää ja sievää poronvasaa hän joikailee, sähiseviä, liekehtiviä taivaanvalkeoita hän joikailee, ja tuntureita hän joikailee, kaikkein komeimmin lumiharjaista Peltsaa. Peltsa onkin hänen kesäpaikkansa, ja on kaikkia muita tuntureita mahtavampi.

Mutta lapintyttäriä Lussi riepu ei osaa joikailla. Hän ei oikein ymmärrä, mitä eläviä he ovat. Saattavat he olla hyvin kemppejä ja koreitakin kappaleita, kun ovat monissa läikkyvissä silkeissä ja helisevissä rintariskuissa. Silloin niitä kyllä mielikseen ja silmän koreikseen katselee, mutta mitäpä heitä joikailla. Eiväthän he ole hukkia, joita pitäisi elosta pois karjua...

Toista on karjua hukille tunturissa. Sinne mahtuu ääntä.

Ja mahtuu ääntä kirkkoonkin. Siellä on myös lupa huutaa, vaikka se onkin Herran temppele, hirsipirtti. Mutta muissa pirteissä ei anneta joikastella. Eikä niissä äänikään juokse, kun ei saa henkeä kehposiinsa.

Lussin Pieti käy kirkossa, milloin vain elon kanssa oleskellaan lähimailla. Onhan siellä mukava huudella lukkarin kanssa kilpaa ja kuulla pahpan pauhaamista. Väliin pahpa huutaa, niin että — miten hän saattaa-kin niin kauan ja niin kovasti karjua. Jumalasta ja perkeleestä, synnistä ja helvetistä hän pauhaa, ja sitten väliin saarnaa ruohoista ja jäniksistä ja pikkulintusista, ja väliin taas puhuu vanhoja muisteluksia maahiaisista ja äpäristä ja hattaroista. Niitä on mukava kuunnella. Kyllähän pahpan pitää niitä tietää, kun kerran Pietikin tietää, lienee pahpa hyvinkin niitä nähnyt, maahiaisia-kin . . .

Sitten yht'äkkiä koko kirkkokansa rupeaa huutamaan ja taajomaan. Ja Lussin Pieti riepukin huutaa ja taa-joo, vaikkei hän juuri käsitäkään, minkätähden tässä nyt, oikein Herran temppelissä, sillä lailla ruvettiin elämöimään.

— — —

Kerran taas Lussin Pieti istuu kirkossa, ja pahpa puhuu hyvin kauniisti. Hänen äänensä oikein helisee, kun hän muistelee kultakruunuisista tyttäristä, joilla on kultaiset otsalehdet ja sormissa kultasormukset sekä vielä rinnassa kointähdet ja kuolemattomat iankaikkisuuden kukat . . . Ja valkein vaattein he tanssaavat puhtaalla kultalattialla laulaen iankaikkista ylistysvirttä korkealle kuninkaalle . . .

Pieti kuuntelee aivan henkeään pidätellen. Kesken pahpan puhetta hän yht'äkkiä ponnahtaa ylös ja rupeaa vuoroin nauraen, vuoroin itkien huutamaan ja hyppimään, huutamaan, että hän tahtoo nähdä kultakruunuisen kuninkaantytären. Pahpan pitää sanoa, missä hän, Lussin Pieti, saisi hänet nähdä . . .

Ja tästä lähtien Lussin Pieti puhuu ja saarnaa vain kuninkaantytärestä, jopa kohta kovalla äänellä poroja paimennellessaan joikailee:

— Vuoi, kultakruunu nieida,
 voia voia voia naa,
 otsalehdet ja sormukset,
 voia voia voia naa,
 koittotähdet paistaa,
 oi oi oi oi joo,
 kulturalattialla tanssaa,
 oi oi oi oi joo,
 iankaikkisuuden kukka,
 ai ai ai ai jaa.

— — —

Mutta kun poroelon kanssa muutetaan kesäksi Peltsatunturin juurille, siellä Pieti vasta oikein ylpeästi huutelee. Kaiket päivät hän huutaa, niin että tunturit kaikuvat. Väliin hän joikailee valkeaharjaisesta Peltasta, joka yli kaikkien ylpeänä katselee, väliin taas

kultakruunuisesta kuninkaantytystä, joka valkein vaattein kaikkein kauneimpana kulturalattialla tanssaa.

Ja sitten taas poropaimen muistelee pahpan ihmeellistä puhetta. Kyllä on pahpa saanut nähdä kempin tyttären, missä sitten lienee liikkunut. Mitäpä kun pahpa! Saisipa Pieti riepukin joskus nähdä, vaikka vähän vilahdukselta vain, ja — saisipa pikkuisen, pikkuisen vain sormella koskettaa kirkasta koittotähteä . . .

Pieti uskoo, että varmasti hänkin vielä saa sen nähdä, sati vain jaksaa odottaa. Ja Pieti alkaa taas komeasti joikailla:

— Vuoi, kultakruunu nieida,
voia voia voia naa,
koittotähdet paistaa,
oi oi oi oi joo . . .

— — —

Ja Lussin Pieti saakin nähdä.

Muutamana hiljaisena kesäyönä, kun päivä on pohjoisessa Peltsan takana ja tunturissa asuu yön suuri henki, Pieti eloa paimennellen astuskelee tunturin tyvillä, pikku tievojen vaiheilla. Siellä, vanhojen maahiaisikumpujen mailla hän äkkiä näkee ihmeellisen ilmestyksen. Pienen tievan vierillä, kivien takana, vilahtelee jotakin valkoista. Hän hiipii katsomaan, mikä siellä liikkuu, gabba-jievjako, maahiaisen valkoinen poro . . .

Pieti naakii matalana kivi kiveltä lähemmäksi . . . Osaisipa hän nyt heittää suopunkia, saisi gabba-jievjan. Ja siinä hänellä vasta poro olisi, kaunis, kaunis valkko, jota olisi soma katsoa ja hoidella.

Mutta kohta hiipijä huomaa, että tievan vierillä liikkuja on ihminen, oikein tytärihminen. Pieti katsoo, katsoo . . . kuka, kuka on tuo kemppi tytär . . . Sitten hän äkkiä hypähtää, tarttuu päähänsä, ollen aivan kiljaista säikähdyksestä.

— Herra Jumala! Sillähän on oikein kultakruunu päässä, ja otsalla kiiltää kultaa . . . ja rinnasta paistaa koittotähti, ja vielä iankaikkisuuden kukka . . . Vuoi, kuninkaantytär . . . ja kulturalattialla tanssaa . . .

Pieti riepu seisoo aivan sanatonna. Henkään pidätellen ja rintojaan pidellen hän ison kiven takaa kyyryissään kurkistelee. Ja ihmeellinen tievan tytär liikkuu kuin tanssien ruohoisella kentällä, joka yöauringon valossa kauniina punertelee.

Kauniisti tytär siinä liikkuu ja keijuu. Ja Pieti lähtee taas hiljaa hiipimään, ollen kohta aivan hänen vieressään. Siihen hiipijä jälleen pysähtyy ja hartaana, pää kallellaan, kädet ristissä rinnalla katsoo, kun kultakruunuinen yhä hypähtelee ja pyörähtelee ja liikkuu sinne ja tänne, aivan kuin omissa oloissaan, eikä näytä vierasta katsojaa huomaavankaan . . .

Rupeaa jo aamupuoli lähestymään, ja yön valvonut

aurinko katselee jo korkean tunturin ylitse. Mutta erämaiden paltsarajainen poropaimen yhä seisoo ja hartaana kädet ristissä, vesissä silmin katsoo, vain katsoo, kun valkeaan verhottu ihana kuninkaantytär aamuruskon punertaessa hänen edessään tievalla keijuu . . . Ja tieva hohtaa kuin kulta.

Viimein Pieti hiljaa varpaillaan astellen hipuu vielä lähemmäksi — eikä tytär näytä huomaavan, keijuu vain. Kun tyttö pyörähtää päin, Pieti kaukaa kurotellen sormellaan pikkuisen hipaisee ihanasti paistavaa koittotähteä . . .

Mutta kiljaisten hän heti kiskaisee sormensa takaisin. Hänen lävitseen sävähtää kuin polttava tulenisku. Ja ihmeellinen keijujakin säikähtää, hypähtää ja häviää jonnekin tievan taakse kivikkoon.

Pieti pitelee sormeaan ja katselee pelästyneenä tytön jälkeen. Hän ei saata käsittää, mihin tytär niin äkkiä katosi.

Juoksee Pieti viimein tyttöä etsimään. Hädissään hän laukkaa ympäri tievan, katsoen joka komeron ja kivenkolon. Koettaa hän huudellakin kadonnutta keijujaa. Mutta tyttö ei vain vastaa mitään, eikä häntä enää mistään löydy . . .

— — —

Monena yönä Lussin Pieti yhä uudelleen tulee poroineen saman tievan tienoille, tulee hän monesti

vapaina hetkinään kirkkoparseeleihin pukeutuneena sinne koko yöksi istumaan. Ison kiven juurella, kiveen nojaten hän istua kyköttää ja katsoo, herkeämättä pitää silmällä tievan kivikkoa, missä hän näki kultakruunuisen tanssaavan. Monta kertaa hän iloisesti säpsähtää ja hypähtää katsomaan, kun on näkevinään valkoisten verhojen vilahduksen. Mutta kohta hän taas huomaa pettyneensä.

On Pietillä kädessä valmiina luhka, jonka hän aikoo heittää tievan tyttären ylitse heti, kun se tulee keijuun — näin on hänelle neuvottu. Silloin se ei enää pääsisi pakenemaan.

Vanhalla luhkarievulla, jota on vuosikausia kantanut hartioillaan, poropaimen nyt tahtoisi vangita kultakruunuisen kuninkaantytären!

Sittenpä hän saisi sitä aina katsella. Ja se olisi ihanaa! Kädet ristissä Pieti katselisi häntä vaikka koko päivän, monta päivää. Eikä muusta välittäisi. Valkoinen tievojen tytär taajoisi ja keijuisi, ja paltsarajainen poropaimen seisoi vieressä katsoen kallellapäin.

Ihmeellistä tievan tytärtä ei vain enää näy. Poropaimen saa joka aamu surullisena astella tievalta takaisin.

Kiipeää Pieti kerran jo suurelle Peltsalle etsimään kadonnutta. Ei häntä löydy sieltäkään, vaikka Pieti koko kesäisen yön laukkoo sinne ja tänne ja kiertää suuren tunturihuipun.

Mutta iankaikkisuuden ihania sinertäviä kukkia Pieti sieltä löytää. Niitä kasvaa siellä ylhäällä lumirajassa, kirkaissa korkeuksissa sinertävän jään ja ikuisen valkeuden vierillä. Varovasti hän taittaa muutamia ja pistää ne paltsarajansa poveen, pistää yhden rintariskuunsakin samalla tavalla kuin se oli valkoisella keijulaisella koittotähden vieressä.

Ja tyytyväisenä Lussi astelee tunturilta alas. Hän on kumminkin löytänyt kuninkaantyttären ihanan sinikukan.

— — —

Aina joka kesä Lussin Pieti lähtee pororaitiona Peltsan tuntureihin. Ja joka kesä hän monet yöt käy tutun tievan vierillä kiven juurella istumassa ja odottamassa kadonnutta tievan valkoista tytärtä. Mutta häntä vain ei näy ei kuulu.

Käy Pieti myös Peltsasta noutamassa uusia kukkia. Niitä hän aina pitää rintariskussaan, pistäen siihen uuden, kun entinen on karissut pois. Ja poroeloa raitioidessaan hän kaikki päivät suruissaan joikailee kultakruunuisesta tyttärestä, jonka hän on kerran nähnyt, mutta jota hän ei enää koskaan saa nähdä. Tunturista tunturiin kiirii joikaus:

— Vuoi, kultakruunu nieida,
voia voia voia naa . . .

Toiset tunturilaiset katselevat Pietiä sääliä ja sanovat, että hänellä, raukalla, on pimeä sielu. Eikö liene miesparka hiukan pahan vallassa. Joikailee vain rietaan lauluja . . . eikä saata edes kirjaa lukea.

— — —

Kuuleepa Lussin Pieti kerran saarnattavan, että kuninkaantytär on tullut kirkonkylille. Mies riepu aivan ilosta hyppii ja huutelee ja alkaa kohta veisata vanhaa virttänsä. Koko kylä saa kuulla hänen joikaavan entistä komeammin:

— Vuoi, kultakruunu nieida,
 voia voia voia naa,
 otsalehdet ja sormukset,
 voia voia voia naa . . .

Pieti pukee päälleen kirkkoparseelit, sovittaa pirrilakin punaisen tupsun somasti otsapuolelle — kuninkaantyttärellä on kultainen otsalehti — ja pistää rintaansa vereksen iankaikkisuuden kukan. Kuiva ja rutistunuthan kukka jo on, mutta Peltsasta poimittu kukka kumminkin. Sitten hän pikku nulkkaa juosten rukattaa muiden tunturilaisten joukkoon kirkkotieville katsomaan kuninkaantytärtä.

Hän on nyt varmasti tullut Peltsasta. Kyllä Pieti sen arvaa. Kunhan saisi häntä edes kaukaa nähdä, katsoa koittotähteä . . . Tanssaakohan hän taas ja keijuuko niinkuin Peltsassa? Mutta täällä ei ole kultalattiaa.

Mutta eihän Pieti riepu näe mitään, vaikka kuinka kulkisi ja kurkistelisi. Ei mistään vilahda valkoista, eikä välkähdä kulta. Kansaa vain on paljon liikkeellä, lantalaisia ja lappalaisia yli koko tunturimaiden, niin ettei tunne puoliakaan. Viimein toiset tunturimiehet osoittavat Lussille, että tuolla se on, nyt se kohta tulee . . .

Pieti kohentelee rintakukkaansa, asettelee lakkinsa tupsua ja kurkottelee hyvin nähdäkseen.

Ja kuninkaantyttäreksi sanottu vaimoihminen vaeltaa ohitse toisien aivan outojen ihmisten seurassa. Tunturilaiset ja kaikki muutkin heiluttavat lakkejaan ja huutavat senkuin jaksavat. Koko kirkkotieva on suurena huutona.

Mutta Lussin Pieti ei heiluta lakkiaan eikä huuda. Hän katsoo aivan kuin säikähtynyt.

Eihän tuolla, kuninkaantyttäreksi sanotulla, ole kultakruunua, eikä valkoisia vaatteita, eikä rinnasta paista koittotähti. Ei hänellä ole edes iankaikkisuuden kukkaa . . . Ei hän ole mikään kuninkaantytär . . . Mikä lienee lannanriuku.

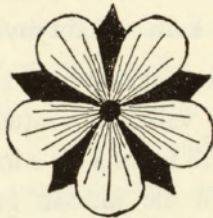
Aivan pettyneenä ja murheellisena Pieti lähtee pois koko kirkkotievalta. Häntä melkein vistottaa katsella tuonnäköistä kuninkaantytärtä. Vielä vähemmin Pieti voisi häntä joikailla. Siitä tulisi kolo joikaus.

Pieti ymmärtää nyt, että oikean kuninkaantytären saattaa nähdä vain suuressa valkoisessa Peltsassa. Ja sielläkin vain joskus.

— — —

Ja sinne, suureen valkoiseen Peltsaan, Lussin Pieti menee elon mukana edelleenkin joka kesä niin kauan kuin jaksaa. Hän kyllä jo uskoo, ettei hän Peltsan kultakruunuista enää koskaan saa nähdä, mutta talustelee kumminkin vanhalle paikalleen, ison kiven juurelle, muistelemaan muinaista ihanaa ilmestystä. Ja ylhäisen Peltsan valkoisissa korkeuksissa hän käy ja ylpeästi joikaillen astelee sieltä alas.

Ja hänen rinnassaan välkkyi uusi ihana sininen kukka.

NIILAS SAARAN KIROISSA.

Monta kertaa Talmulahden pappi on jo käynyt pauhaamassa Niilas Saaran kodalla, kun Niilaksen porot polkevat hänen niittyään. Ja vanha Niilas on aina saarnannut ja selittänyt:

— Na, killa pojat kattoo ja ajaa erit. Muhto pohtsoja on hui palju . . . iksi kaksi ruukaltaa hivaa ruuhua puremaan . . . ei ole aina hiva tietää . . .

On Saara-äijä kyllä sanonut sitäkin, että Talmujärven ranta on Saarojen vanha porolaidun ja kotapaikka. Pappi taas on väittänyt, että ranta on annettu hänelle heinäkentäksi, jopa vielä uhannut:

— Jos vielä lasket siihen porosi, niin ammun!

Mutta pieni ovela lapinäijä on kipittänyt:

— Na, killa mie katon, killa mie katon. Muhto älä sie, pahpa rukka, ammu pohtsoa. Mie kiellän, kolma kertaa mie kiellän: älä sie, pahpa, ammu pohtsoa. Sun kolosti keu, sati vain sie ammut! Ii pohtso immarra. Se hivaa ruuhua hakee ja puree. Muhto älä sie ammu, kolosti keu!

— — —

Kohta kumminkin taas porot ovat koko joukolla pappilan heinäkentässä, syövät ja sotkevat niinkuin ennenkin. Eikä raitiota näy missään.

Pappi katsoo pihalta, huomaa porot, suuttuu ja sieppaa pyssyn, juoksee niityn laitaan ja ampuu. Elukat säikähtävät ja ruukaltavat villeinä pakoon. Mutta suuri komea valkkohärkä kapsahtaa pystyyn ja etukoparoillaan hosuen hyppii ja pyörii paikoillaan. Sitten se lähtee tuskissaan laukkaamaan rantaa kohden ja tuuskahtaa turvalleen rantapahdalle. Mutta kohta se jälleen kuopsahtaa jaloilleen ja alkaa taas pyöriä ja taajoa, heilutella sarviaan ja hosua koparoillaan, kunnes äkkiä kaatuu ja kuukahtaa pahdalta järveen.

Ampuja katselee säälien ja pahoilla mielin komean eläimen taajomista ja surullista loppua. Häntä tekonsa oikein vavahduttaa.

Niilas Saara on tievan takaiselle kotakentälleen kuulut pamahduksen ja nähnyt porojen säikkyneinä ruu-

kaltavan outaan, onpa hän nähnyt valkkohärän taajovan ja katoavan järveen. Äijä arvaa heti asian, juosta käpittää äkäisenä niitylle, näkee papin ja jo kaukaa kiljuu:

— Sie ammuut, pahpa! Sie ammuut pohtson!

— Sanoinhan minä, huutaa pappi vastaan, sanoinhan minä: Älä laske poroja niittyyni! Minä ammun! Mutta lapinäijä kiljuu:

— Muhto mie sanoin: Älä ammu pohtsoa! Sie ammuut ahkani pohtson . . . Hiva pohtso, luja härka. Mie näin: se hippi ja taajoi . . . manai jauri ja jaami . . . Pärkalak, pahpa, sie!

Hitaasti, niska kyyryssä, pää väärässä kuin väijyvä saaliinsa kimppuun hiipivä peto, Niilas heinämättäitä kierrellen vääräsäärisenä tulla kääpertää papin eteen. Kiukkuisena hän tarttuu kiinni papin käsivarsiin, iskien pienet mustat silmänsä kuin tuliset piikit häneen ja sihisten hampaitensa välistä:

— Kuula sie, pahpa . . . sun kolosti keu! Se oli ahkani härka. Se hippi ja taajoi ja manai jauri . . . Siekin päät hippiman ja taajoman ja . . . ja . . .

Vanha Saara-Niilas rupeaa niityllä hyppimään ja pyörimään, ja samalla hän pyörittää mukanaan pappiakin monet kerrat ympäriinsä kovalla tohinalla, milloin toisinpäin, milloin toisinpäin. Kun lappalainen viimein on lopettanut taajomisensa ja pappi riepu jo

aivan voimatonna huohottaa, hän painaa vihasta vään-
tyneen naamansa niin lähelle papin kasvoja, että
hänen kamalat henkäyksensä melkein tukehduttavat.
Irvistäen ja hampaitaan kiristellen lappalainen iskee
ilkeästi kiiluvat silmänsä uhriinsa ja katsoo niinkuin
vihainen kyy, katsoo värähtämättä ja kauan suoraan
papin silmiin. Sitten hän äkkiä räkäisee kuin peto,
töyttää papin pois luotaan ja karjaisee:

— Taajot sie, pahpa, vastakin!

Pappi rukka ei ole koko aikana saattanut sanoa eikä
tehdä mitään. Lapinäijän kaamea katse ja vihan-
kähinä ovat häneltä kokonaan ottaneet luonnon. Hän
on aivan tahdotonna kamalan tunturimiehen kynsissä.

Kun pappi viimeinkin on päässyt vapaaksi, hän
lähtee hiljalleen, sanaakaan sanomatta astelemaan kotia
kohden. Mutta kauas hän kuulee takaapäin Niilas-
äijän ilkeän kähähdyksen.

Vielä kotipihallakin pappi on kuulevinaan Niilaksen
vihansihinän, ja kun hän kääntyy katsomaan järveä
ja tunturia, tuntuu kuin sieltä jostakin tummasta
tunturinraosta kiiluisivat lapinäijän pirulliset silmät.

Nopeasti käännähtää pappi pois ja rientää huonee-
seensa. Aivan vapisten ja uupuneena hän heittäytyy
lepäämään.

Tätä hän on jo kauan pelännytkin. Tunturien mus-
talla äijällä on kovin pahat silmät ja pahat ajatukset.

Ei olisi pitänyt häntä suututtaa. Mutta miksi hän aina antaa porojensa sotkea niittyä?

Mutta kun pappi siinä voimatonna makaa ja ikävää tapausta muistellen tuijottaa kattoon, sieltä taas pienistä oksanreijistä tuijottavat vastaan kiiluvat tuli-piikit, ja kattolautojen raot irvistelevät ilkeästi kuin vanha lapinnoita, jopa jostakin uunin takaa on kuuluvinaan äijän kähinä . . .

Papista tuntuu tämä jo kamalalta. Hän hypähtää ylös, ottaa vanhan Raamattunsa ja rupeaa siitä etsimään apua. Kauan hän istuu kirjan ääressä, avaten hyvän kohdan sieltä, toisen täältä, ja vanha Raamattu puhuu lukijalleen rauhoittavia sanoja.

Vasta yön saapuessa pappi panee pyhän kirjan pois, asettaa kätensä ristiin rinnoilleen ja heittäytyy nukkumaan.

— — —

Levottomana ja arkaillen pappi tämän jälkeen usein katselee Talmujärvelle käsin. Monta kertaa hän vavah-taen luulee huomanneensa siellä jotakin outoa . . .

Siellä kumminkaan ei näy poroja eikä lappalaista-kaan. Järvi vain kimaltelee päiväpaisteessa, ja lumi-lakinen tunturi komottaa komeana.

Mutta sitten muutamana päivänä pappi sattuu pihalla kävellessään polkaisemaan jotakin maassa ajelehtivaa esinettä, ollen vähältä siihen kompastua

ja kaatua. Hän kääntyy katsomaan ja oikein hätkähtää nähdessään ison poronsarven, joka vielä liikahtelee. Sehän taajoo ja keikkuu kuin valkkohärän sarvet tuonoittain Talmujärven rantapahdalla . . .

Pappi tuntee omituisen sävähdysten, joka kaameasti puistattaen valahtaa hänen lävitseen, pannen hänet melkein vapisemaan ja hyppimään. Aivan elävänä ajautuu Talmujärven tapaus uudestaan hänen mieleensä.

Päätään pidellen miesparka syöksyy huoneeseensa, hypähtelee ja voihekii:

— Eihän tämä mitään ole . . . eihän tämä mitään ole . . . Voi, voi, minä vain säikähdin . . . Eihän tämä mitään . . . Mutta —

Pappi pysähtyy äkkiä ja rupeaa tuijottamaan seinään.

Peräseinän raosta pilkistelevät taas kamalat silmät.

Pappi seisoo ja katsoo, seisoo aivan kauhuissaan ja silmää räpähdyttämättä katsoo seinään: kyllä sieltä silmät tuijottavat. Hän peräytyy etemmäksi: silmät yhä katsovat. Hän siirtyy syrjään: silmät tirkistelevät sinnekin. Hän hiipii varovasti lähemmäksi: on siellä silmät. Niilas Saaran ilkeät, punareunaisista raoista tiirottavat tulipiikit tuijottavat ahtaasta seinäraosta. Ne katsovat värähtämättä pappiin aivan kuin Talmujärven niitylläkin.

Pappi ponnahtaa takaisin, hypähtää, tarttuu päähänsä ja voihkaisee, puristelee käsillään päätään ja yhä tuijottaa kamalaan seinärakoon.

Silmät nauravat ja kiiluvat pirullisesta ilosta.

Pappi taas hypähtää, hypähtää monta kertaa sinne ja tänne, pitelee päätään ja voihkii, hyppii voihkien ympäri huonetta. Mutta hän ei voi olla aina vähän päästä katsomatta seinään.

Silmät peräseinän raossa nauravat yhä pirullisemmin.

Pappi pyörähtää, huomaa ison Raamattunsa. Hurjana hän syöksähtää pöydän luo, sieppaa Raamatun, paukahduttaa sen seinänraon päälle ja karjaisee:

— Mene pois, saatana, minun tyköäni!

Kun pappi sitten uskaltaa katsoa seinään, ovat silmät kadonneet.

— — —

Mutta Niilas Saaran ilkeät silmät eivät enää anna rauhaa Talmulahden pappi rukalle. Aina vähän päästä ne tulevat pilkistelemään milloin mistäkin. Kun pappi katsoo tunturiin, tuijottavat ne sieltä jostakin synkästä kurusta, kun hän katsoo järvelle, ne välkkyvät mustasta syvyydestä, kun hän luo katseensa niitylle, ne kiiluvat tumman pensaan juuresta. Ja papin huoneessa ne joskus saattavat ilkkua joka seinältä yht'aikaa. Väliin vielä seinänraotkin irvistelevät kuin Niilas-äijä, ja uunin takaa kuuluu ilkeä kähinä.

Niilas Saara on jo aikoja sitten muuttanut poroineen ja kotineen pois Talmujärveltä, mutta kaamean katseensa hän on heittänyt tänne vainoamaan yksinäistä, köyhää pappi parkaa.

Pappi yrittää taistella vainoojaansa vastaan ja ajaa pois lapinäijän panemaa pahaa henkeä sekä omalla järjellään että jumalansanalla ja rukouksella. Mutta häntä ei auta oma järki, ei rukous eikä jumalansanaakaan, kun tunturilaisen panema kiusaaja oikein väkevänä saapuu.

Ja se saapuu joka kerta entistään väkevämpänä, eikä enää anna rauhaa missään. Se paisuu lopulta jo niin ylpeäksi ja röyhkeäksi, että viimein uskaltaa astua itse Herran temppeliin.

On pappi syksyisenä kolkkona sunnuntaina, kun harmaat raskaat pilvet laahaavat tuntureita ja meri pauhaa voimallisesti, pitämässä jumalanpalvelusta Talmulahden pienessä kirkossa. Meren karjuminen kuuluu kirkkoon saakka, myrsky viheltää ja voiikkii kirkonnurkissa, ja satalukuiset moosat lentelevät vuonolla parkuen pahasti.

Pappi seisoo alttarilla, lukee pyhiä rukouksia ja messuaa, kansa kuuntelee ja vastaa.

— Herra olkoon teidän kansanne! laulaa pappi, niin että se voittaa myrskyn ulvonnin.

Seurakunnan vastausta odottaessaan pappi kohottaa

katseensa ylös, kohti kattoa. Samassa hän ankarasti säikähtää, tarttuu päähänsä ja voihkaisee:

— Herra Jumala . . . tännekin!

Sieltä, seinän ja katon rajasta, tuijottavat silmät, Saara-Niilaksen ilkeät silmät. Kahuissaan pappi peräytyy aivan alttarin nurkkaan, katsoen vain kamalia silmiä. Seurakunnan vastauksen sijasta hän kuulee lapinäijän kaamealla äänellä räkäisevän:

— Taajo sie, pahpa, taas!

Pappi näkee Niilaksen hehkuvat tulipiikit aivan edessään, näkee hänen irvistyksensä ja tuntee hänen ilkeän huohotuksensa kasvoissaan, jopa tuntee hänen pitkien kynsiensä kouristuvan käsivarsiinsa . . .

Ja sitten lapinäijän kourat rupeavat häntä vastustamattomalla voimalla pyörittämään . . .

Itse isän Jumalan kasvojen edessä, Herran temppe-
lissä, pyhällä alttarilla, kaikkein pyhimässä paikassa!

Parkaisten pappi paiskaa kirjansa lattiaan ja rupeaa alttarilla hyppimään ja pyörimään. Yhä kiivaammin hän hyppiä ja pyöriä, väliin toisinpäin ja taas toisinpäin, heilutellen käsiään kuin poro koparoitaan. Viimein riuhtaisee hän kaulastaan valkoisen kauluksensa, lennättää sen kauhistuneen kansan joukkoon, karjaisten:

— Minä taajon Niilas Mikkelsen Saaran kanssa!

Koko kirkkokansa katsoo kauhuissaan sielunpaimensa taajomista. Naiset huutavat ja siunaavat, muu-

tamat menevät aivan tainnoksiin, muutamat parkuvat, muutamat nauraa hohottavat, jotkut rupeavat vuoroin nauraen, vuoroin itkien taajomaan ja hyppimään niinkuin pappikin . . .

Miehetkin kapsahtavat ylös, hyökkäävät huutaen käytävälle ja aikovat ruveta asettelemaan riehuvaa sielunpaimenta. Mutta kukaan ei uskalla tarttua häneen kiinni.

Kuuluu vain kova suhina yli kirkon:

— Niilas Saaran kiroukset! Niilas Saaran kiroukset!

Silloin pappi kovalla potkaisulla äkkiä hypätä leiskahduttaa alttarin kaiteen ylitse kirkon pääkäytävälle ja juoksee ulos. Kauhistanut kansa törmää kirkkopihalle katsomaan papin menoa.

Avopäin, tukka tuulessa heiluen, musta kauhtana reuhottaen pappi laukkaa kohti Talmujärveä . . .

Koko kirkkokansa seisoo katsoen ja siunailien kirkkopihalla, moosat parkuvat, ja myrsky viheltää kirkonnurkissa . . .

Juoksee pappi korkealle rantapahdalle, hyppii ja pyörii ja taajoo siinä kauan, huitoen ja heilutellen käsiään. Tuuli repii ja riepoittaa hänen pitkää kauhtanaansa. On kuin jotkin toiset voimat väkisinkin tahtoisivat pahan vallassa taistelevan pappi rievun temmata pois kurjasta paikastaan.

Mutta pappi riehuu vain. Sitten hän yht'äkkiä repäisee kauhtanan pois päältään ja heittää sen ilmaan myrskyn käsiin. Mutta itse hän syöksyy mustana möyryävään järveen, karjaisten:

— Herra armahda minua! Minä taajon Niilas Mikkelssen Saaran kanssa.

Mutta papin kauhtana lentelee taivaalla myrskyn käsissä kuin suuri musta lintu. Tuuli riepoittelee sitä sinne ja tänne, väliin ylös, väliin alas, lennättää sen viimein kohti tunturia ja heittää tunturin juurelle, Niilas Saaran autiolle kotasijalle.

O U T O J A S A N O J A .

aapa = suuri puuton suo, myös aava merenselkä.

aapamies = merensoutaja, merimies.

erit = pois.

hangas = pitkä aita, jota ennen käytettiin villipeurojen pyytämiseen. Aidassa oli useita aukkoja, joissa oli ansa, joskus taas salahauta.

hattara = Laestadiuksen saarnoissa usein mainittu, tarkoittaa jotakin ilakoivaa nauravaa myyttillistä olentoa.

hierua = matalimman ja korkeimman vedenrajan välinen merenranta. Myös laskuvesi.

hirvas = urosporo t. -peura.

höösmanni = veneen perämies.

gabba-jievja = aivan valkoinen poro, saanut alkunsa maahiaisten poroista.

gaissa = korkea tunturi, jonka huipuilla lumi pysyy kesät talvet.

jaami = kuollut.

jaara = jäärä, pässi.

jauri = järvi.

jokivankka = jokilaakso, tunturimaassa.

jonka = maininki.

juovattaa = seurata jonkun jälkiä.

juovsattaa = vanhat suuret noidat juovsattivat peuroja, manasivat niitä tulemaan pitkienkin matkojen päästä.

jutaa = kulkea, ajaa.

juto = ajoporo, ajokas.

jutokeino = kulkutie.

jänkä = puuta kasvava suo, räme.

- kaalo = kylmä, viileä.
 kaamosaika = sydäntalven auringoton aika.
 kaltio = hete, lähde.
 karjaspää = valtava, vaahtopäinen aalto.
 kehposet = keuhkot.
 keino = tie.
 keituri = vuohi.
 kemppe = kaunis, soma.
 kiekero = lumitanner, jonka porot jäkälää kaivaessaan ovat talanneet kovaksi.
 kiisa = lipas, arkkunen.
 kinnipeski = peski, josta karva on kulunut pois.
 kisura = pieni, kurja poro.
 kippiari = kalaveneen soutumies.
 kollostaa = laittaa porot peräkkäin raitoon, jälkimmäinen aina edellisen perään kiinnitettynä.
 kolmiruumainen = iso kolmen miehen soutuvene, johon myös voidaan nostaa purje.
 kolo = kolkko, ruma.
 konto = sumu, usva.
 kopara = poronsorkka.
 koranus = kirosana.
 kortsi = jyhän tunturikurun äkkijyrkkä louhikkoinen vesiputous.
 kortto = pilaus, myös kirosana.
 kraakku = näkinkenkä.
 kumppiluu = linnun rintaluu.
 kurento = ruumis, eläimen t. ihmisen, eläväkin.
 kurmu = poroparman, saivartajan, toukka.
 kurppa = selkäreppu, myös vain vaatteesta kääräisty.
 kuru = tunturien välinen rotko.
 könttyri = keripukki.
 aavu = louteista seipäiden varaan nuotion ääreen pingoitettu sateen- ja tuulensuoja.
 lannanriuku = säätyläisnainen.
 lantalainen = talossa asuja, ei lappalainen.
 lohta = ullakko.

lompolo = pieni järvi, lampi, jokilaajentuma.

loude = iso kotavaate.

lovi, lovhen, louheen = lovi, loveen, noidasta sanottuna.

luhka = hartivaate, napitetaan kaulaan leuan alle.

lumikioppi = lumikuoppa, -onkalo.

luova = patsaiden varaan rakennettu säilytyslava.

luusua = järven laskukohta, joenniska.

maahiainen = maanalainen taruolento.

maikkua = kalat maikkuvat, visehtivät veden pinnalla.

mainas = tarina, muistelus.

mainoa — puhua hyvää, kiittää.

maka = muka.

marasto = pientä metsää kasvava kivikkoinen rantatieva.

merikissa = ruma Jäämeren kala, Chimaera monstrosa.

meriraukka = meressä asuva taruolento, mereen hukkuneen sielu.

meritrolli = sama kuin edellä, mutta pahempi.

moosa = kalalokki.

muistelus = kertomus, tarina.

mutsikkahärkä = musta porohärkä.

myötäle = myötämaa.

naakia = hiipiä väijyen lähelle.

nieida = neito.

niesta = ruoka, eväs.

nulkata = hiljaisesti juosta (porosta).

nuurfaara = pohjankävijä, etelä-Norjasta Ruijassa käyvä kalas-
taja.

nuurvästä = luode.

oiushärkä = poro, jolla saattaa ajaa suoraan yli hankien.

orro = nuora, uistimen siima.

otrinki = kahdeksa-airoinen iso merivene, käytetään myös pur-
jetta.

ottinki = pitkä, pyöreä, leilinkaltainen astia.

outa = metsä.

- paaru = aalto.
 pahikko = pahdikko, pahtainen seutu.
 pahpa = pappi.
 pahta = jyrkkä korkea kallioseinä.
 palas = polku.
 paltsaraja = vanha karvaton peskiriepu.
 parttio = pieni joukko, esim. poroja.
 peski = poronahoista ommeltu lapinturkki, umpinainen, paidan-
 kaltainen, karvat ulkopuolella.
 peurakorva = merkitsemätön poron korva.
 piettiö = huonosti purtu l. kuohittu porohirvas.
 pirrilakki = suippoperäinen lapinlakki, ei nelikolkkainen, käy-
 tetään Ruotsin Lapissa.
 pistel = poron korvamerkki, pieni halkein korvanreunassa.
 pohtso = poro.
 puura, lammaspuura = pieni lammassuoja, hirsistä t. turpeista
 rakennettu.
 pykällyspuu = puupalikka, johon ennen poronomistajat merkit-
 sivät porojen lukumäärän.
 pykälä = poron korvamerkki, pieni lovi korvanreunassa.
 päivätaaleri = vanha suuri hopearaha.
 pöykkyri = karkeakarvainen peski.

- raanelainen = Ranenvuonossa rakennettu merivene.
 raitio = poropaimen.
 raitioida = paimentaa poroja.
 rintaliina = lapinukon kaulaliina.
 rintarisku = rintasolki.
 risukala = ahven, hauki jms. huono kala, ei siika, lohi, rautu,
 jotka ovat oikeita kaloja.
 roukua = poron t. poronvasan äännähtely, muistuttaa sammakon
 kurnutusta.
 rovaseili = nelikulmainen vanha purjemalli, yläreunastaan raaka-
 puuhun kiinnitetty.
 rukattaa = laukata, kiirehtiä.
 ruukaltaa = laukata, syöksyä kiireesti.

räkkä = poroa kiusaavat hyönteiset, paarmat, sääsket, mäkärät ym.

saaloa = läähättää (porosta).

saita = turskansukuinen Jäämeren kala, *Gadus virens*.

saivo = kirkasvetinen tunturijärvi. Muutamat saivot ovat pelätyjä, pyhiä.

sati = jos.

seppä = taitava, mestari.

sieppuri = karhunaljasta tehty hartiopeite.

siikanne = hyökyaalto.

siljo = kotakenttä, kyläkenttä.

silparaha = hopearaha.

speisi = vanha hopearaha, n. 5: 60 mk.

stainakka = kokonaan maho poro.

suohkana = pitäjä.

suopunki = silmukkapäinen ohut köysi, jolla poro heitetään kiinni.

taajoa = leikkiä, telmätä.

taamoja = kesyttää, taltuttaa, masentaa.

taari = eräs laji merilevää.

tainari = vihainen, ruma Jäämeren kala, *Anarrhichas lupus*.

tauro = hyvin keitetty hyvä kala.

tempu = eräs laji merilevää.

tieva = hiekkakumpu t. mäki.

tokka = porotokka, iso joukko poroja, lauma.

tolvata = juosta kovasti, nelistää (porosta).

torko = saitatorko, uistin.

traanikolla = rautapeltinen t. raudasta taottu pieni korvallinen rasia, jossa on hylkeenrasvaa ja siinä liinatilkkunen sydämenä palamassa.

turskanjuksaus = syviltä vesiltä turskaa pyydetään onkimalla, juksaamalla.

turskanliina = pitkäsiima, jolla turskaa pyydetään rantavesiltä.

tuulenrossa = äkkinäinen tuulenpuuska.

ulli = nousuvesi.

ulliraja = yläraja, mihin ulli nousee.

umu = sumu, usva.

vaadin = porolehmä.

vaistota = tyyntyä, asettua (tuulesta).

valkkopeski = valkoinen peski.

vesiluomi = taittuva, kaatuva aallonharja.

»viijen kluvan purthin» = vähentää purjetta viidenteen reikään.

vistottaa = peloittaa, kammottaa.

vuoma = suuri puuton suo.

vuottoraippa = poron vetohihna, ahkion keulaan kiinnitetty.

västä, västänen = länsi.

väärti = kestiystävä.

ydinkontti = poron konttiluu, jonka sisässä on ydin.

ylilappalainen = tunturilappalainen.

äiji = isoisä.

äpäpä = surmattu, kastamaton, metsään heitetty sikiö.

öystä = itä.

SISÄLLYS.

	Sivu
Tunturien ikuinen vaeltaja	5
Paksujalka noita-vainajan ajomiehenä	15
Pounu-Lassin otrinki	26
Metsän pelästyttämä	37
Kieruan vanha pappi	49
Haavruuva huutaa	61
Onnen lammas	74
Jorpa-Ollin kuolema	91
Suongil, suuri noita	103
Vantus meren rannalla	117
Rikkaan Hannun aarre.....	129
Raunan Piera taajoo manalaisen kanssa	143
Kutturi ja Nakkula	154
Lussin Pieti ja kuninkaantytär	166
Niilas Saaran kiroissa	179
Outoja sanoja	190

SAMULI PAULAHARJU

on kolmenakymmenenä neljänä kesänä tarttunut matkasauvaan ja kulkenut Suomen maita ja mantereita Kainuun merestä Vuoniseen ja Jäämeren rannalta Härmän aukeille. Hänen matkoihinsa liittyy loputon määrä seikkailuja, milloin iloisia, milloin vastuksellisia. Joskus hän on kulkenut insinöörin eväskontin kantajana aukaisemassa Suomen ja Venäjän rajaa, joskus taas jääkärien mukana koillisella rintamalla tai sitten toverinaan taitava emäntänsä Jenny Paulaharju viiletellyt suomalaisessa kalastajapurressa Rujanmeren jäistä rantamaa. Mutta useimmiten hän on katkaisut soiset erämaantaipaleet aivan yksin, reppu selässä ja pieksut jalassaan, kuten Elias Lönnrotkin aikanaan.

Näillä matkoilla sanoo Paulaharju »käyneensä opissa Suomen kansan keskuudessa». Paulaharjulla on taito suhtautua ihmisiin herkästi ja luottavasti ja niinpä hän onkin kerännyt kansantietoutta, vanhoja runoja, loitsuja, lauluja, tapoja, uskomuksia niin paljon, että hän on keräysten määrässä voittanut itse Lönnrotinkin. Näistä on syntynyt hänen viisitoista kirjaansa (joista luettelo kirjan alussa), kaikki täynnä kansan omaa kertomaa muinaisesta elosta, kerrottuna hauskaasti, monesti leikkillisesti, mutta aina asiallisesti ja tieteellisesti.

